

รายงานการวิจัย ฉบับที่ 33

ทัศนคติของปู่ย่าตายายและบิดามารดาที่มีต่อกัน ในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กและผลที่มีต่อ ลักษณะพฤติกรรมบางประการของเด็ก

ศ.ดร. จรรยา สุวรรณหัต

อ. ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร

อ. วิลาสลักษณ์ สีดลรัศมิ

อ. วิทยาพร ลอยด์

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

คำนำ

การวิจัย เรื่อง ทศนคติของปู่ย่าตายายและบิดามารดาที่มีต่อกันในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

และผลที่มีต่อลักษณะพฤติกรรมบางประการของเด็ก เป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาทัศนคติของปู่ย่าตายายที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก รวมไปถึงวิธีการในการอบรมเลี้ยงดูเด็กด้วย และนำผลอันนี้มาเปรียบเทียบกับทัศนคติและวิธีการในการอบรมเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดา การวิจัยในลักษณะเช่นนี้จัดได้ว่าเป็นการวิจัยที่หาได้ยากในปัจจุบัน เนื่องจากมีผู้ที่สนใจในบทบาทหน้าที่ของปู่ย่าตายายในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กอยู่จำนวนน้อยมาก อาจกล่าวได้ว่าในแนวคิดของคนโดยทั่วไปนั้นมีความคิดว่าผู้ที่มียบทบาทหน้าที่สำคัญในการอบรมเลี้ยงดูเด็กคือ บิดามารดาของเด็ก มิได้คิดคำนึงไปถึงบทบาทของคนรุ่นเหนือไปจากพ่อแม่คือปู่ย่าตายาย หรือหากจะมีผู้คิดถึงอยู่บ้างก็เป็นเพียงแนวคิดเท่านั้นยังมิได้มีการศึกษาออกมาอย่างมีระบบ

งานวิจัยเรื่องนี้ศึกษาบทบาทหน้าที่ของปู่ย่าตายายในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยใช้วิธีการศึกษาอย่างมีระบบจึงทำให้ผลของการวิจัยนี้มีระดับความเชื่อถือสูง และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้เป็นอย่างดี ประโยชน์ของงานวิจัยชิ้นนี้นอกจากจะช่วยให้นักวิชาการด้านอื่นๆ และบุคคลทั่วไปได้นำไปใช้และเพื่อเป็นแนวทางการวิจัยที่ลึกซึ้งต่อไปในเรื่องนี้แล้ว ยังมีประโยชน์สำคัญอีกหลายประการ อาทิเช่น ช่วยกระตุ้นให้เห็นบทบาทหน้าที่ของปู่ย่าตายายในการอบรมเลี้ยงดูเด็กในครอบครัวในสังคมไทย ช่วยกระตุ้นให้มีการดำเนินการเพื่อสนับสนุนให้ปู่ย่าตายายไทยได้ทำหน้าที่ในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กได้อย่างเต็มที่ และประการสุดท้ายช่วยกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างบิดามารดาของเด็กกับปู่ย่าตายายในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้มีการพัฒนาอย่างสมบูรณ์ในทุกส่วนของพัฒนาการที่พึงมี ด้วยประโยชน์ดังกล่าวนี้ นับได้ว่างานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ ใคร่ขอขอบคุณคณะผู้วิจัยอันประกอบด้วย ศาสตราจารย์ ดร. จรรจา สุวรรณทัต อาจารย์ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร อาจารย์วิลาสลักษณ์ สิดลรัสมิ์ และ อาจารย์สุภาพร ลอยด์ ที่ได้ร่วมกันทำงานวิจัยชิ้นนี้ขึ้น ทำให้สังคมไทยได้มีข้อมูลในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กได้ครบสมบูรณ์ขึ้น

โพธิ์หวา ประจวบคณิก

(ดร. เพ็ญแข ประจวบคณิก)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

คุณูปการ

งานวิจัย เรื่อง ทศนคติของปู่ย่าตายายและบิดามารดาที่มีต่อกันในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และผลที่มีต่อลักษณะพฤติกรรมบางประการของเด็ก นี้ จัดเป็นงานชิ้นหนึ่งในโครงการวิจัยที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 5 ของสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ และสำเร็จลงได้ด้วยดีจากความร่วมมือของหลายๆ ฝ่าย โดยเฉพาะได้แก่ ท่านพระครูพิณิจกิจจารักษ์ ท่านเจ้าอาวาสวัดหนองปรือ และคุณสุโชติ เล็กศิริ ตำบลหนองปรือ อำเภอสรรีราชา จังหวัดชลบุรี ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลอย่างดียิ่งแก่คณะผู้วิจัยในการไปติดต่อและสัมภาษณ์พ่อแม่ปู่ย่าตายาย ครู และทดสอบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็ก ตลอดจนท่านอาจารย์ใหญ่และคณะครู ของโรงเรียนต่างๆ ที่ได้เข้าร่วมในงานวิจัยครั้งนี้อย่างเต็มใจยิ่ง ซึ่งได้แก่ โรงเรียนพลับพลาศิริวิทยา โรงเรียนผาณิตา โรงเรียนทรงวิทย์ โรงเรียนละอออุทิศ โรงเรียนเบญจมาศ โรงเรียนวนิชราธร ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร โรงเรียนหนองปรือ (ศูนย์เด็ก) ในจังหวัดชลบุรี และโรงเรียนวัดวังขนาย ในจังหวัดกาญจนบุรี และขอขอบคุณคุณคุณศรณีย์ จินายน ที่ช่วยกรุณาออกแบบปกของรายงานการวิจัยฉบับนี้

ผลจากงานวิจัยชิ้นนี้ช่วยให้เกิดความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่อยู่ในช่วงอายุต่างๆ กันและมีความรับผิดชอบต่อกันมากขึ้น กล่าวคือภายในครอบครัวขยายของสังคมไทยที่ประกอบด้วยบุคคลหลายช่วงอายุนั้น ไม่จำเป็นต้องเกิดความขัดแย้งกันเสมอไป ถ้าบุคคลในแต่ละกลุ่มช่วงอายุรู้จักบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของตนและเต็มใจที่จะเรียนรู้ประสบการณ์จากกันและกัน ที่สำคัญก็คือมีทัศนคติเชิงปรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยมุ่งให้เกิดประโยชน์ต่อตัวเด็ก เป็นสำคัญ คณะผู้วิจัยคาดหวังว่าความรู้ที่ได้รับนี้จะกระตุ้นให้มีการศึกษาค้นคว้าในแง่มุมอื่นๆ ต่อไปอีกในเรื่องนี้

สุดท้ายรายงานการวิจัยฉบับที่ 33 นี้คงจะสำเร็จลงได้ยากหากปราศจากการสนับสนุนจากสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ คณะผู้วิจัยจึงใคร่ขอขอบคุณหน่วยงานนี้ที่ได้เป็นหลักสนับสนุนทั้งด้านการเงินและการอนุเคราะห์เอื้ออำนวยความสะดวกต่างๆ จนทำให้งานการค้นคว้าสามารถดำเนินมาได้โดยไม่ติดขัดตั้งแต่ต้นจนแล้วเสร็จ

จรรรจา สุวรรณทัต

(ศาสตราจารย์ ดร. จรรจา สุวรรณทัต)

หัวหน้าโครงการวิจัย

RESEARCH SUMMARY

"Intergenerational conflicts regarding child rearing practices
and its effect on certain behavior of children"

by

Prof. Dr. Chancha Suvannathat

Mrs. Laddawan Kasemnet

Mrs. Wiladlak Seedonrasmee

Miss Supaporn Lloyd

Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University, 1986.

Introduction and background

A family everywhere is composed of interacting personalities. The number of persons and closeness of involvement varies with definitions of family. Almost all adults take part in some family involvement. It may be as parents or grandparents, aunts and uncles, brothers and sisters, or as sons and daughters.

In 1976, it was found that an average of roughly one-third of the households in Thai villages were extended stem family households (Potter, 1976). The data obtained in Potter's study raised serious doubts about the loose-structure theorists' contention that the nuclear family was the basic and preferred form in rural Thailand. According to Potter, census figures on household composition alone did not give an understanding of the family life of a people unless combined with an understanding of the ideal norms governing residence and family life. The contention that the nuclear family and neo-local residence was the ideal in Thailand might not be correct. Probably, the extended family, based upon a preferential rule of matrilocal

residence, was still the basic family form of the rural Thai. Also the bilateral kindred appeared to be a universal feature of Thai village and of great importance in villagers' lives. However, a Thai sociologist reported in his study that he did not agree with the Western sociologists' and anthropologists' finding indicating that the extended family was the basic family form in Thai rural areas (Samagkarn, 1985). Based on his in-depth study and its analysis, he insisted that the ideal type model of Thai family is still nuclear family. In case the extended family exists, it exists only temporarily and this should be called as limited extended family.

While some theorists in sociology had suggested that extended kinships would become less important, more recent studies have suggested that a modified extended family system is emerging, based on mutual affection and reciprocal aid assistance, which may be even more appropriate than the isolated nuclear family due to the occupational and geographical mobility of present day urban society.

Based on research studies of social influences on child development undertaken in 3 main geographical regions of Thailand, a wide permissible pattern of child rearing was revealed. With respect to socializing agents, grandmother was found to play a more important role than grandfather in not only looking after young grandchildren but also conserving and transmitting all kinds of traditional cultural values to young children (Bangkok Institute for Child Study, 1966, 1967, 1969 and 1971). When viewing the anticipated changing trend in more recent studies especially the one undertaken 20 years apart by the same Institute (BSRI, 1981), the permissive pattern of child rearing was still in general found to be unchanged. However, there were some points of changing emphasis in the role of child care that indicated more

need to have father more actively shared and involved in it, and also shifting emphasis on sex role socialization. Control of appropriate sex role behavior has lessened in such a way that boys and girls were treated more similarly.

Besides the fact that the limited extended type of family is still a characteristic of Thai families, and the role of grandparents especially grandmother in child care and rearing is long well accepted, another important cultural value is placed on respect for seniority and authority. In general, young couple who are parents will respect their parents' voice for deciding on child care and rearing matters and usually tend to follow their advices. However, due to rapid socio-cultural changes, some traditional values are affected. Young parents once used to be passive recipient from their own parents, become now more independent. Besides, various other sources of information concerning child care and rearing can be more readily accessible to them. Due to the changes, grandparents may play their role in this respect to a lesser extent, and even so some possible conflict between young parents and their own parents regarding child care and socialization can be anticipated. The intergenerational disagreement or conflict may furthermore bring certain effects on children's attitude and behavior which certainly develop their personality growth and development.

Empirical research data on intergenerational conflict should help us to understand young parents' relationship with their own parents or old parents' relationship with their children. It is expected that findings from the study will add to more scientific information and understanding in child care roles performed and expected by parents of two generations, and also suggest some ways and means of coping the problem of intergenerational conflict if it exists to achieve more role congruence in socializing the child to his or her best potentialities.

Objectives

The study has the following objectives :

(1) to investigate the congruity or agreement between parents' and grandparents' attitudes in 4 different aspects of child rearings (beliefs and philosophy ; satisfying children's basic needs ; socialization practices ; and promotion for children's development).

(2) to compare learning readiness and prosocial behavior of children in the families where different amount of intergenerational conflict in child rearings exists.

(3) to compare grandparents' attitudes toward child rearings according to location, age, education, income, and child care experiences.

(4) to compare parents' attitude toward child rearing according to location, age, education, income and child care experiences.

(5) to compare children's learning readiness and prosocial behavior in families where educational levels of parents and those of grandparents differ.

(6) to compare children's learning readiness and prosocial behavior in families where grandparents' attitude toward child rearings differ.

(7) to compare children's learning readiness and prosocial behavior in families where parents' attitude toward child rearings differ.

Research methodology

First, preschool centers in Bangkok and in a neighboring province were randmly selected. By means of simple random sampling, five preschool centers in Bangkok and four preschool centers outside Bangkok were obtained. After that the researchers set criteria for the selection of preschool centers in order that these centers would assist in selecting children in the first year of preschool class. Finally a 100 pairs of parent-grandparent (mostly mothers

and grandmothers) of the children living in extended families were selected. The families of the sampled pair of parent-grandparent varied in their socio-economic status and were located in both urban area and rural area. Also twenty teachers of preschool centers where the sampled children attended were used to assess behavior characteristics of children.

Research instruments

Three kinds of research instruments were developed for use in the study. The first instrument was a four point scale attitude questionnaire on child rearings which consisted of 50 items categorized into 4 different aspects : (a) philosophy; belief and certain principles in child care and rearings, (b) children's basic need satisfaction, (c) child socialization, discipline and morality, and (d) promotion of child's growth and development. The second instrument was a five point scale measuring device on certain pro-social behavior characteristics of children in classroom situation and out of classroom situation, which consist of 20 items. The third instrument was an inventory to measure children's learning readiness, consisting of 64 items categorized into 4 different aspects namely (a) personal-social responsiveness, (b) associative vocabulary, (c) concept activation-numerical and (d) concept activation-sensory.

Collection of data

A group of interviewers and test administrators were trained for the purpose of having them understand the nature of each research instrument, and administrator the instruments in a uniform and unbiased maner.

Interviewing and administrating the research instrument with parents and grandparents were done individually. Also administration of children's

learning readiness inventory was done individually. As for the instrument to measure children's prosocial behavior characteristics, clear explanation for such assessment was given to preschool class teachers who cooperated in the study. These teachers would do the assessment on each child separately by using the observation form (5 points rating scale) supplied to them by the researchers.

Data treatment

Correlation technique, χ^2 test, t-test, and one way analysis of variance were employed in data analyses.

Main findings and discussions

(1) It was found that sampled parents were the ones who mainly decided on child care and rearing matters while grandparents would be ready to assist and give advice when requested. With respect to source of information and knowledge in child care, and practices in accordance with the source of knowledge, no relationship was found between these two variables and age, educational level, occupation and income of both grandparents and parents. However, it revealed that main sources of information and knowledge of child care and rearings were one own's parents and old relatives, medical doctors, and direct personal experience.

(2) As a whole the child care attitudes of parents and grandparents were found to be significantly positively correlated. The relationships between the child care attitudes of the two generations were found to be significantly correlated with regards to the aspect of philosophy and beliefs and the aspect of promotion of child's growth and development. However, the relationships between the child care attitudes of the two generations were correlated to a lesser extent with regards to the aspect of child basic needs.

satisfaction, and the aspect of child socialization. It can be interpreted that mothers and grandmothers tended to agree on the principle or theoretical aspect rather than on the practical aspect of child care and development. Grandmothers tended to express more adaptive attitude than mothers regarding the last two aspects.

(3) There was no difference in children's learning readiness and prosocial behavior characteristics in the families where different amounts of international conflict on child rearing exist. This finding might be due to the fact that the intergenerational conflict regarding child care and rearing was not keen enough or even might not actually exist in the families under this investigation. This was supported by the earlier evidence that the pairs of parents and grandparents expressed more congruity than incongruity in their child rearing attitude reflecting the adaptive attitudes of mothers of two generations toward one another in this regard. Another explanation might be that mother's child care and rearing attitude of the present generation could be explained by reference to their own mothers since the present generation mothers were more or less a product of their being socialized by their own mothers or mothers of the older generation. This may yield insignificant changes in maternal attitudes from one generation to the next.

(4) For the old generation group, grandparents (grandmothers) who lived in Bangkok area, had average educational attainment (secondary education), and received high income, were found to have better child care attitude than those living in provincial area, attaining high and low education (college education and primary education) and receiving low income, whereas no difference in child care and rearing attitude was found between

grandparents who had older ages and more child care and rearing experiences and those who had younger ages and less experiences.

(5) For the young generation group, parents (mothers) living in Bangkok area, attaining high education level, receiving high income, being in older age groups (high and middle), and having less experience in child care and rearings, were found to reveal better child care attitude than those living in provincial area, attaining lower educational level, receiving low income, being in younger age group and having more experience in child rearings.

Finding from the old generation group and the younger generation group showed both similar and different patterns. First, living in urban area may be an important exposure factor which make both parents and grandparents more readily accessible to all kinds of media which help make their child care experience more meaningful and broadening. Education is considered to be a very important background factor as well as exposure factor which make mothers of both generations to develop more proper attitude toward child care and rearings. High income also is a very important factor which make parents or grandparents welcome the arrival of their baby or to consider the new member of the family as a joy rather than burden. However it is interesting to note the different results in two generation groups when comes to the variable on child care and rearing experiences. As for the old generation group, the extent of child care experiences (as measured by the number of children they have brought up) was not found to have any relation to their expressed attitude toward child rearing. As a group, the mothers of old generation revealed their adaptive and positive attitude toward this matter. But for the young generation group, the extent of child

care experiences was found to have some bearing on their expressed attitude. That was the more they had child care experiences the less positive attitude was expressed toward child care and rearings, reflecting the fact that these young mothers still were unable to develop as much adaptive child care attitude as their own mothers yet.

(6) Children in the families where educational attainments of the pair of parents and grandparents differed were found to be similar in their learning readiness but different in prosocial behavior characteristics. In families where educational attainments of parents and grandparents differed less, children were shown to have better prosocial behavior characteristics. It could be interpreted that educational gap of mothers in two generations seemed not to have any effect on children's learning readiness. This might be due to the fact that grandmothers in the study generally preferred to play their role in giving unobstrusive guidance to young parents rather than to play their decisive and authoritative role. Young mothers were then able to prepare their own children's learning readiness. Yet, smaller educational gap of mothers and grandmothers might help the family members to interact with one another more personally and socially yielding in children of such family to develop better prosocial behavior characteristics comparing to their counterparts in the families of wider educational gap.

(7) It was found that children in families where grandparents' child care attitudes were more positive, revealed more of their learning readiness and some prosocial behavior characteristics than those in the families where grandparents had shown less positive child care attitudes.

(8) It was also found that children in the families where parents' child care attitudes were more positive, revealed more of their learning readiness and some prosocial behavior characteristics than those in the families where parents revealed less positive child care attitudes.

These two confirming results stressed the importance of child care and rearing attitudes as a determining factor in eliciting parents' and grandparents' child care behavior which would certainly affect the children in the families.

Conclusion

In conclusion, small amount of intergenerational conflict regarding child care and rearing was obtained from the study probably due to the homogeneous character of two generation groups in ways of child care and socialization. Parents and grandparents were generally found to have similar positive attitude toward child rearings which served as a significant factor in developing certain desirable characteristics in their children. Eventhough education was considered to be a main variable responsible for developing one's attitude toward child care and rearings, educational gap between mothers of two generations in this study was not found to associate with children's differences in learning readiness but found to be related to prosocial behavior characteristics. Grandparents were found to regard young parents capable of caring and rearing their own children while they could serve more in the supporting role.

On account of rapid socio-economic and cultural changes, young parents generally might have higher educational levels, occupational statuses, earning capacity than their older parents. Nevertheless, no one can deny that young parents are the product of their being socialized by their older generation parents. Adjustive or adaptive child care attitude due to broader views and more experiences in child rearings on the part of grandparents together with their preferred supporting role all help bridge the gap of any existing intergenerational conflict. Besides, young parents perceived themselves

as being able and more secure to rear their own children with the advice and unobstrusive guidance of their experienced mothers. These factors seem to complement one another so well that in such kind of extended family, children may become more prepared for developing their potential abilities for learning and living effectively.

สารบัญ

คำนำ
 คู่มือการ
 Summary
 สารบัญ
 บัญชีตาราง

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
จุดมุ่งหมายของการวิจัย	3
สมมติฐานการวิจัย	4
ประโยชน์จากการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	6
คำนิยามศัพท์เฉพาะ	6
2 เอกสารการค้นคว้าที่เกี่ยวข้อง	10
ทฤษฎีเกี่ยวกับครอบครัวและชนิดของความสัมพันธ์ภายในครอบครัว	10
สมาชิกต่างวัยในครอบครัว	13
ช่องว่างระหว่างวัย	15
บทบาทของปู่ย่าตายาย	16
งานวิจัยที่เกี่ยวกับความขัดแย้งในการอบรมเลี้ยงดูเด็กในครอบครัว	22
3 วิธีดำเนินการวิจัย	30
กลุ่มตัวอย่าง	30

วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง	31
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	31
การเก็บรวบรวมข้อมูล	33
การตรวจให้คะแนน	33
วิธีจัดกระทำกับข้อมูล	35
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการอภิปรายผล	37
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1	38
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 2	56
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 3	61
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 4	69
การอภิปรายผล	72
5 บทสรุป และข้อเสนอแนะ	76
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	76
วิธีดำเนินการวิจัย	77
การวิเคราะห์ข้อมูล	78
สรุปผลการวิจัย	79
ข้อเสนอแนะ	81
บรรณานุกรม	83
ภาคผนวก	87

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุของปู่ย่าตายาย กับบุคคลที่ตัดสินใจในเรื่อง วิธีการดูแลเด็ก ตามการรายงานของปู่ย่าตายาย	38
2	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุของบิดามารดา กับบุคคลที่ตัดสินใจในเรื่อง วิธีการดูแลเด็ก ตามการรายงานของบิดามารดา	39
3	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาของปู่ย่าตายาย กับบุคคลที่ตัดสินใจ ในเรื่องวิธีการดูแลเด็ก ตามการรายงานของปู่ย่าตายาย	40
4	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาของบิดามารดา กับบุคคลที่ตัดสินใจ ในเรื่องวิธีการดูแลเด็ก ตามการรายงานของบิดามารดา	41
5	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของปู่ย่าตายาย กับบุคคลที่ตัดสินใจในเรื่อง วิธีการดูแลเด็ก ตามการรายงานของปู่ย่าตายาย	42
6	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของบิดามารดา กับบุคคลที่ตัดสินใจในเรื่อง วิธีการดูแลเด็ก ตามการรายงานของบิดามารดา	43
7	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุของปู่ย่าตายาย กับแหล่งที่ได้รับความรู้เรื่อง การอบรมเลี้ยงดูที่เชื่อถือมากที่สุดอันดับ 1	44
8	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุของบิดามารดา กับแหล่งที่ได้รับความรู้เรื่อง การอบรมเลี้ยงดูที่เชื่อถือมากที่สุดอันดับ 1	45
9	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาของปู่ย่าตายาย กับแหล่งที่ได้รับ ความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดูที่เชื่อถือมากที่สุดอันดับ 1	46
10	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาของบิดามารดา กับแหล่งที่ได้รับ ความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดูที่เชื่อถือมากที่สุดอันดับ 1	47
11	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของปู่ย่าตายาย กับแหล่งที่ได้รับความรู้เรื่อง การอบรมเลี้ยงดูที่เชื่อถือมากที่สุดอันดับ 1	48

12	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของบิดามารดา กับแหล่งที่ได้รับความรู้เรื่อง การอบรมเลี้ยงดูที่เชื่อถือมากที่สุดอันดับ 1	49
13	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุของปู่ย่าตายาย กับการปฏิบัติตามแหล่งความรู้ เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กมากหรือน้อย	50
14	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุของบิดามารดา กับการปฏิบัติตามแหล่งความรู้ เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กมากหรือน้อย	51
15	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ของปู่ย่าตายาย กับการปฏิบัติตามแหล่งความรู้ เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กมากหรือน้อย	52
16	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ของบิดามารดา กับการปฏิบัติตามแหล่งความรู้ เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กมากหรือน้อย	53
17	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของปู่ย่าตายาย กับการปฏิบัติตามแหล่งความรู้ เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กมากหรือน้อย	54
18	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของบิดามารดา กับการปฏิบัติตามแหล่งความรู้ เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กมากหรือน้อย	55
19	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็ก ระหว่าง เด็กที่อยู่ในครอบครัวซึ่งมีปริมาณความขัดแย้งมากและน้อย	56
20	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความพร้อมในการเรียนของเด็ก ระหว่างเด็ก ที่อยู่ในครอบครัวซึ่งมีปริมาณความขัดแย้งมากและน้อย	57
21	การวิเคราะห์ความแปรปรวนคะแนนพฤติกรรมทางสังคมของเด็ก โดย พิจารณาตามความแตกต่างของระดับการศึกษาระหว่างปู่หรือย่าหรือตา หรือยายกับบิดามารดา	58
22	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมทางสังคมของเด็กที่ปู่หรือย่าหรือตา หรือยาย และบิดามารดา มีระดับการศึกษาต่างกัน น้อย ปานกลาง มาก เป็นรายคู่	59

23	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความพร้อมในด้านการเรียนของเด็ก โดยพิจารณาตามความแตกต่างของระดับการศึกษา ระหว่างปู่ตายาย กับปิตามารดา	60
24	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ระหว่างปู่หรือ ย่าหรือตาหรือยาย ปิตามารดาที่อยู่ในกรุงเทพและต่างจังหวัดใกล้เคียง กรุงเทพ	61
25	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ระหว่างปู่หรือย่าหรือตาหรือยาย ปิตามารดาที่มีอายุต่างกัน	62
26	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ของปิตามารดา ที่มีอายุน้อย ปานกลาง และมาก เป็นรายคู่	63
27	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ของปู่หรือย่าหรือตาหรือยาย ปิตามารดาที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ...	63
28	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กของปู่หรือย่า หรือตาหรือยาย ที่มีระดับการศึกษาสูง ปานกลาง และต่ำ เป็นรายคู่ ...	64
29	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กของปิตามารดา ที่มีระดับการศึกษาสูง ปานกลาง และต่ำ เป็นรายคู่	65
30	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ของปู่หรือย่าหรือตาหรือยาย ปิตามารดา ที่มีรายได้ต่างกัน	66
31	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กของปู่หรือย่า หรือตาหรือยาย ที่มีรายได้สูง ปานกลาง และต่ำ เป็นรายคู่	67
32	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กของปิตามารดา ที่มีรายได้สูง ปานกลาง และต่ำ เป็นรายคู่	67

33	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูได้ระหว่างปู่หรือ ย่าหรือตาหรือยาย บิดามารดา ที่มีประสบการณ์การเลี้ยงดูมากและน้อย	68
34	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กที่ปู่ย่า ตายาย บิดามารดา มีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูที่ดีมากและน้อย	69
35	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความพร้อมในด้านการเรียนของเด็กที่ปู่ย่า ตายาย บิดามารดา มีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูที่ดีมากและน้อย	70

บทที่ 1

บทนำ

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดในการฝึกอบรมและสร้างบุคลิกภาพ ตลอดจนมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อพัฒนาการทุก ๆ ด้านของบุคคล ครอบครัวไทยแต่ดั้งเดิม มารดาเป็นผู้มีบทบาทมากที่สุดในการอบรมเลี้ยงดูบุตร เพราะมารดาส่วนมากไม่ได้ออกทำงานนอกบ้าน แต่ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างเกิดขึ้น โดยเฉพาะความเปลี่ยนแปลงทางสังคม-วัฒนธรรม และความก้าวหน้าในด้านเทคโนโลยี สตรีไทยจึงมีบทบาทต่อการพัฒนาสังคมมากขึ้นโดยไม่จำกัดเฉพาะอยู่กับครอบครัวดังแต่ก่อน ดังจะเห็นได้ในปัจจุบันว่ามีสตรีจำนวนมากออกทำงานนอกบ้าน ดังนั้นหน้าที่ต่าง ๆ ภายในครอบครัว ซึ่งแต่เดิมเคยเป็นหน้าที่เฉพาะของผู้หญิง จึงเปลี่ยนเป็นงานที่ทั้งสามีและภรรยาต้องช่วยกันทำ สามีในฐานะบิดาจึงมีบทบาทสำคัญร่วมกับภรรยาในฐานะมารดาในการเลี้ยงดูบุตร ดังหลักฐานจากงานวิจัยที่ศึกษามารดาในเขตชุมชนแออัดในกรุงเทพ พบว่าผู้เป็นมารดารายงานว่าบิดาได้แสดงความสนใจในการเลี้ยงดูบุตรทั้งทางด้านจิตใจและร่างกายเพิ่มขึ้นอย่างมาก (จรรยา สุวรรณทัต, 2524) ซึ่งต่างจากแต่ก่อนที่บิดาจะมอบหน้าที่การอบรมเลี้ยงดูบุตรให้แก่มารดา โดยที่บิดาจะช่วยในส่วนของการฝึกอาชีพและการสอนหนังสือ (สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก, 2512)

สำหรับในครอบครัวขยาย ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกอย่างน้อย 3 ช่วงอายุ คือ ปู่ย่าตายาย บิดามารดา และบุตรหลาน ปู่ย่าตายายก็เป็นบุคคลที่สำคัญที่จะช่วยอบรมเลี้ยงดูเด็ก แม้ว่าจะมีบทบาทรองลงมาจากบิดามารดา (Troll, 1983 : 5) ลักษณะของครอบครัวขยายนี้นักสังคมวิทยาชาวอเมริกันเคยสำรวจสังคมชนบทไทยไว้ในปี ค.ศ. 1976 พบว่าหนึ่งในสามของครอบครัวไทยชนบท เป็นครอบครัวขยาย (Potter, 1976) แต่ต่อมานักสังคมวิทยาไทยได้รายงานไว้ในงานวิจัยต่อมาว่า ครอบครัวเดี่ยวเป็นลักษณะพื้นฐานของครอบครัวไทยในชนบท และครอบครัวขยายที่ปรากฏในสังคมไทยนั้นมีลักษณะเป็นครอบครัวขยายแบบมีขอบเขตจำกัด (limited extended family) ซึ่งรอเวลาที่จะพัฒนาไปเป็นครอบครัวเดี่ยวในระยะต่อไป แบบฉบับของครอบครัวไทย

ปัจจุบันในผลการวิเคราะห์ของผู้วิจัยจึงยังคง เป็นแบบครอบครัวเดี่ยว (สนิท สมักรการ, 2528) อย่างไรก็ตามลักษณะครอบครัวขยายก็ยังคงอาจกล่าวได้ว่ายังคง เป็นลักษณะ เฉพาะของครอบครัวทาง เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งประเทศไทยด้วย จากการศึกษาบทบาทของปู่ย่าตายายซึ่งรวบรวม โดย เดคเคอร์ (Decker, 1980 : 215 - 216) พบว่าบทบาทของปู่ย่าตายายอาจแบ่งได้เป็น หลายแบบ แบบแรก ปู่ย่าตายายจะปล่อยหน้าที่เลี้ยงดูหลานให้แก่บิดามารดาโดยไม่เข้าไปแทรกแซง เพียงแต่ช่วยบ้างเท่านั้น แบบที่สอง ความสัมพันธ์ระหว่างปู่ย่าตายายกับหลานจะเป็นแบบเสมอภาคกัน ปู่ย่าตายายจะร่วมสนุกในเกมต่าง ๆ ของหลาน แบบที่สาม ปู่ย่าตายาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ย่ายาย เป็นตัวแทนบิดามารดาที่จะเลี้ยงดูหลาน ขณะที่บิดามารดาไปทำงาน แบบที่สี่ ปู่ย่าตายายจะเป็น แหล่งของความรู้ และความเชี่ยวชาญพิเศษที่คนรุ่นหลังจะต้องพึ่งพา และแบบที่ห้า เป็นแบบที่เห็นต่าง ไม่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับหลาน ๆ สำหรับครอบครัวของสังคมไทยส่วนมาก ปู่ย่าตายายจะมีบทบาท ในสี่ลักษณะผสมผสานกันไป และคุณธรรมสำคัญที่ยังคงอยู่ในสังคมคือ การยกย่องนับถือผู้อาวุโส โดยเฉพาะผู้เป็นปู่ย่าตายายให้เป็นผู้มีอำนาจในบ้าน มีสิทธิมีเสียงในการอบรมลูกหลาน

จากผลการศึกษาค้นคว้าที่ผ่านมาของสถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก (ปัจจุบัน สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์) ซึ่งวิจัยในเรื่องอิทธิพลของสังคมต่อพัฒนาการเด็ก ก็ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของปู่ย่าตายายมาแล้วแต่อดีตในการเลี้ยงดูหลาน โดยเฉพาะความสำคัญของย่าและยาย เนื่องจากย่ายายมัก เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กมากกว่าปู่และตา ย่ายายจึงมีบทบาทในการ ช่วยมารดาของเด็กตั้งแต่ตอนเตรียมการต่าง ๆ ก่อนที่หลานจะเกิด ช่วยเลี้ยงดูทารกแบเบาะของมารดา เพื่อให้บิดามารดาได้มีเวลาทำมาหากิน และทำงานบ้านได้ตามปกติ เด็ก ๆ จะได้ เรียนรู้ขนบประเพณี และความเชื่อในสิ่งต่าง ๆ จากย่ายาย ซึ่งเป็นการถ่ายทอดคุณธรรมและวัฒนธรรม แก่รุ่นหลาน ส่วนปู่และตาทำหน้าที่ฝึกสอนเด็กให้เกิดความชำนาญในงานที่ต้องการทักษะต่าง ๆ (สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก, 2509, 2512, ละม้ายมาศ ศรีทัดด์ และ จรรจา สุวรรณทัต, 2510)

อย่างไรก็ตามการอบรมเลี้ยงดูของปู่ย่าตายายก็อาจมีความแตกต่างหรือไม่สอดคล้องจาก ของบิดามารดาได้ เช่นที่ โอ และ เคง (Ho and Kang, 1984) ศึกษาปู่ย่าตายายและบิดา

มารดาชาวฮ่องกง พบว่าปู่และตา มีทัศนคติในการเลี้ยงดูแบบยึดชนบประเพณีมากกว่าบิดามารดา ส่วน บิชอฟ (Bischof. 1976 : 292) ก็กล่าวว่า ปู่ย่าตายายจำนวนมากที่เคยเลี้ยงบุตรของตนในแบบที่เข้มงวด จะกลับอะลุ่มอล่วย อ่อนโยน ไม่เข้มงวดต่อหลาน ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่า การเลี้ยงดูของปู่ย่าตายายอาจไม่สอดคล้องกับความต้องการของบิดามารดา และความไม่สอดคล้องกันดังกล่าวนี้อาจส่งผลสำคัญต่อพฤติกรรมบางประการของเด็กได้ ดังจะเห็นได้จากการศึกษาบิดามารดาชาวอเมริกันหลายเชื้อชาติ ที่พบว่า เด็กชาย 4 ขวบ ที่บิดาและมารดามีความสอดคล้องต้องกันมาก ใน เรื่อง เลี้ยงดูจะเป็น เด็กที่มีลักษณะที่น่าพึงพอใจหลายประการ เป็นต้นว่า มุ่งงานเป็นตัวของตัวเอง และแสดงอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม (Block, Block, and Morison, 1981)

เนื่องจากขณะปัจจุบันยังไม่มีผู้ใดหรือหน่วยงานใดในประเทศทำการวิจัยไว้อย่างเด่นชัดถึงความสัมพันธ์ระหว่างแนวทางการอบรม เลี้ยงดูของปู่ย่าตายายกับพ่อแม่ที่ส่งผลต่อลักษณะพฤติกรรมบางประการของเด็กที่แสดงออก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งความ เห็นที่อาจไม่สอดคล้องกันระหว่างปู่ย่าตายาย ซึ่งเป็นคนรุ่นก่อน กับบิดามารดาซึ่งเป็นคนรุ่นปัจจุบัน ในเรื่องการอบรมเลี้ยงดู อาจส่งผลมากนักต่อตัวเด็กต่อไปได้ ประกอบด้วยครอบครัวขยายซึ่งรวมบุคคลในช่วงอายุต่างกัน ยังคงมีอยู่ในสังคมไทยทั้งในตัวเมืองและชนบท คณะผู้วิจัยจึงพยายามที่จะศึกษาเรื่องนี้ให้มีระบบ

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์อยู่ 7 ประการ คือ

1. ศึกษาความสอดคล้องระหว่างทัศนคติของปู่ย่าตายายกับบิดามารดาในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็ก 4 ด้านคือ ความเชื่อและปรัชญาในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก การตอบสนองความต้องการพื้นฐานของเด็ก กระบวนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เพื่อให้เข้ากับสังคม และการส่งเสริมการพัฒนาการของเด็ก
2. เปรียบเทียบความพร้อมในด้านการเรียน และลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีปริมาณความขัดแย้งระหว่างปู่ย่าตายาย กับบิดามารดา ในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูในระดับที่แตกต่างกัน

3. เปรียบเทียบทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูระหว่างปู่ย่าตายาย ที่มีความแตกต่างกันใน
 - 3.1 ถิ่นที่อยู่อาศัย
 - 3.2 อายุ
 - 3.3 ระดับการศึกษา
 - 3.4 รายได้
 - 3.5 ประสบการณ์การเลี้ยงดู
4. เปรียบเทียบทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดู ระหว่างบิดามารดาที่มีความแตกต่างกันใน
 - 4.1 ถิ่นที่อยู่อาศัย
 - 4.2 อายุ
 - 4.3 ระดับการศึกษา
 - 4.4 รายได้
 - 4.5 ประสบการณ์การเลี้ยงดู
5. เปรียบเทียบความพร้อมในด้านการเรียน และลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็ก ที่อยู่ในครอบครัวที่ปู่ย่าตายายและบิดามารดามีการศึกษาแตกต่างกัน
6. เปรียบเทียบความพร้อมในด้านการเรียน และลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็ก ที่มาจากครอบครัว ซึ่งปู่ย่าตายายมีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน
7. เปรียบเทียบความพร้อมในด้านการเรียน และลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กที่มาจากครอบครัวซึ่งบิดามารดามีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน

สมมติฐานการวิจัย

1. ปู่ย่าตายายมีทัศนคติที่ไม่สอดคล้องกับบิดามารดาในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กใน 4 ด้านคือ ความเชื่อและปรัชญาในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก การตอบสนองความต้องการพื้นฐานของ กระบวนการอบรมเลี้ยงดูเด็กเพื่อให้เข้ากับสังคม และการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก

2. เด็กในครอบครัวที่มีปริมาณความขัดแย้งระหว่างปู่ย่าตายายกับบิดามารดาในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูน้อย มีความพร้อมในด้านการเรียนและพฤติกรรมทางสังคมสูงกว่าเด็กในครอบครัวที่มีปริมาณความขัดแย้งมาก

3. ปู่ย่าตายายที่มีถิ่นที่อยู่ในกรุงเทพ มีอายุมากกว่า ระดับการศึกษาสูงกว่า มีรายได้มากกว่า และมีประสิทธิภาพการเลี้ยงดูมากกว่าจะมีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูสูงกว่าปู่ย่าตายายที่มีถิ่นที่อยู่ต่างจังหวัด มีอายุน้อยกว่า ระดับการศึกษาต่ำกว่า รายได้น้อยกว่า และประสิทธิภาพการเลี้ยงดูจำกัดกว่า

4. บิดามารดาที่มีถิ่นที่อยู่ในกรุงเทพ มีอายุมากกว่า ระดับการศึกษาสูงกว่า มีรายได้มากกว่า และมีประสิทธิภาพการเลี้ยงดูมากกว่า จะมีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูสูงกว่า บิดามารดาที่มีถิ่นที่อยู่ต่างจังหวัด มีอายุน้อยกว่า ระดับการศึกษาต่ำกว่า รายได้น้อยกว่า และประสิทธิภาพการเลี้ยงดูจำกัดกว่า

5. เด็กในครอบครัวที่ปู่ย่าตายายและบิดามารดา มีระดับการศึกษาแตกต่างกันน้อยกว่า มีความพร้อมในด้านการเรียน และลักษณะพฤติกรรมทางสังคมสูงกว่าเด็กในครอบครัวที่ปู่ย่าตายายและบิดามารดา มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมากกว่า

6. เด็กที่ปู่ย่าตายายมีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูดีกว่ามีความพร้อมในด้านการเรียน และพฤติกรรมทางสังคมสูงกว่าเด็กที่ปู่ย่าตายายมีทัศนคติที่ดำน้อยกว่า

7. เด็กที่บิดามารดามีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูดีกว่ามีความพร้อมในด้านการเรียน และพฤติกรรมทางสังคมสูงกว่าเด็กที่บิดามารดามีทัศนคติที่ดำน้อยกว่า

ประโยชน์ของการวิจัย

ผลที่จะได้รับจากการวิจัยจะช่วยทำให้ทราบว่า ทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กของปู่ย่าตายาย กับบิดามารดา ในครอบครัวขยายของสังคมไทยปัจจุบันมีความสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกันมากน้อยเพียงใด และความขัดแย้งที่อาจพบนี้ จะมีความเกี่ยวข้องกับลักษณะสำคัญของ เด็กที่แสดงออก

ในเรื่องความพร้อมด้านการเรียน และการเข้าสังคมของเด็กหรือไม่ ผลการวิจัยดังกล่าว อาจช่วยให้เห็นแนวทางที่จะปรับวิธีการอบรมเลี้ยงดูของทั้งสองฝ่ายให้อยู่ในแนวที่สอดคล้องกัน ซึ่งจะเอื้อต่อการปูพื้นฐานพัฒนาการของเด็กในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะในด้านความพร้อมทางร่างกายและจิตใจ อีกทั้งงานวิจัยนี้จะเป็นพื้นฐานที่จำเป็นของการวิจัยเรื่องบทบาทของปู่ย่าตายาย ซึ่งยังคงมีความสำคัญในสังคมไทยของเรา อย่างมีระบบต่อไปในอนาคต

ขอบเขตของการวิจัย

คณะผู้วิจัยจะทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในครอบครัวขยาย ซึ่งประกอบด้วยปู่หรือย่า หรือตาหรือยาย กับบิดาหรือมารดา 100 คู่ และบุตรของบิดามารดาเหล่านี้ บุตรที่ศึกษามีอายุอยู่ในช่วงก่อนวัยเรียนที่อยู่ในโรงเรียนอนุบาลหรือศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง จำนวน 5 และ 4 แห่ง ตามลำดับ จำนวนครอบครัวขยายที่ศึกษาซึ่งประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง 3 ช่วงอายุ มีจำนวนทั้งสิ้น 100 ครอบครัว ซึ่งจำแนกได้เป็น ปู่หรือย่า หรือตาหรือยาย 100 คน บิดาหรือมารดา 100 คน และบุตรอีก 100 คน

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

ทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดู หมายถึง ความคิดเห็นของผู้อบรมเลี้ยงดูในเรื่องวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานใน 4 ด้าน ซึ่งจะแสดงออกเป็นความรู้สึกในทางนิมานหรือนิเสธ ต่อเรื่องดังกล่าว ทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูนี้ ผู้วิจัยวัดโดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

สำหรับวิธีการอบรมเลี้ยงดู 4 ด้านที่จะศึกษาได้แก่

1. ความเชื่อ และปรัชญา ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กในเรื่องที่ว่า ใครคือบุคคลสำคัญที่จะให้การอบรมเลี้ยงดูและอะไรคือปรัชญาดั้งเดิมของไทยในเรื่องการเลี้ยงดูที่ผู้ตอบให้ความเชื่อถือหรือความที่วัดทัศนคติทางด้านนี้ได้แก่ ข้อที่ 1 - 13 ในแบบสอบถาม

2. การตอบสนองความต้องการพื้นฐานของเด็ก เป็นการเลี้ยงดูที่จะสนองความต้องการที่สำคัญทางกายและจิตใจ ข้อคำถามที่วัดทัศนคติทางด้านนี้ได้แก่ ข้อที่ 14 - 21 ในแบบสอบถาม

3. กระบวนการอบรมเลี้ยงดูเด็กเพื่อให้เข้ากับสังคม โดยเฉพาะในด้านการวางระเบียบวินัยและจริยธรรม ข้อคำถามที่วัดทัศนคติทางด้านนี้ได้แก่ ข้อที่ 22 - 30 ในแบบสอบถาม

4. การส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก เป็นการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาลักษณะและพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของเด็ก โดยเฉพาะพัฒนาการทางอารมณ์หรือจิตใจของเด็ก เป็นสำคัญ ข้อคำถามที่วัดทัศนคติทางด้านนี้ได้แก่ ข้อที่ 31 - 50 ในแบบสอบถาม

ความขัดแย้งในเรื่องการอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่ผู้ปกครองมีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดู แตกต่างจากทัศนคติของบิดามารดา ปริมาณความขัดแย้งวัดจากความแตกต่างของคะแนนทัศนคติระหว่างผู้ปกครองและบิดามารดา ถ้าคะแนนความแตกต่างน้อยกว่าหรือเท่ากับคะแนนความแตกต่างเฉลี่ย ถือว่ามีความขัดแย้งน้อย และถ้าคะแนนความแตกต่างสูงกว่าคะแนนเฉลี่ย ถือว่ามีความขัดแย้งมาก

ความพร้อมในการเรียน หมายถึง สภาวะความพร้อมทางกายและจิตใจที่จะเป็นพื้นฐานให้เด็กสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในระบบโรงเรียนต่อไปได้อย่างบังเกิดผล และจะสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนได้ ความพร้อมในการเรียนที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ หมายถึง การมีคุณภาวะ 4 ด้านคือ ก) ด้านความรู้ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม ข) ด้านความคล่องแคล่วทางภาษา การคิด และการแสดงออก ค) ด้านความรู้เกี่ยวกับจำนวนและตำแหน่งของสิ่งของและ ง) ด้านการรับรู้ทางประสาทสัมผัส และความสามารถในการเลียนแบบ ความพร้อมในการเรียนนี้คณะผู้วิจัยจะวัดโดยใช้แบบทดสอบความพร้อมในการเรียนที่จัดสร้างโดย จรรยา สุวรรณทัต และ วันเพ็ญ พิศาลพงศ์ ข้อคำถามที่วัดความพร้อมทั้ง 4 ด้านได้แก่ ข้อ 1 - 18, 19 - 30, (31 - 38, 42 - 48) และ (39 - 41, 49 - 64) ตามลำดับ

พฤติกรรมทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กแสดงการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในลักษณะความเป็นมิตรและมีความเอื้อเฟื้อ ให้ความร่วมมือกับครูและเพื่อนในการทำกิจกรรม รู้จักหน้าที่

ของคน และมีความเป็นอิสระทั้งตนเอง พฤติกรรมในการเข้าสังคมนี้ครอบคลุมพฤติกรรมใน 3 สถานการณ์ คือ ในห้องเรียน นอกห้องเรียน และเวลารับประทานอาหาร ในการวัดพฤติกรรมดังกล่าว คณะผู้วิจัยจะใช้แบบสังเกตที่สร้างขึ้น และให้ครูประจำชั้นของเด็ก เป็นผู้สังเกตและบันทึกผลการประเมินพฤติกรรม

อายุของปู่ย่าตายาย การแบ่งระดับอายุของปู่ย่าตายายใช้เกณฑ์ดังนี้

อายุต่ำกว่า 55 ปี จัดอยู่ในกลุ่มอายุน้อย

อายุ 56 - 65 ปี จัดอยู่ในกลุ่มอายุปานกลาง

อายุ 66 ปีขึ้นไป จัดอยู่ในกลุ่มอายุมาก

อายุของบิดามารดา การแบ่งระดับอายุของบิดามารดาใช้เกณฑ์ดังนี้

อายุต่ำกว่า 29 ปี จัดอยู่ในกลุ่มอายุน้อย

อายุ 30 - 34 ปี จัดอยู่ในกลุ่มอายุปานกลาง

อายุ 35 ปีขึ้นไป จัดอยู่ในกลุ่มอายุมาก

ระดับการศึกษา หมายถึง การศึกษาชั้นสูงสุดที่ปู่ย่าตายายหรือบิดามารดาได้รับ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา ซึ่งหมายรวมถึงผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาคด้วย ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา

อาชีพ หมายถึง การทำงานเพื่อหารายได้ของปู่ย่าตายายหรือบิดามารดา ซึ่งแบ่งเป็น การประกอบอาชีพในบ้าน การประกอบอาชีพนอกบ้าน และไม่ได้ทำงานเพื่อหารายได้

รายได้ หมายถึง จำนวนเงินที่ได้จากการประกอบอาชีพ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ โดยใช้เกณฑ์ดังนี้

ต่ำกว่า 2,000 บาทต่อเดือน จัดอยู่ในกลุ่มรายได้ต่ำ

2,100 - 7,000 บาทต่อเดือน จัดอยู่ในกลุ่มรายได้ปานกลาง

มากกว่า 7,000 บาทต่อเดือน จัดอยู่ในกลุ่มรายได้มาก

ประสมการณ์การเลี้ยงดูเด็ก หมายถึง ประสมการณ์โดยตรงทั้งหมดที่ปู่ย่าตายายหรือบิดามารดาเคยเลี้ยงดูเด็กมา และในการศึกษาคั้งนี้จะวัดจากจำนวน เด็กที่บุคคลเหล่านี้ได้ เคยเลี้ยงดูมาจริง

สำหรับปู่ย่าตายายที่เคยเลี้ยงดูเด็ก 1 - 6 คน จัดอยู่ในกลุ่มมีประสมการณ์การเลี้ยงดูเด็กน้อย และที่ เคยเลี้ยงดูเด็กมากกว่า 6 คน จัดอยู่ในกลุ่มมีประสมการณ์การเลี้ยงดูเด็กมาก

สำหรับบิดามารดาที่เคยเลี้ยงดูเด็ก 1 - 2 คน จัดอยู่ในกลุ่มมีประสมการณ์การเลี้ยงดูเด็กน้อย และที่ เคยเลี้ยงดูเด็กมากกว่า 2 คนขึ้นไป จัดอยู่ในกลุ่มมีประสมการณ์การเลี้ยงดูเด็กมาก

ถิ่นที่อยู่ หมายถึง สถานที่ตั้งบ้านเรือนอันเป็นที่พักอาศัย ซึ่งแบ่งเป็น ในเมืองหลวง (กรุงเทพฯ) และต่างจังหวัด (จังหวัดใกล้เคียงกรุงเทพฯ)

บทที่ 2

เอกสารการค้นคว้าที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนเอกสารการค้นคว้าที่เกี่ยวข้องต่อไปนี้จะแยกออกเป็น 3 ตอนด้วยกันคือ (1) ทฤษฎีเกี่ยวกับครอบครัว และชนิดของความสัมพันธ์ภายในครอบครัว (2) บทบาทของปู่ย่าตายาย และ (3) งานวิจัยที่เกี่ยวกับความขัดแย้งในการอบรมเลี้ยงดูเด็กในครอบครัว

1. ทฤษฎีเกี่ยวกับครอบครัวและชนิดของความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

ในการศึกษาประวัติความเป็นมาของครอบครัว ฮาโรลด์ คริสเตนเซน (Harold Christensen, 1964) ได้แบ่งขั้นตอนความพยายามในการศึกษาเรื่องครอบครัวนี้ ออกเป็น 4 ระยะด้วยกันคือ

ระยะก่อนการวิจัย (Pre research ก่อนหน้า ค.ศ. 1850) ในระยะนี้จะมีการกล่าวถึงเรื่องราวต่าง ๆ ของครอบครัวในลักษณะของความเชื่อ สุภาษิต การร้อยกรอง และความคิดเห็นเชิงปรัชญาต่าง ๆ

ระยะของดาร์วิน (Social Darwinism ค.ศ. 1850 - 1900) ในระยะนี้จะมีการเขียนเอกสารทางวิชาการเกี่ยวกับทฤษฎีที่กล่าวถึงการปฏิรูปทางสังคมในเรื่องการแต่งงาน และรูปแบบของครอบครัวโดยอาศัยแนวคิดที่กล่าวทางประวัติศาสตร์และสถาบัน

ระยะเริ่มต้นของวิทยาศาสตร์ (Emerging science ค.ศ. 1900 - 1950) จัดเป็นระยะที่มีการกล่าวถึงครอบครัวและสังคมที่เป็นไปในอดีต โดยอาศัยข้อมูลเกี่ยวกับแบบฉบับต่าง ๆ ของครอบครัว และเน้นเฉพาะสิ่งที่ปัญหาที่ได้รับการนิยามให้แคบลง

ระยะการสร้างทฤษฎีที่เป็นระบบ (Systematic theory building ค.ศ. 1950 จนถึงปัจจุบัน) จัดเป็นระยะที่มีการศึกษาค้นคว้าอย่างละเอียดลึกซึ้งในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดการตระหนักในคุณภาพของงานวิจัยเรื่องครอบครัว เกิดกรอบความคิดในการศึกษาเรื่องครอบครัว มีการศึกษาค้นคว้าแนวคิดต่าง ๆ ที่นำไปสู่การสร้างทฤษฎี ตลอดจนการพัฒนา

ยุทธวิธีต่าง ๆ เพื่อการสร้างทฤษฎีเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางครอบครัว

จากการแบ่งขั้นตอนการศึกษาเรื่องครอบครัวนี้ จะเห็นได้ว่า คริสเตนเซน สรุปว่า การศึกษาที่เป็นระบบ เพื่อสร้างทฤษฎีทางครอบครัว เกิดขึ้นหลังกลางศตวรรษที่ 20 ไปแล้ว กล่าวคือ ในช่วงระยะที่งานของ ชาร์ล ดาร์วิน ปรากฏ จะพบว่ามีการวิชาการต่าง ๆ ให้ความสนใจมากในเรื่องที่มาของสังคมและพัฒนาการของครอบครัว โดยที่นักวิชาการเหล่านี้เห็นพ้องกันว่า ทุกแบบของชีวิตครอบครัวจะมีลำดับขั้นที่เหมือนกันในการพัฒนา กล่าวคือ ครอบครัวทุกแห่งจะกระทำหน้าที่เหมือนกันเพื่อตอบสนองความต้องการสากล (universal needs) ถ้าสังคมไม่มีสถาบัน เช่นครอบครัวแล้ว ก็ยากในการที่จะมีชีวิตสืบต่อไปได้

สำหรับความคิด เห็นที่สำคัญของนักทฤษฎีผู้บุกเบิกในเรื่องของครอบครัว ซึ่งเรายังพบว่าปรากฏอยู่ในคำราชของครอบครัวนั้นก็พอจะประมวลได้ต่อไปนี้

1. ไม่มีขั้นตอนใดในประวัติศาสตร์เชิงสังคมของมนุษย์ ซึ่งไม่ปรากฏการแต่งงาน
2. ครอบครัว เป็นโลกใบเล็ก (microcosm) ของสังคม แท้จริงแล้วครอบครัว

เป็นสังคมที่เล็กที่สุด ซึ่งสามารถคงทนได้โดยธรรมชาติ

3. เพื่อให้อารยธรรมดำเนินต่อไปได้ จะต้องมีการปรับปรุงระบบครอบครัวให้เข้มแข็ง

4. เนื่องจากครอบครัวเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำเนินที่ยั่งยืนต่อไปของสังคม สังคมทั้งหมดจึงต้องพัฒนาวิธีการป้องกันต่าง ๆ เพื่อให้แน่ใจว่า ครอบครัวนี้จะอยู่สืบเนื่องต่อไปได้ เช่น การห้ามไม่ให้มีการแต่งงานกันระหว่างสายโลหิต หลักการด้านการมีบุตรให้ถูกต้องตามกฎหมาย และการดูแลจัดการทางวัฒนธรรมในเรื่องความอิจฉาริษยาและความขัดแย้ง

5. ครอบครัวทุกแห่งอยู่ในระหว่างหัวเลี้ยวหัวต่อของการเปลี่ยนแปลง แบบที่ครอบครัวสร้างขึ้นจากความสัมพันธ์ทางสายเลือด (consanguinity orientation) ตัวอย่าง ลูกชายจะต้องกระทำตามความปรารถนาของพ่อแม่เสมอ มาสู่แบบของครอบครัวที่ยึดความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาเป็นหลัก (conjugal orientation) ในการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ลูกชายที่แต่งงานแล้วจะไม่ยึดถือความปรารถนาของพ่อแม่เป็นสำคัญต่อไป หากจะกระทำตามความปรารถนาของภรรยาเป็นหลัก

6. ขณะที่สังคมได้พัฒนาเป็นระบบอุตสาหกรรมมากขึ้น การปกครองโดยบิดาเป็นใหญ่ นั้นถูกทดแทนโดยการปกครองที่สมาชิกในครอบครัวมีอำนาจเสมอกัน และหน้าที่ต่าง ๆ ของครอบครัว เริ่มสูญเสียไปให้แก่สถาบันอื่น ๆ มากขึ้น

มีผู้ให้เกียรติแก่ เอิร์นเนส ดับบลิว เบอเกส (Ernest W. Burgess) ว่าเป็นผู้ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการศึกษาวิจัยครอบครัวจากที่เน้นเรื่องสถาบันและประวัติดำสู่การศึกษาที่เน้นที่กลุ่มครอบครัว โดย เบอเกส ได้เป็นผู้กล่าวข้อความสำคัญที่ว่า "ครอบครัวเป็นหน่วยของบุคลิกภาพต่าง ๆ ที่มาสัมพันธ์กัน" เบอเกส มีอิทธิพลสำคัญต่องานวิจัยต่อมาในเรื่องการพยากรณ์ทางด้านการแต่งงาน ความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยา ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูก และวิกฤติการณ์ในความสัมพันธ์ครอบครัว นอกจากนั้น อิทธิพลของ เบอเกส ยัง เปลี่ยนการค้นคว้าแบบสำรวจที่ เน้นปัญหาและการบรรยายมาสู่การวิจัยที่มีการอธิบายและทดสอบข้อสมมติฐานต่าง ๆ ด้วย

สรุปได้ว่าในระหว่างระยะแรกของการศึกษาเรื่องครอบครัวโดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ (ค.ศ. 1850 - 1950) ได้เกิดแนวทางสำคัญทางการค้นคว้า 2 อย่างขึ้น คือ การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีครอบครัว ได้แก่อันแรก จัดเป็นแนวทางการศึกษาแบบเปรียบเทียบและเชิงประวัติศาสตร์ของครอบครัวที่ถือเป็นสถาบันหนึ่ง และแนวทางที่สองคือ มีการศึกษาที่ใช้ความรู้ความเข้าใจในความเป็นอยู่ของครอบครัว เป็นฐานในการเปลี่ยนแปลงนโยบายประชาคมที่มีผลต่อครอบครัว กล่าวคือ เป็นการศึกษาที่เน้นครอบครัวเป็นกลุ่ม เน้นประโยชน์ของการอธิบายและได้รวมเอาตัวแปรต่าง ๆ เข้าไว้ในโปรแกรมของการจัดการทางสังคม

เมื่อมาถึงกลางศตวรรษที่ 20 การวิจัยครอบครัวเป็นงานที่ทำกันทั่วโลก และพัฒนาด้านวิธีการอย่างรวดเร็ว มีการตีพิมพ์เรื่องการศึกษาค้นคว้ากันมากมายโดยเฉพาะที่สหรัฐอเมริกา ในเรื่องที่ศึกษาแบบแคบ เช่น การเลือกคู่ครอง การแต่งงานและการหย่าร้าง เพศและภาวะการเจริญพันธุ์ ปฏิสัมพันธ์ครอบครัว การสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับประชาคมและกับโครงสร้างของญาติ และเรื่องที่ศึกษาแบบกว้าง เช่น ที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและสังคมในด้านที่เกี่ยวข้องกับวิธีการศึกษา ก็มีการใช้วิธีที่ละเอียดซับซ้อนขึ้น รวมทั้งผู้วิจัยได้ให้ความสนใจมากขึ้นต่อการใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทน การใช้สถิติเกี่ยวกับความน่าจะเป็นในการวิเคราะห์ข้อมูล อย่างไร

ก็ตามความเกี่ยวข้องในหลักการศึกษา และส่วนใดส่วนหนึ่งของทฤษฎีเป็น เรื่องยากที่จะสรุปได้ แต่การศึกษาก็ได้รับความ เชื่อถือได้มากยิ่งขึ้น ด้วยมีการทดสอบข้อสมมติฐานต่าง ๆ แต่การวิจัยที่กระทำส่วนใหญ่ยังไม่ได้ลงมาถึงการสร้างทฤษฎีใหม่ ๆ

ต่อมาความพยายามในการขยายและวางกรอบแนวความคิดเพื่อศึกษาเรื่องครอบครัว ได้แก่ งานของ ไอแวน ไนย์ และคณะ (Ivan Nye and others.1970) อีกท่านหนึ่งคือ บรอดเดอร์ริก (Broderik.1971) ซึ่งได้ให้ข้อสังเกตว่า นักวิจัยครอบครัวในปัจจุบันได้ใช้ ประโยชน์จากทฤษฎี 3 อย่าง เพื่อชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว (intrafamily relation) นั่นคือ ทฤษฎีความสมดุลย์ ทฤษฎีเกมและทฤษฎีการแลกเปลี่ยน

ในตอนปลายศตวรรษที่ 20 ตัวแปรที่ศึกษาในงานวิจัยเรื่องครอบครัวมักจะเกี่ยวข้อง กับสมาชิกของครอบครัว จะโดยฐานะเป็นครอบครัวก็ดี หรือเป็นกลุ่มก็ดี และที่เกี่ยวข้องกับ ระบบเครือข่ายทางสังคม ที่ประกอบด้วยญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง เพื่อนบ้าน เหล่านี้ล้วนแต่มีผล ต่อชนิดและคุณภาพของพฤติกรรมครอบครัว และความสัมพันธ์ ทั้งยังมีข้อสังเกตจากผู้วิจัยอีกว่า ปรากฏการณ์ครอบครัวจะขึ้นอย่างสำคัญต่อเหตุการณ์ภายนอก หรือที่มิใช่เรื่องของครอบครัวมาก กว่าที่ปรากฏการณ์ภายนอกจะขึ้นอยู่กับ เรื่องของครอบครัว ข้อเท็จจริงนี้จึงทำให้เกิดการศึกษา เชิงวิทยาศาสตร์ในเรื่องแบบ (pattern) ของความสัมพันธ์ระหว่างกันในส่วนคือ ระบบ ครอบครัว และระบบที่มิใช่ครอบครัวมากขึ้น และจากการศึกษาในลักษณะนี้คาดว่าจะทำให้ผู้วิจัย ได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้องเที่ยงตรงต่อความ เข้าใจเรื่องของครอบครัวมากขึ้นในอนาคต

สมาชิกต่างวัยในครอบครัว

ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีช่วงอายุต่าง ๆ กันในครอบครัว จัดเป็นเรื่องปกติในการ แสดงต่าง ๆ ทั้งบทละคร วิทยุ และโทรทัศน์ แต่ในสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ กระบวนการ ระหว่างที่บุคคลอยู่ในช่วงอายุต่างกันนี้เป็น เรื่องสำคัญต่อทฤษฎีพัฒนาการส่วนบุคคลและการ เปลี่ยนแปลง ทางสังคมแต่เป็นที่น่าเสียดาย ที่ความรู้และความเข้าใจในกระบวนการระหว่างช่วงอายุเหล่านี้ยังเป็น เรื่องที่ไม่ได้รับการศึกษากันมากในงานวิจัยครอบครัว แม้ว่ามีการวิจัยด้านนี้เพิ่มขึ้นในระยะหลัง ๆ ก็ตาม

งานวิจัยครอบครัว เกี่ยวกับบุคคลต่างวัยนี้ จะสามารถแบ่งออกเป็นเรื่องทั่ว ๆ ไปได้ 2 เรื่อง คือ เรื่องหนึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการอบรม เด็กให้เข้ากับสังคม โดยเฉพาะการถ่ายทอดคุณลักษณะต่าง ๆ ไปยังบุตรหลานในแต่ละช่วงอายุ และเรื่องที่สองเน้นที่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ในกลุ่มสมาชิกครอบครัวที่อยู่ในช่วงอายุต่างกัน

ระหว่างช่วงปี ค.ศ. 1960 - 1970 เรื่องการแบ่งแยกในช่วงอายุ เป็นหัวข้อที่ได้รับความนิยมอย่างมากทั้งในเชิงวิชาการและไม่ใช่วิชาการ การศึกษาเรื่องนี้นับว่ามีประโยชน์ เพราะได้ช่วยทำให้เกิดความกระจ่างในปัญหาหลายอย่างทางแนวคิดและแบบแผนการวิจัย

การสำรวจเอกสารการค้นคว้าได้ให้ข้อสังเกตว่ามีแนวโน้มที่จะเกิดความสับสนในแนวคิดเรื่องช่วงอายุ การวิเคราะห์ส่วนมากจะตระหนักถึงหน่วยโครงสร้างของช่วงอายุ 3 ประการ คือ ตัวบุคคล ครอบครัว และสังคม และมีการวิเคราะห์บางอย่างให้ความสนใจต่อผลของการแตกต่างในช่วงเวลาระหว่างบุคคลในหน่วยช่วงอายุ และต่อความแตกต่างในระยะเวลาดังทางประวัติศาสตร์และแบบทางวัฒนธรรมด้วย

กระบวนการในช่วงอายุภายในครอบครัวจะมีอิทธิพลต่อและได้รับอิทธิพลจากกระบวนการช่วงอายุในการพัฒนาบุคคลไปจนตลอดชีวิต เช่นเดียวกับการต่อเนื่องของกลุ่มอายุในสังคม การพัฒนาของแต่ละบุคคลในการแบ่งส่วน (lineage) ของครอบครัว เช่นเดียวกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมซึ่งครอบครัวเป็นสมาชิกอยู่ ทั้งสองนี้จะมีความสัมพันธ์อย่างสลับซับซ้อนกับความสัมพันธ์ของบุคคลในช่วงอายุต่าง ๆ ภายในครอบครัว

ในแต่ละส่วนของระบบครอบครัว เราอาจมองได้ทั้งในแง่ของการไม่เปลี่ยนแปลง (static) และแง่ของการเปลี่ยนแปลง (dynamic) ในแง่ของการไม่เปลี่ยนแปลง เราจะเห็นภาพครอบครัว เป็นรูปของการลำดับบทบาทและหน้าที่ มีลักษณะเหมือนขั้นบันได โดยมีปู่ย่าตายายอยู่ชั้นบน และลูกหลานอยู่ที่ชั้นต่ำกว่า และการพัฒนาบุคคลจะแสดงออกในรูปของลำดับของขั้นตอนจากวัยทารก ไปที่วัยของผู้แก่ผู้เฒ่าในแง่ของการเปลี่ยนแปลง ระบบต่าง ๆ เหล่านี้สามารถมองได้ว่าเป็นกระบวนการ สมาชิกของครอบครัวจะเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

ในช่วงเวลาหนึ่ง นู๋ย่าตายายก็จะเสียชีวิตและถูกแทนที่โดยทายาทผู้สืบทอด ผู้ซึ่งก็จะสร้างความสัมพันธ์ที่แตกต่างออกไปจากเดิมของตนกับสมาชิกครอบครัวคนอื่น ๆ สมาชิกครอบครัวเองก็เปลี่ยนแปลง ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน และบางส่วนเกิดจากผลของการเปลี่ยนแปลงด้านวิถีภาวะ และสังคม และกระบวนการทางประวัติศาสตร์ เองก็ยังสามารถเปลี่ยนอุปนิสัยใจคอของบุคคลที่อยู่ในช่วงอายุต่าง ๆ ได้อีกด้วย

ช่องว่างระหว่างวัย

การวิเคราะห์เรื่องบุคคลในช่วงอายุต่าง ๆ เกือบทั้งหมดในปลาย ค.ศ. 1960 มักเกี่ยวข้องกับ เรื่องของช่องว่างระหว่างวัย แต่นักวิเคราะห์ไม่สามารถแยกแยะระหว่างกระบวนการหรือระบบช่วงอายุที่ต่างกัน และไม่สามารถแยกแยะว่าคุณลักษณะใด เราสามารถที่จะถ่ายทอดได้หรือไม่ เช่น การแบ่งแยกทางช่วงอายุเป็นเรื่องของค่านิยมในสไตล์และแฟชั่น หรือในพฤติกรรม หรือเป็นความรู้สึของการที่มีอะไรแตกต่างตามวัย หรือขัดแย้ง หรือเกิดความลำบากในการสื่อสารกันมากกว่าความแตกต่างในค่านิยมหรือบุคลิกภาพ

โดยทั่วไป นักทฤษฎีในเรื่องช่วงอายุที่สำรวจโดย แมนไฮม์ (Mannheim. 1952) เบงสัน เฟอร์ลอง และ ลอเฟอร์ (Bengtson, Furlong and Laufer. 1974) ได้เน้นการ เปลี่ยนจากทางด้านการเมืองและค่านิยมที่ปรากฏชัดในกลุ่มอายุปัจจุบัน และนักทฤษฎีบางคนสรุปรวมว่า ขั้วขัดแย้งมักจะเกิดขึ้นภายหลังจากความแตกต่าง แมนไฮม์ พิจารณาข้อขัดแย้งระหว่างอายุว่าเป็นของปกติธรรมดา แต่ก็ไม่ใช่ เป็น เรื่องที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้เสียเลย โดยเฉพาะในสังคมที่เจริญทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน ความเป็นสากล เช่น ความแตกต่างพื้นฐานทางพัฒนาการระหว่างพ่อแม่และเด็ก และอัตราที่กำลังลดลงของการถูกฝึกรอบม โดยการมีวิถีภาวะเพิ่มขึ้น (ดังนั้น เด็กรุ่นจึง เปลี่ยนเร็วกว่าผู้ใหญ่) ยังให้เกิดความแตกต่างระหว่างพ่อแม่และเด็กในด้านสรีระ สังคมวิทยา และจิตวิทยา ของพฤติกรรม ความแตกต่างเหล่านี้ทำให้เกิดความขัดแย้งต่าง ๆ มากมาย อนึ่ง จากการศึกษายังพบอีกว่าความหนักเบาของข้อขัดแย้งยังขึ้นอยู่กับตัวแปรอีก 4 ประการคือ อัตราของความ เปลี่ยนแปลงทางสังคม ความสลับซับซ้อน

ของโครงสร้างทางสังคม ระดับการเข้าไปผสมผสานของวัฒนธรรม และกำลังของการเคลื่อนไหวภายในวัฒนธรรม

ท่านผู้รู้ในสาขาวิชา (Bengtson. 1970) ได้พยายามแยกความคิดของผู้คนว่า ศึกษาเรื่องนี้ออก เป็น 3 กลุ่มด้วยกันคือ (1) กลุ่มที่พิจารณาเห็นช่องว่างอย่างมากระหว่างช่วงอายุ (great gap position) ในกลุ่มนี้พิจารณาเห็นว่า มีข้อขัดแย้งในด้านความสนใจอย่างแท้จริงและสำคัญระหว่างบุคคลในช่วงอายุต่าง ๆ โดยเด็กรุ่นอยู่ข้างน้อย และผู้ใหญ่คือพ่อแม่อยู่ข้างมาก (2) กลุ่มที่เน้นความต่อเนื่องระหว่างสมาชิกที่อยู่ในช่วงอายุต่าง ๆ กล่าวคือ ไม่ได้สิ่งใดใหม่จริง ๆ (nothing really new position) ในกลุ่มความคิดนี้ชี้ให้เห็นความคล้ายคลึงกันภายในครอบครัว ในเรื่องทัศนคติพื้นฐาน ชี้ให้เห็นความสำคัญของพ่อแม่เมื่อเปรียบเทียบกับเพื่อนร่วมวัย ในฐานะเป็นบุคคลที่สามารถอ้างอิงได้สำหรับวัยรุ่น และความใกล้ชิดของการสื่อสารระหว่างพ่อแม่และเด็กทุกอายุ และสรุปว่าที่กล่าวกันว่ามีช่องว่างระหว่างวัยนั้น แท้จริงแล้วช่องว่างนี้ก็เป็นเพียงการสะท้อนให้เห็นความแตกต่างกันทางด้านสังคมอย่างหนึ่งเท่านั้น และ (3) กลุ่มที่มีความเห็นว่า จะมีลักษณะบางอย่างที่ได้รับการเลือกให้ดำเนินสืบเนื่องต่อไปในช่วงอายุต่าง ๆ ลักษณะเช่นนี้จะเกิดขึ้นในบางครอบครัว และไม่เกิดขึ้นในบางครอบครัว (selective continuity) กล่าวคือ ข้อขัดแย้งเกือบทั้งหมดระหว่างสมาชิกในช่วงอายุต่าง ๆ มักมีเกี่ยวกับเรื่องที่ไม่สำคัญ อย่างไรก็ตาม การสืบเนื่องและความมั่นคงที่สำคัญยังคงดำเนินต่อไป ขณะที่อัตราการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วสนับสนุนให้เกิดวิธีการใหม่ในการแสดงออกซึ่งค่านิยมต่าง ๆ มากขึ้น แต่ก็ยังต้องกล่าวว่า ค่านิยมดั้งเดิมนั้นเองที่ถูกแสดงออก ไม่ใช่เป็นค่านิยมใหม่โดยแท้จริง

2. บทบาทของปู่ย่าตายาย

ในการทบทวนเอกสารการค้นคว้าที่เกี่ยวกับปู่ย่าตายายที่แยกต่างหากออกจากสมาชิกที่มีอายุอื่น ๆ ของครอบครัว มีข้อสรุปสำคัญดังต่อไปนี้ คือ

- (1) ปู่ย่าตายายถึงแม้ว่าจะมีบทบาทรองจากพ่อแม่ แต่ก็ยังคงมีบทบาทสำคัญอยู่ในพลวัต

(2) ปฏิสัมพันธ์และบทบาทของปู่ย่าตายายมีกระจายมากกว่าของพ่อแม่อย่างมาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฐานะสังคม เชื้อชาติ และเพศ แต่ที่สำคัญกว่าอาจขึ้นอยู่กับความรู้สึก ความชอบ และสภาพเหตุการณ์ชีวิตของบุคคลผู้เป็นปู่ย่าตายายนั่นเอง

(3) สถานภาพทางพัฒนาการของทั้งเด็กที่เป็นหลานและของปู่ย่าตายาย จะมีอิทธิพลต่อปฏิสัมพันธ์ และความรู้สึก ซึ่งบุคคลทั้งสองวัยมีต่อกัน

(4) บทบาทสำคัญที่สุดของปู่ย่าตายายอาจเป็นบทบาทในการคงไว้ซึ่งระบบครอบครัว

ปู่ย่าตายายบางครอบครัวมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมากต่อสวัสดิการต่าง ๆ ของครอบครัว และปู่ย่าตายายในอีกบางครอบครัวไม่มีส่วนเกี่ยวข้องเลยหรือมีก็น้อยมาก ความสำคัญของปู่ย่าตายายในสังคมที่พัฒนาแล้วบางแห่ง เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ไม่ได้รับการตระหนักถึงกันมากเท่าที่ควร ด้วยสังคมบางส่วนยังไม่ได้มองเห็นคุณค่าของการมีปู่ย่าตายายในครอบครัว ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อยี่สิบปีที่แล้ว ได้มีความคิดทางด้านจิตวิทยาวิเคราะห์เกิดขึ้นทำนองว่า ถ้าคู่สมรสไม่ได้แยกตัวเองออกจากพ่อแม่ของตนตอนแต่งงานแล้ว คู่สมรสนั้นก็อาจจะต้องประสบกับความสัมพันธ์ที่ยากลำบากระหว่างตัวเองกับพ่อแม่ และยังอาจประสบกับความลำบากในการเลี้ยงดูลูกให้มีสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งกายและจิตอีกด้วย ความเชื่อที่มีอคติเช่นนี้ยังคงมีอยู่จนปัจจุบัน แม้ในสังคมไทยบางส่วนก็ยังมีอคติเช่นนี้ อย่างไรก็ตามข้อสรุปที่แตกต่างไปจากการศึกษาเอกสารการวิจัยทางต่างประเทศที่กระทำมาไม่นานมานี้ได้แสดงหลักฐานว่า ปู่ย่าตายายมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการส่งเสริมให้เกิดความอยู่ดีมีสุขแก่ครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เป็นผู้เลี้ยงลูกแต่ผู้เดียว และโดยเฉพาะต่อมารดาที่ยังอยู่ในสภาพของวัยรุ่น (Tinsley and Parke. 1983 อ้างจาก Brubaker. 1983 หน้า 64) นอกจากนั้นแล้วความสำคัญของปู่ย่าตายายอาจอยู่ที่การมีบุคคลเช่นนี้ในครอบครัวช่วยให้เกิดความเข้มแข็งหรือเสถียรภาพภายในครอบครัว ซึ่งเป็นความสำคัญมากกว่าการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กและปู่ย่าตายาย ถ้าปู่ย่าตายายช่วยดูแลสภาพการทำหน้าที่ของครอบครัว ให้ดำเนินไปด้วยดีและจะเข้าไปมีบทบาทแต่เฉพาะในเวลาที่ครอบครัวต้องการแล้ว ก็เชื่อแน่ว่าปู่ย่าตายายจะไม่ถูกมองว่าได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวก้าวก่ายในครอบครัวของบุตรหลาน (Brubaker. 1983)

จากการศึกษามางบพาทของการเป็นปู่ย่าตายาย ทรอลล์ (Troll. 1983 อ้างจาก Brubaker. 1983 หน้า 64) ได้รวบรวมงานวิจัยและทฤษฎีต่าง ๆ ที่มีเกี่ยวกับปู่ย่าตายายไว้เป็นจำนวนมากและสรุปแง่มุมของการศึกษาที่น่าสนใจไว้หลายประการดังนี้คือ

- (1) การศึกษาเกี่ยวกับประโยชน์หรือการขาดประโยชน์ ซึ่งปู่ย่าตายายเองเป็นผู้ได้รับหรือไม่ได้รับ
- (2) ผลของการมีปู่ย่าตายายในครอบครัวที่มีต่อด้านสวัสดิการความเป็นอยู่ที่ดีและทัศนคติของเด็กเล็ก
- (3) คุณสมบัติหรือลักษณะของปู่ย่าตายายที่เด็กผู้เป็นลูกหลานในอายุต่าง ๆ กันแสดงความต้องการให้มี
- (4) ความเกี่ยวเนื่องระหว่างปู่ย่าตายายและหลานโดยผ่านครอบครัวของบุคคลในช่วงอายุกลาง (middle generation)
- (5) สไตล์หรือแบบและความหมายของการเป็นปู่ย่าตายายในสายตาของปู่ย่าตายายเอง
- (6) บทบาทของปู่ย่าตายายในระบบครอบครัว

เนื่องจากส่วนใหญ่ของงานวิจัยจากแง่มุมการศึกษาที่กล่าวมาทั้ง 6 ข้อข้างบนนี้ เกิดจากข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับปู่ย่าตายายในฐานะที่เป็นบุคคลสูงอายุ สุขภาพไม่ค่อยดี เป็นบุคคลที่อยู่ว่าง เราจึงไม่อาจคาดความเป็นไปได้ทั้งหมดของปฏิสัมพันธ์ซึ่งปู่ย่าตายายจะแสดงออกกับบุตรหลานในทุกสถานการณ์ จะทราบก็เพียงเล็กน้อยเกี่ยวกับสิ่งซึ่งปู่ย่าตายายอาจจะทำให้แก่ลูกหลานของตนเท่านั้น

อย่างไรก็ตามเมื่อไม่นานมานี้ ได้มีการกล่าวถึงความเป็นไปได้ที่มีมากขึ้นว่า อิทธิพลของปู่ย่าตายายนั้นมีอิทธิพลจริงต่อสมาชิกอื่น ๆ ของครอบครัว เพราะชีวิตของบุคคลยืนนานขึ้นทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในชีวิตมากขึ้นระหว่างบุคคลในช่วงอายุน้อยกว่าและมากกว่า ตัวอย่างเช่น ในวัฒนธรรมของสหรัฐอเมริกา ฐานนิยมของอายุของการเป็นปู่ย่าตายายอยู่ราว 49 - 51 ปี สำหรับผู้หญิง 51 - 53 ปี สำหรับผู้ชาย นอกจากนั้นการตั้งครรภ์ในเด็กวัยรุ่นยังทำให้เกิดมีปู่ย่าตายายในช่วงอายุระหว่าง 30 ปีขึ้นอีก ขณะที่อายุที่คาดว่าจะยืนยาวขณะนี้

ถึง 71 ปีสำหรับผู้หญิง และ 68 ปีสำหรับผู้ชาย ชาวอเมริกันเกือบทั้งหมดจึงสามารถรู้จักหลาน และแม้แต่เหลนของตนได้ โดยเฉพาะผู้เป็นยายหรือย่าสามารถติดตามการพัฒนาของหลานเหลนไปจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ ในทำนองเดียวกัน หลานส่วนใหญ่ก็สามารถรู้จักปู่ย่าตายาย และแม้แต่ปู่ทวดย่าทวด ความสลับซับซ้อนของชีวิตครอบครัวได้เปลี่ยนไปจากมิติทางด้านสูงมาต่ำ คือมีผู้น้อยรวมอยู่ข้างล่างและพ่อแม่ปู่ย่าตายายอยู่ข้างบน คือถูกทดแทนโดยหน่วยของพ่อแม่-ลูก ซึ่งแฮกสแตด ให้ชื่อเชิงกราฟว่าเป็น alpha - emega chain (Hagstad. 1978)

เมื่อ แฮริส และคณะ (Harris and associate. 1975) สํารวจชาวอเมริกันอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป เขาพบว่า 3 ใน 4 ของกลุ่มตัวอย่างนี้กำลังอยู่กับหลาน และ 3/4 ของพวกหลานนี้จะได้ไปพบกับปู่ย่าตายายอย่างน้อยอาทิตย์ละ 1 ครั้ง เนื่องจากครอบครัวอเมริกันมีเพียง 5% เท่านั้นที่มีปู่ย่าตายายและหลาน จึงหมายความว่าจะต้องมีแรงจูงใจและความต้องการด้วยใจสมัครจริง ๆ ในส่วนของสมาชิกในช่วงอายุหนึ่งที่จะออกจากบ้านไปเยี่ยมสมาชิกในอีกช่วงอายุหนึ่ง

ไม่เพียงแต่จะมีการติดต่ออย่างคงเส้นคงวาในครอบครัวส่วนใหญ่ แต่ยังมีการช่วยเหลือและบริการที่ตอบแทนให้ซึ่งกันและกันด้วย ฮิลล์ และคณะ (Hill and colleagues. 1970) ได้ทดสอบคู่สามีภรรยาในช่วงสามอายุ และยังมีการศึกษาสถานภาพครอบครัวที่มีแม่ซึ่งเป็นวัยรุ่นการศึกษาเหล่านี้ได้รายงานตรงกันว่า ยายเป็นผู้ที่สำคัญที่สุดต่อความสำเร็จในครอบครัวที่มีหน่วยความสัมพันธ์ระหว่างแม่-ลูก และต่อพัฒนาการของทารก เช่นเดียวกับการศึกษาสำคัญเกี่ยวกับการหย่าร้างฮัธเธริงตัน (Hetherington, Cox and Cox, 1982) ซึ่งเขาพบว่าปู่ย่าตายายมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ช่วยให้เกิดคุณภาพในสัมพันธภาพระหว่างแม่-ลูก โดยเฉพาะในครอบครัวที่แม่เป็นบุคคลสำคัญที่เลี้ยงดูเด็ก

ขณะที่สถิติของการไปเยี่ยมและให้ความช่วยเหลือ แสดงว่าปู่ย่าตายายเป็นบุคคลสำคัญในครอบครัว แต่ข้อค้นพบอย่างหนึ่งแสดงบางสิ่งที่ตรงข้าม นั่นคือการไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณของการเกี่ยวข้องกับหลานและปู่ย่าตายาย และขวัญหรือความพอใจในชีวิตของปู่ย่าตายาย (Wood and Robertson, 1976; Troll, Miller and Atchley, 1979) ในข้อเท็จจริง

งานวิจัยบางชิ้นแสดงให้เห็นผลที่ตรงข้าม คือ ยังมีปริมาณการติดต่อเกี่ยวข้องมาก ขวัญหรือกำลังใจในส่วนของปู่ย่าตายายกลับมีน้อยลง แต่การที่ปู่ย่าตายายได้เข้าสังคมกับเพื่อนร่วมวัย จะให้ผลดีอย่างมากกับกลุ่มของปู่ย่าตายาย

เบงสัน และ ไคเปอร์ (Bengtson and Kuypers, 1971) ได้เคยให้ความสนใจคิดสำคัญในเรื่องช่องว่างระหว่างวัยโดยอธิบายว่า พ่อแม่ที่มีอายุอยู่ในวัยกลางคนและลูกซึ่งอยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นจะมีความคล้ายคลึงในการมองวิถีชีวิตหรือการมีค่านิยม เด็กวัยรุ่นในคอนปลายหรือตอนต้นของอายุยี่สิบ มักจะกล่าวถึง ช่องว่างระหว่างวัยมาก เกินกว่าความเป็นจริง คล้าย ๆ กับว่าไม่มีความคล้ายคลึงกันเลยระหว่างค่านิยมของตนและของพ่อแม่ ในอีกด้านหนึ่งพ่อแม่เองก็มักจะกล่าวถึงความคล้ายคลึงมากจนเกินไปในเรื่องนี้ของตนและของลูก

ความตั้งใจที่จะ เน้นความแตกต่างในเรื่องทัศนคติก็คงเพื่อย้ำในความเป็นเอกลักษณ์และความเป็นอิสระของบุคคลที่อยู่ในช่วงอายุยังเยาว์ ซึ่งตรงข้ามกับพ่อแม่ กระบวนการนี้อาจมีอยู่ทุกตอนของชีวิต ส่วนพ่อแม่ตอนวัยเดียวกันก็ต้องการเชื่อในความสืบเนื่องของผลจากความพยายามของตนที่จะปลูกฝังค่านิยมให้แก่เด็ก ซึ่งสิ่งที่ปรากฏนี้อาจเป็นไปได้ทุกระดับอายุ ส่วนปู่ย่าตายายก็อาจมีความท่วงไถ่ว่าลูกของตนจะสืบทอดค่านิยมสำคัญต่าง ๆ ให้แก่ผู้เป็นหลานต่อไปหรือไม่

บางทีจะมีปู่ย่าตายายจำนวนน้อยเท่านั้นที่ต้องการทำหน้าที่เป็นพ่อแม่ให้แก่หลานของตน (Lopota, 1973; Cohler and Grunebaum 1981) โดยส่วนใหญ่แล้วบุคคลเหล่านี้ต้องการเพียงแต่คอยรับฟังว่าอะไรเกิดขึ้นกับครอบครัวของลูกหลาน ถ้าเขาคิดว่าทุกอย่างดำเนินไปด้วยดีแล้ว เขาก็พอใจที่จะคงอยู่เฉย ๆ วางตัวอยู่ห่าง ๆ และอาจจะไปเยี่ยมเยียนลูกหลานบ้าง เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในชีวิตประจำวัน และอาจเป็นที่น่าสนใจมากกว่าที่เขาเหล่านี้จะอยู่กับเพื่อนร่วมวัย แทนที่จะต้องไปช่วยลูกในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูหลานต่อไปโดยไม่มีที่สิ้นสุด

ในงานวิจัยเกี่ยวกับบุคคล 3 ช่วงอายุที่กำลังดำเนินอยู่ของ ทรอล (Troll, 1983 อ้างจาก Brubaker, 1983 หน้า 67) เขาพบว่าปู่ย่าอาจจะอ้างถึงหลานของตนประมาณ 27% ของเวลา

ขณะที่หลานจะอ้างถึงปู่ย่าตายายเพียง 10% ของเวลา ทรอล ดีความขัดแย้งพบในความแตกต่างนี้ว่า อาจเป็นเพราะปู่ย่าตายายเป็นผู้ตรวจสอบสถานภาพของหลานมากกว่าหลานเป็นผู้ตรวจสอบสถานภาพของปู่ย่าตายาย

สุดท้ายงานวิจัยของ เฟรนช์ รอเจอร์ และ คอบบ์ (French, Rogers and Cobb, 1974) ได้พบความสัมพันธ์แบบเส้นโค้งระหว่างการติดต่อของปู่ย่าตายาย กับความพึงพอใจทั่วไปของปู่ย่าตายาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการทำหน้าที่เป็นปู่ย่าตายายมากเกินไปและน้อยไป ก็ยังให้เกิดผลไม่ได้ ในด้านหนึ่งถ้าปู่ย่าตายายมีบทบาทมากเกินไปในครอบครัวของลูกหลาน ก็อาจจะทำให้เกิดความยุ่งยากลำบากในครอบครัวนั้น ๆ ได้ และยังเข้าไปเกี่ยวข้องมากเกินไปก็อาจจะทำให้ครอบครัวตกอยู่ในสถานภาพที่เลวลงไปอีกได้

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของปู่ย่าตายาย อาจสรุปได้ว่า ปู่ย่าตายายยังคงมีบทบาทอยู่ในครอบครัว โดยเฉพาะการทำหน้าที่หรือบทบาทที่อยู่เบื้องหลังผู้ที่ เป็นพ่อแม่ อย่างไรก็ตาม เรายังจำเป็นต้องมีข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้า เรื่องบทบาทของปู่ย่าตายายต่อไปอีก โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางด้านประชากร ปัจจัยทางด้านการพัฒนา และปัจจัยทางระบบครอบครัว ซึ่งส่งผลต่อเหตุการณ์ที่ปรากฏและความสำคัญของปฏิสัมพันธ์ของปู่ย่าตายาย เราจำเป็นต้องเข้าใจและทราบว่าคุณลักษณะใดของปู่ย่าตายาย ของตัวบุตรในปู่ย่าตายายและของหลาน ตลอดจนของระบบครอบครัว ที่จะมีความเกี่ยวข้องกับปริมาณการติดต่อและความสำคัญของการติดต่อนั้น ๆ อย่างใดบ้าง

บางทีครอบครัวต่าง ๆ อาจมีความแตกต่างกันออกไปในความเข้มของเส้นกันของครอบครัว (family boundaries) และในการมีส่วนร่วมของระบบและค่านิยมของครอบครัว ในครอบครัวที่มีเส้นกันเข้มแข็งก็อาจทำให้การมีส่วนร่วมของปู่ย่าตายายในครอบครัวนั้นเกิดได้ยาก ตรงข้ามกับในบางครอบครัวที่เส้นกันนั้นบางเบา และไม่มีการแบ่งเขตระหว่างผู้ที่ เป็นญาติพี่น้องหรือไม่ เป็นญาติพี่น้อง ปู่ย่าตายายในครอบครัว เช่นนั้นก็อาจช่วยทำหน้าที่ เป็นผู้ระมัดระวังสอดส่องดูแลช่วยครอบครัวให้ดำเนินไปด้วยดีอย่างเต็มที่ เราจึงสามารถพยากรณ์ได้จากสิ่งที่กล่าวนี้ว่า ในครอบครัวที่ซึ่งเส้นแบ่งแยก

ของครอบครัวบาง เบาทำนั้นที่งานของผู้ที่ เป็นนุ้ยย่าตายายในการช่วยเหลือครอบครัว จึงจะเป็นไปได้อย่างเข้มแข็ง ซึ่งงานสำคัญนี้ไม่ใช่งานสวดสวดดูแลแต่เพียงอย่างเดียว หากยังเป็นการเติมส่วนที่จะแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของครอบครัวให้สมบูรณ์ขึ้นและมีความหมายขึ้นได้อีกด้วย

3. งานวิจัยที่เกี่ยวกับความขัดแย้งในการอบรมเลี้ยงดูเด็กในครอบครัว

ในส่วนที่สามของการทบทวนเอกสารการค้นคว้า จะเป็นเรื่องงานวิจัยที่เกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลสองช่วงอายุหรือมากกว่านี้ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กในครอบครัว ซึ่งงานวิจัยด้านดังกล่าวนี้พบว่ามีน้อยและเป็นไปในด้านความขัดแย้งหรือความคล้อยตามเชิงทัศนคติและความรู้

ในปัจจุบันครอบครัวที่มีบุคคลในช่วงอายุ 3 หรือ 4 ช่วง กำลังมีเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลมีชีวิตยืนนานมากกว่าแต่ก่อน ท่านผู้รู้ในเรื่องครอบครัวเห็นสอดคล้องกันว่าชาวตะวันตกจะมีครอบครัวที่ประกอบด้วยบุคคลหลายช่วงอายุอยู่ในบ้านเดียวกัน เป็นจำนวนมากกว่าชาวผิวขาวหรือผิวดำ และมีข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งที่ต้องยอมรับว่ายิ่งครอบครัวมีจำนวนบุตรหลานมากเท่าใด โอกาสที่ครอบครัวจะมีบุคคลหลายช่วงอายุรวมอยู่ด้วยกัน (multigenerational families) ก็จะมีมากขึ้นเท่านั้น การมีครอบครัวซึ่งมีบุตรเพียงคนเดียวจะลดโอกาสในการที่จะมีบุคคลหลายช่วงอายุภายในครอบครัวลงได้

เป็นของปกติที่จะกล่าวว่า ชีวิตครอบครัวเป็นที่รวมของนิสัย การปรับตัว ความรักใคร่ การขัดแย้ง ซึ่งมีทั้งเพิ่มขึ้นและลดลงขณะที่สมาชิกแต่ละคนของครอบครัวมีอายุสูงขึ้น และโดยเฉพาะในครอบครัวขยาย ปรากฏการณ์ธรรมชาติที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นก็คือ การมีช่องว่างระหว่างวัย ซึ่งกล่าวละเอียดต่อไปก็คือ ความไม่สามารถที่จะสื่อความต่อกัน การมีความเห็นหรือทัศนคติต่อปรากฏการณ์อย่างเดียวกันด้วยสายตาต่างกัน การมี การสรุปที่ขัดแย้งกัน ตลอดจนการขาดความรู้ลึกไวก่อความรู้ลึกของผู้อื่น การวิพากษ์วิจารณ์

พฤติกรรมและความเชื่อของผู้อื่น กล่าวอย่างสั้นที่สุดได้ว่า ช่องว่างระหว่างวัยก็คือ ความห่างเหินทางจิตใจ อารมณ์ ระหว่างพ่อแม่และลูกในครอบครัวเดี่ยว และระหว่างพ่อแม่ ลูก ปู่ ย่า ตา ยาย ในครอบครัวขยายนั่นเอง ในครอบครัวขยายที่มีบุคคลอยู่ในช่วงอายุสามช่วงขึ้นไป เรื่องหรือสิ่งต่าง ๆ ที่ขัดแย้งไม่จำเป็นต้องเป็นความขัดแย้งระหว่างผู้ที่อายุน้อยที่สุดคือหลาน กับผู้ที่อายุมากที่สุดคือ ปู่ย่า ตายาย เสมอไป หากเป็นที่สังเกตได้ชัดว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอาจเกิดจากการที่พ่อแม่ และปู่ย่าตายายมีทัศนคติต่อเด็กและมีการกระทำหรือปฏิบัติต่อเด็กในสิ่งต่าง ๆ ไม่เหมือนกันด้วย

มีงานวิจัยชิ้นหนึ่งได้ทำเกี่ยวกับทัศนคติต่อการดูแลเด็กของมารดาในสองช่วงอายุ (Cohler et.al, 1972) กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยคุณแม่และยาย 90 คน ซึ่งในแต่ละกลุ่มผู้เป็นแม่จะมีเด็กอายุต่ำกว่า 5 ขวบ กลุ่มของแม่-ยาย ได้มาจากการประกาศในหน้าหนังสือพิมพ์และได้รับค่าจ้างจากการเข้าร่วมในการศึกษาวิจัย กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจะถูกทดสอบด้วยสเกลวัดทัศนคติต่อการเป็นมารดา (the maternal attitude scale) ซึ่งมีลักษณะข้อคำถามแบบลิกเกิร์ต จำนวน 233 ข้อ อายุของแม่ตกอยู่ในย่าน 20 ถึง 40 โดยมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ $24\frac{1}{2}$ ปี และระดับการศึกษาของแม่มีตั้งแต่ระดับหลังวิทยาลัยไปจนถึงต่ำกว่า 4 ปีของระดับมัธยม จำนวนของเด็กในครัวเรือนมีตั้งแต่ 7 ถึง 8 โดยมีจำนวนมัธยม 2 คน ส่วนอายุของยายมีตั้งแต่ 51 ถึง 75 ปี โดยมีอายุเฉลี่ยที่ 58 ระดับการศึกษาของยายมีตั้งแต่ จบวิทยาลัยจนถึงน้อยกว่า 8 ปีในระดับมัธยม โดยมีจำนวนเฉลี่ยที่เรียนในโรงเรียน 10 ปี ผู้เป็นยายเหล่านี้รายงานว่าคนมีลูกมากที่สุด 10 คน โดยมีบุตรจำนวนเฉลี่ย 3 คน สำหรับผู้เป็นยาย ผลการวิจัยพบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญระหว่างทัศนคติต่อการดูแลเด็กของแม่และยายใน 3 องค์ประกอบด้วยกันคือ การควบคุมและบังคับที่เหมาะสม การสนับสนุนให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และความสามารถในการตอบสนองความต้องการของเด็ก โดยสรุปงานวิจัยชิ้นนี้แสดงว่าทัศนคติต่อการเลี้ยงเด็กของแม่ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อเรื่องนี้ของมารดาของตน และมีความแตกต่างไปจากของยายอีกด้วย กล่าวคือ ผู้เป็นยายแสดงทัศนคติเชิงปรับน้อยกว่าผู้เป็นแม่ใน

องค์ประกอบที่เกี่ยวกับ การควบคุมอย่างเหมาะสม การสนับสนุนให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และความใกล้ชิดที่เหมาะสม แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างบุคคลสองวัยในองค์ประกอบที่เกี่ยวกับการยอมรับความซับซ้อนของอารมณ์ สำหรับองค์ประกอบที่เกี่ยวกับความสามารถในการตอบสนองความต้องการของเด็ก ผู้เป็นยายมีทัศนคติเชิงลบมากกว่าผู้เป็นแม่

งานวิจัยที่สำคัญอีกชิ้นหนึ่งคือ การศึกษาเกี่ยวกับอำนาจกับการสิ้นสุดของขอบเขตเชิงลำดับชั้นระหว่างช่วงอายุ (Williamson, 1982) ผู้วิจัยมีข้อสมมติฐานที่น่าสนใจว่าอำนาจส่วนบุคคลระหว่างสองช่วงอายุจะเกิดขึ้นได้จากการคัดหรือการทำให้ขอบเขตเชิงลำดับชั้นสิ้นสุดลง ขึ้นอำนาจที่เกิดขึ้นนี้อาจได้มาจากกระบวนการให้คำปรึกษาซึ่งจะมีทั้งการแนะแนวและสนับสนุนบุคคลที่เข้ามารับการบำบัด โดยที่ในกระบวนการนี้จะช่วยให้ผู้รับการบำบัดเริ่มรับรู้เกี่ยวกับบุคคลในช่วงอายุสูง ย่อมเล็กจากการถูกบังคับของบุคคลในช่วงอายุสูงกว่า และหันมาควบคุมอนาคตของตัวเองด้วยการสร้างอำนาจในลักษณะที่เป็นของตัวเองขึ้นในการดำรงชีวิต ในวิธีการบำบัดซึ่งมีการทดลอง จะมีอยู่สองส่วน ส่วนแรกเป็นการเตรียมตัวกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมเป็นเวลา 3 วัน และส่วนที่สองมีการให้การบำบัดด้วยการให้คำปรึกษาหารือ ในการเลือกคนไข้เพื่อการทดลอง ผู้ทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาจะศึกษาประวัติของคนไข้ที่กำลังมีปัญหา เพื่อจะได้สามารถประเมินระดับความเป็นตัวของตัวเอง และเพื่อจะได้ทราบถึงเส้นกันระหว่างบุคคลในช่วงอายุแรกและช่วงอายุที่สอง ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพบว่าการเสร็จสิ้นของเส้นกันลำดับชั้นนั้นยากที่จะมีได้ จนกระทั่งบุคคลอายุเข้าสู่วัยกลางคนคือ 40 - 50 ปี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้จะมีจำนวนหญิงชายเท่า ๆ กัน และมีอายุอยู่ในปีย่างเข้า 40 ส่วนใหญ่แต่งงานแล้ว และมีปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัว ต่อจากนั้นก็จะมีการแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นกลุ่มเล็กประมาณ 4 คน แต่ละกลุ่มจะได้รับมอบหมายให้เขียนประวัติ ซึ่งเน้นการรับรู้ในตัวพ่อแม่และความสัมพันธ์ที่ตนมีต่อพ่อแม่ ประวัติที่เขียนนี้จะถูกเสนอในท้องปฏิบัติการณ์ของผู้บำบัด ทั้งนี้เพื่อให้คนไข้เข้าใจพฤติกรรมของตนด้วยการศึกษาสิ่งที่อยู่ในจิตใจของตน ต่อมาคนไข้ก็จะแสดงให้ผู้ทำหน้าที่ที่ปรึกษาได้ทราบถึงแบบฉบับการคิดต่อในปัจจุบันที่ตนมีต่อพ่อแม่ และ

ที่ปรึกษา ก็จะเริ่มมีความเข้าใจในลักษณะพื้นฐานของการติดต่อสัมพันธ์ขณะปัจจุบันของบุคคลในสองช่วงอายุ ในระยะต่อมาอีก คนไข้ก็จะถูกแนะนำให้พูดใส่ไว้ใน เทป และต่อมาพูดโดยตรงกับพ่อแม่ลงใน เทป บุคคลทั้งสองช่วงอายุจะได้รับคำแนะนำจากที่ปรึกษาให้เข้าร่วมในการบำบัดนี้ โดยที่การบำบัดมีจุดประสงค์สำคัญอยู่ที่การลดความรุนแรงของปฏิกิริยาตอบสนองทางอารมณ์ของบุตรชายหรือบุตรสาวที่มีคอบิดาและมารดา ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้อาจรวม การโกรธ ความรู้สึกของการถูกตัดขาด การดิ้นรนหนี ความกลัวหรือความสงสาร ผู้ทดลองพยายามที่จะให้การบำบัดความรู้สึก เหล่านี้ลดลงก่อนที่จะให้คนไข้และพ่อแม่แสวงหาข้อมูลร่วมกัน เกี่ยวกับชีวิตที่จะมีต่อไป การเตรียมประสบการณ์เช่นนี้อาจใช้เวลาอย่างน้อยเพียง 3 เดือนจนถึงเวลานานคือ 12 เดือน ความสำเร็จของการบำบัดอยู่ที่ความเข้าใจของผู้เข้ารับการบำบัดว่า เราไม่สามารถทำให้คู่กรณีของเราเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าใครคนใดคนหนึ่งเปลี่ยนไปอีกคนหนึ่งก็จะเปลี่ยนไปด้วย หลักการเช่นนี้เกิดขึ้นได้เช่นเดียวกันกับบุคคลในแต่ละช่วงอายุ ความเป็นตัวของตัวเองของบุคคลในความหมายที่แท้จริง จะคลุมไปถึงการหลอมรวมตัวเอง เข้าไปด้วยในความสัมพันธ์เชิงพลวัตของมนุษย์ ชีวิตในครอบครัวที่มีสมาชิกอยู่ในช่วงอายุต่าง ๆ กันไม่อาจจะแยกลักษณะความเป็นตัวของตัวเองออกจาก การหลอมรวมในส่วนที่เป็นลักษณะอื่นของสมาชิกต่าง ๆ นี้ได้

งานวิจัยชิ้นต่อไป คือ การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความรู้ในการเป็นพ่อแม่ของผู้เป็นยายและมารดาวัยรุ่นผิวดำ (Stevens, 1984) ผู้วิจัยสนใจในการทำวิจัยเรื่องนี้เนื่องจากข้อสังเกตที่ว่าจะมีทารก 1 ในทุก ๆ 4 คนเกิดขึ้นกับมารดาวัยรุ่นระหว่างปี ค.ศ. 1979 ในบรรดาผู้หญิงผิวดำในปีดังกล่าว การเกิดของลูกคนแรกจะเป็น $1\frac{1}{3}$ เท่าในผู้หญิงอายุ 15 ถึง 19 ปีมากกว่าผู้หญิงอายุ 20 และ 24 ปี และจะเกิดเป็น 3 เท่า ในผู้หญิงอายุอยู่ในวัยรุ่นมากกว่า เมื่ออยู่ระหว่างอายุ 25 - 29 ปี จึงเกิดคำถามต่อไปว่า มารดาวัยรุ่นผิวดำ จะมีความสามารถในการสนับสนุนพัฒนาการบุตรของตนหรือไม่ เพราะการเริ่มเป็นแม่คนตั้งแต่ยังอายุน้อยนี้จะสัมพันธ์กับเรื่องของการศึกษา อ่านาที่ลดลงในการหารายได้และขนาดของครอบครัวที่ใหญ่ขึ้น มีการรายงานว่า เด็กที่เกิดจากมารดาวัยรุ่นผิวดำจะทำคะแนนทดสอบสติปัญญาได้ต่ำกว่า เด็กที่เกิดจากมารดาที่อายุสูงกว่า อย่างไรก็ตามในการศึกษาอื่น ๆ ก็ยังไม่พบความแตกต่างที่มีนัยสำคัญในการพัฒนาทางสติปัญญากับสังคมของเด็กผิวดำที่เกิดจากอายุของแม่ ในกรณีที่มีมารดาวัยรุ่นผิวดำ

ยังคงอาศัยอยู่ในครอบครัวขยาย มารดาเหล่านี้จะอยู่ในสถานการณ์ที่ด้อยที่สุดในการเรียนรู้เกี่ยวกับการเป็นพ่อแม่จากมารดาของคนที่ประสบการณ่มากกว่า เหตุการณ์ในครอบครัว การแสดงเป็นตัวอย่าง การพูดจากันอย่างไมเป็นทางการและการทำกิจกรรมร่วมกันในการอบรมเลี้ยงดู ล้วนแต่อาจเป็นหนทางให้ ความรู้ ทักษะ และค่านิยมต่าง ๆ ได้รับการถ่ายทอดได้ ผู้วิจัยสรุปว่าแม้จะทราบความสำคัญของผู้เป็นยายในการดูแลเด็ก แต่ก็ยังมีประจักษ์พยานน้อยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูของผู้เป็นยาย กับความสามารถในเรื่องนี้ของมารดาวัยรุ่นผู้เป็นบุตร การวิจัยของสตีเวนส์ จึงพยายามตอบปัญหาว่า (1) ผู้เป็นยายพิดคำ จะมีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กดีกว่าบุตรสาวของคนหรือไม่ (2) ผู้เป็นยายแสดงพฤติกรรมในด้านการเป็นแม่เหมาะสมกว่าบุตรสาวหรือไม่ (3) ความรู้เกี่ยวกับเด็กของผู้เป็นยาย มีความสัมพันธ์กับความรู้ของบุตรสาวหรือไม่ และ (4) มารดาวัยรุ่นพิดคำจะแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ตลอดจนขอความช่วยเหลือจากใครหรือแหล่งใด เป็นสำคัญ

กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ครอบครัวพิดคำฐานะต่ำ 101 ครอบครัว ซึ่งอยู่ในลักษณะ 2 แบบ คือ (1) เป็นครอบครัวที่มีมารดาวัยรุ่น ซึ่งมีทารกอยู่ 13 - 30 เดือน และ (2) เป็นครอบครัวที่มีวัยรุ่น ซึ่งยังไม่ได้ตั้งครรภ์หรือยังไม่ได้เป็นมารดา มีมารดาวัยรุ่น 55 คนที่มีบุตรก่อนอายุครบ 19 ปีคือ อยู่ระหว่างอายุ 15 ถึง 20 ปี และมีอายุเฉลี่ย 17.3 ปี ส่วนมารดาวัยรุ่นอีก 56 คนยังไม่ได้มีลูก มีอายุตั้งแต่ 13 ถึง 19 ปี และอายุเฉลี่ย 15.7 ปี มารดาวัยรุ่นเหล่านี้จะได้รับการสัมภาษณ์นอกเหนือจากการตอบแบบสอบถาม ส่วนผู้ที่แม่ของมารดาวัยรุ่นหรือวัยรุ่นที่ยังไม่ได้เป็นมารดาที่จะได้ให้ข้อมูลในแบบสอบถามเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก เครื่องมือชิ้นแรกนี้ สร้างขึ้นเพื่อวัดความรู้ความเข้าใจของผู้เป็นยายและผู้เป็นแม่ในเรื่องพัฒนาการปกติทั่วไปของเด็ก ตลอดจนปัจจัยทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมที่สัมพันธ์กับพัฒนาการ นอกจากนั้นก็ยังมึเครื่องมืออีกชิ้นหนึ่งที่วัดทั้งผู้เป็นยายและผู้เป็นแม่ในความรู้เกี่ยวกับอายุที่เด็กแสดงพฤติกรรมทางกล้ามเนื้อและสติปัญญา เป็นความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการที่เกิดขึ้นใน 12 เดือนแรกของชีวิต ผลของการวิจัยครั้งนี้พบว่า ผู้เป็นยายที่มีความรู้มาก จะมีบุตรสาวที่มีความรู้มากก็ต่อเมื่อบุตรสาวนั้นมีความรับผิดชอบต่อการเป็นมารดาแล้ว กล่าวคือ ประสบการณ์ของการเป็นแม่จะเปลี่ยนความรู้ของบุคคลในเรื่องพัฒนาการเด็ก ทารก

สามารถสอนผู้ใหญ่ได้ เกี่ยวกับ เรื่องพัฒนาการ และบางทีทารกจะเป็นครูที่ดีกว่าของผู้ใหญ่ได้ เมื่อผู้ใหญ่เป็นผู้สังเกตที่มีทักษะด้วย การปรากฏหรือการมีอายุอยู่ในบ้าน จะมีอิทธิพลที่ช่วยให้มารดาวัยรุ่นได้รับความรู้ในเรื่องพัฒนาการของเด็ก ผู้เป็นยายมักจะแสดงพฤติกรรมที่ไม่มีมารดาไทยตอบโต้กันกับทารก จะตอบสนองกับทารกมากกว่ามารดาวัยรุ่น ซึ่งผลความแตกต่างนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยอื่นๆ ที่ชี้ให้เห็นว่าแม่อายุน้อยมักจะไม่ค่อยชอบวิธีการตอบโต้กันทางบวกกับทารกและไม่ค่อยจะตอบสนองความรู้สึกของทารกด้วย ผู้วิจัยพบว่าการศึกษาควมภาวะอาจเป็นเหตุให้เกิดการแตกต่างระหว่างผู้หญิงของช่วงอายุในเรื่องนี้ ผลสำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ มารดาวัยรุ่นตระหนักถึงความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้เป็นยาย และจะปรึกษาทารกกับผู้เป็นยายของเด็กในเรื่องนี้ มารดาวัยรุ่นจะปรึกษากับผู้เป็นยายของเด็กในเรื่องนี้เท่านั้น แต่จะไม่ปรึกษาทารกในเรื่องอื่น ดังนั้นผู้เป็นยายในกลุ่มตัวอย่างจึงเป็นผู้ที่ให้การสนับสนุนและข้อมูลที่สำคัญ เมื่อมารดาวัยรุ่นประสบปัญหาและได้รับการมองจากมารดาวัยรุ่นว่าเป็นแหล่งสำคัญของการให้ข้อมูล ในครอบครัวที่วัยรุ่นมีบุตรนั้นผู้เป็นยายและมารดาจะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กร่วมกัน อภิปรายปัญหา และถกเถียงกันในความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดู แต่ในครอบครัวที่วัยรุ่นยังไม่มีบุตร การเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้เช่นนั้นเป็นไปในโอกาสน้อย อาจกล่าวได้ว่าในครอบครัวที่มีบุคคลสามช่วงอายุ ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการเป็นแม่ มีโอกาสที่จะได้รับหรือเข้าถึงได้มาก บทบาทหน้าที่ของการเป็นแม่จะสนับสนุนให้มารดาวัยรุ่นต้องเอาใจใส่ต่อทารก สังเกตการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมของทารกและเข้าใจความหมายต่าง ๆ ของสิ่งที่ปรากฏในพัฒนาการเด็ก และผู้เป็นยายที่มีทักษะก็จะช่วยสนับสนุนให้กระบวนการอบรมเด็กนี้สะดวกง่ายมากขึ้น อย่างไรก็ตาม นอกจากทักษะในการเป็นพ่อแม่จะเกิดขึ้นได้ภายในครอบครัวดังกล่าวมาแล้ว แต่ก็น่าจะมีการวิจัยต่อไปอีกว่าทักษะนี้จะได้รับการสนับสนุนให้เกิดประสิทธิผลเพิ่มขึ้นจากองค์กรอื่นใดอีกในประชาคมได้หรือไม่

งานวิจัยขั้นสุดท้ายที่จะกล่าวถึงได้แก่ การวิจัยเปรียบเทียบทัศนคติในการอบรมเลี้ยงดูเด็กและการปฏิบัติระหว่างบุคคลต่างช่วงอายุในเอเชีย (Ho and Kang, 1984) งานวิจัยดังกล่าวประกอบด้วยการศึกษาสองส่วน ส่วนหนึ่งเน้นที่การอบรมเลี้ยงดูเด็ก และการปฏิบัติของการเป็น

แม่และส่วนที่สอง เน้นที่บทบาทและทัศนคติของผู้เป็นพ่อในฮ่องกง การเปรียบเทียบระหว่างคนสองช่วงอายุกระทำโดยการศึกษาคู่ของมารดาและยายย่า 17 คู่ และคู่ของบิดาและปู่ตาอีก 20 คู่ ในการศึกษาส่วนแรกใช้การสัมภาษณ์ และในส่วนที่สองใช้แบบสอบถาม และสเกลวัดทัศนคติ 2 สเกล ผู้วิจัยได้กล่าวว่ก่อนการศึกษาครั้งนี้ว่า เนื่องจากยังขาดการวิจัยที่มีระบบเพื่อแก้ไขปัญหาการถกเถียงเรื่องแบบฉบับการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่มีการดำเนินต่อไปอย่างเดิม หรือที่มีการเปลี่ยนแปลง งานวิจัยนี้จึงเกิดขึ้นเพื่อหาข้อมูลมาแสดงขอบข่ายและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงในประชาคมจีนที่อยู่ในตัวเมืองแห่งหนึ่งคือ ฮ่องกง และจะมีอยู่หลายเรื่องที่การศึกษาครั้งนี้ต้องการจะได้รับคำตอบ ประการแรกก็คือ จริงหรือไม่ที่ว่า คนจีนจะเห็นด้วยกับความคิดเห็นที่ว่า ธรรมชาติของมนุษย์อยู่ในลักษณะที่ด้อยอยู่แล้ว ดังนั้นเขาจึงพยายามเน้นปัจจัยทางสังคม-สิ่งแวดล้อมมากกว่าปัจจัยทางพันธุกรรม ประการที่สอง พ่อแม่ชาวจีนไม่ได้พิจารณาเห็นว่าเด็กเล็ก ๆ มีความสามารถในการเรียนมากนัก และจึงเว้นการวางระเบียบวินัยให้แก่เด็กเล็ก อย่างไรก็ตามก็จะมีการนำระเบียบวินัยที่เข้มงวดมาใช้กับเด็กโต จึงมีการวิจารณ์ว่าระเบียบวินัยนี้เข้มงวด ถูกนำมาปฏิบัติอย่างทันทีทันใดกับเด็กมากเกินไปคือ เมื่อเด็กเข้าสู่อายุของความเข้าใจ ซึ่งตกอยู่ประมาณ 6 ขวบ ประการที่สามก็คือ โดยชนบธรรมเนียมประเพณี ผู้ชายจะไม่มีอะไรทำมากนักในการดูแลเด็ก แต่จะมีบทบาทของผู้วางระเบียบวินัยขณะที่เด็กเริ่มโตขึ้น โดยทั่วไปบทบาทของบิดาได้รับความสนใจน้อยในงานวิจัยซึ่งแท้จริงแล้วสำคัญมาก ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าบิดากระทำแตกต่างไปจากการที่เคยปฏิบัติกันมาตามชนบธรรมเนียมประเพณีโบราณ ผู้เป็นบิดาในปัจจุบันมักเกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กมากกว่าผู้เป็นปู่ตา ส่วนการเปรียบเทียบบุคคลในช่วงอายุที่ต่างกันในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูและการปฏิบัติของการเป็นแม่ ไม่พบว่าแตกต่างกัน แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงสำคัญต่าง ๆ เกิดขึ้น แต่การปฏิบัติในอดีตก็ยังคงดำเนินต่อไปอย่างหนักแน่น เช่น การควบคุมเกี่ยวกับเรื่องเพศและความก้าวร้าว นอกจากนั้นก็พบว่ายังคงมีลักษณะร่วมกันสูงระหว่างบุคคลในช่วงอายุต่างกันในด้านทัศนคติและความคิดเกี่ยวกับธรรมชาติที่ดีของมนุษย์ การให้ความสำคัญขององค์ประกอบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อการสร้างอุปนิสัยใจคอ และคุณสมบัติซึ่งเป็นที่พึงปรารถนาของเด็ก เมื่อเขาเติบโตขึ้น คุณสมบัติเหล่านี้ได้แก่ ความสามารถ ความสัมฤทธิ์ผล

อุปนิสัยเชิงจริยธรรม ความสามารถในการเข้าสังคม และการควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์
 ลักษณะที่เน้นความสามารถ - ความสัมฤทธิ์ผล ซึ่งได้รับการให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกนั้น ซึ่ง
 ให้เห็นลักษณะมุ่งสัมฤทธิ์ผลในสังคมของฮ่องกง และการวิจัยปรากฏชัดอีกด้วยว่าทัศนคติที่มีต่อการ
 กักตุนกตเวทิต่อบรรพชนของครอบครัวยังคงมีบทบาทสำคัญมากในแบบฉบับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของ
 จีน

อาจสรุปได้ในการทบทวนงานวิจัยส่วนนี้ว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคลในช่วงอายุต่างกัน
 ที่มีต่อเรื่องต่าง ๆ อาจเกิดขึ้นได้เสมอ ทั้งนี้รวมทั้งเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ซึ่ง
 อาจมีการเปลี่ยนแปลงน้อยหรือมากแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม - วัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม งาน
 วิจัยที่กระทำกันในส่วนต่าง ๆ ของโลกก็ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของบทบาทของการเป็นแม่และ
 ประสิทธิภาพความรู้ของการอบรมเลี้ยงดูเด็กของบุคคลที่อยู่ในช่วงอายุสูงกว่า ตลอดจนชี้ให้เห็นว่า
 ภายในครอบครัวขยายที่ประกอบด้วยบุคคลในช่วงอายุต่างกันสามช่วงหรือมากกว่านั้น โอกาสที่บุคคล
 แต่ละวัยจะเรียนรู้จากกันและกัน และเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก จะมีมากกว่าครอบครัว
 ในลักษณะอื่น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "ทัศนคติของปู่ย่าตายายและบิดามารดาที่มีต่อกันในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กและผลที่มีต่อลักษณะพฤติกรรมบางประการของเด็ก" เป็นการศึกษาภาคสนาม ซึ่งจะได้กล่าวถึงรายละเอียดในการดำเนินการวิจัยดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยบุคคลในสามช่วงอายุของแต่ละครอบครัวขยาย ซึ่งประกอบด้วย เด็กก่อนวัยเรียนจำนวน 100 คน แบ่งเป็นชาย 52 คน หญิง 48 คน อายุเฉลี่ย 4.5 ปี

บิดามารดาของเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน อายุเฉลี่ย 32.28 ปี มีอาชีพทำงานในบ้าน 16 คน ทำงานนอกบ้าน 80 คน และไม่ได้ทำงาน 4 คน ระดับการศึกษาแบ่งเป็น ไม่ได้รับการศึกษา 1 คน ระดับประถมศึกษา 32 คน ระดับมัธยมศึกษา 12 คน และระดับอุดมศึกษา 54 คน

ปู่หรือย่าหรือตาหรือยายของเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ร่วมกับบิดามารดาในการอบรมเลี้ยงดูเด็กจำนวน 100 คน อายุเฉลี่ย 60.65 ปี มีอาชีพทำงานในบ้าน 29 คน ทำงานนอกบ้าน 22 คน และไม่ได้ทำงาน 49 คน ระดับการศึกษาแบ่งเป็น ไม่ได้รับการศึกษา 19 คน ระดับประถมศึกษา 46 คน ระดับมัธยมศึกษา 22 คน และระดับอุดมศึกษา 12 คน

ส่วนผู้ที่ให้ข้อมูลของเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเมื่อเด็กอยู่ที่โรงเรียนคือครูประจำชั้น จำนวน 20 คน

วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ในการสุ่มโรงเรียนอนุบาลทั้งในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัดใกล้เคียงกรุงเทพมหานคร ได้จำนวนโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร 5 โรงเรียน และต่างจังหวัดจำนวน 4 โรงเรียน จากนั้นคณะผู้วิจัยได้ติดต่อกับโรงเรียนเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยได้มีการตกลงเกี่ยวกับเกณฑ์ในการคัดเลือกเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 1 เพื่อใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างไว้ดังนี้คือ ต้องเป็นเด็กที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขยายซึ่งมีปู่หรือย่าหรือตาหรือยาย และบิดามารดาาร่วมกันให้การอบรมเลี้ยงดูเด็ก ปรากฏว่าได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 100 คน แบ่งเป็นในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 55 คน และต่างจังหวัดใกล้เคียงกรุงเทพมหานครจำนวน 45 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเพื่อวัดตัวแปรที่ศึกษารวมทั้งหมด 3 ฉบับ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

1. แบบสอบถามวัดทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดู มีลักษณะเป็นประโยคข้อความที่ถามถึงความคิดเห็นในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ประกอบมาตราส่วนประเมินค่า 4 หน่วย จาก เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 50 ข้อ คณะผู้วิจัยมีจุดประสงค์ในการใช้แบบสอบถามฉบับนี้กับปู่หรือย่าหรือตาหรือยายและบิดามารดาเพื่อวัดทัศนคติของปู่หรือย่าหรือตาหรือยายและบิดามารดาที่มีต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เนื้อหาของแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนแรก เป็นคำถามทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบในเรื่องการดูแลเด็ก และสถานการณ์การเป็นสมาชิกของครอบครัว

ส่วนที่สอง เป็นคำถามเพื่อวัดทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เนื้อหาของแบบสอบถามจะถามในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้คือ (ก) ความเชื่อ ปรัชญา และวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่สำคัญ ๆ (ข) เรื่องการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของเด็ก (ค) กระบวนการอบรม

เลี้ยงดูเด็กเพื่อให้เข้ากับสังคม ระเบียบวินัย และจริยธรรม และ (ง) การส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก

คณะผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจำนวน 109 ข้อไปทดลองใช้เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยดังนี้คือ หาความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง (Construct validity) โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับคะแนนรวมทั้งหมด หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อโดยใช้สถิติค่าที (t - test) คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับคะแนนรวมสูง และมีค่าอำนาจจำแนกสูงไว้จำนวน 50 ข้อ นำไปหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha, Mehrens and Lehmann, 1973 หน้า 113) ได้ค่าความเชื่อมั่น = 0.8496

ในการตอบแบบสอบถามผู้ตอบแต่ละคนจะได้คะแนนแต่ละข้อจาก 1 ถึง 4 คะแนนและคะแนนรวมจาก 50 ถึง 200 คะแนน (รายละเอียดของเครื่องมือ ดูภาคผนวก 1)

2. แบบสังเกตวัดลักษณะพฤติกรรมในการเข้าสังคมของเด็ก มีลักษณะเป็นประโยคข้อความที่กล่าวถึงพฤติกรรมของเด็กที่อยู่ในสภาพการณ์ต่าง ๆ กันประกอบมาตราส่วนประเมินค่า 5 หน่วย จากไม่เคยแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ เลย จนถึง แสดงตลอดเวลา จำนวน 20 ข้อ แบ่งชนิดของพฤติกรรมที่จะสังเกตออกเป็น 3 สถานการณ์คือ (1) ชนิดของพฤติกรรมในชั้นเรียนจำนวน 10 ข้อ (2) ชนิดของพฤติกรรมนอกห้องเรียน (สนามเด็กเล่น) จำนวน 5 ข้อ และ (3) ชนิดของพฤติกรรมระหว่างเวลารับประทานอาหาร จำนวน 5 ข้อ ครูประจำชั้นของเด็กในกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ใช้แบบสังเกตประเมินลักษณะพฤติกรรมในการเข้าสังคมของเด็กแต่ละคน ดังนั้นเด็กแต่ละคนจะได้คะแนนการแสดงพฤติกรรมในการเข้าสังคมตั้งแต่ 20 ถึง 100 คะแนน แบบสังเกตฉบับนี้ได้หาค่าความเชื่อมั่นโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ปรากฏว่าได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสังเกต = 0.8565 (รายละเอียดของเครื่องมือ ดูภาคผนวก 2)

3. แบบวัดความพร้อมในด้านการเรียนของเด็กก่อนวัยเรียน แบบวัดฉบับนี้ใช้แบบวัดที่สร้างโดย จรรยา สุวรรณทัต และ วันเพ็ญ พิศาลพงศ์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ที่ใช้ในการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับพัฒนา

ทางกายและจิต แบบวัดมีลักษณะเป็นประโยชน์ข้อความที่ถามถึงความรู้ความสามารถของเด็กในด้านต่าง ๆ ประกอบกับแบบบันทึกคำตอบของผู้สัมภาษณ์ว่า "ถ" หมายถึง ผู้ตอบถูก "ผ" หมายถึง ผู้ตอบผิด และ "ม" หมายถึง ผู้ตอบไม่ตอบ จำนวน 64 ข้อ แบ่งเป็นการวัดความพร้อมใน 4 ด้านคือ (1) ด้านความรู้ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม จำนวน 18 ข้อ (2) ด้านความคล่องแคล่วทางภาษา การคิด และการแสดงออก จำนวน 12 ข้อ (3) ด้านความรู้เกี่ยวกับจำนวน และตำแหน่งของสิ่งของ จำนวน 15 ข้อ และ (4) ด้านการรับรู้ประสาทสัมผัส และความสามารถในการเลียนแบบ จำนวน 19 ข้อ ผู้วิจัยเป็นผู้วัดความพร้อมของเด็ก เป็นรายบุคคล เด็กแต่ละคนจะได้คะแนนความพร้อมในการเรียนตั้งแต่ 0 ถึง 64 คะแนน แบบวัดฉบับนี้ได้หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรของ คูเดอร์ - ริชาร์ดสัน สูตรที่ 20 (Kuder - Richardson formula 20, Walter Dick and Nancy Hagerty, 1971 : 32) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัด = 0.9114 (รายละเอียดของเครื่องมือ ดูภาคผนวก 3)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์หรือย่ำหรือตาหรือยาย และบิดามารดาของเด็กในกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับเรื่องการอบรมเลี้ยงดู และวัดความพร้อมในการเรียนของเด็ก เป็นรายบุคคล และให้ครูประจำชั้นเป็นผู้ประเมินลักษณะพฤติกรรมในการเข้าสังคมของเด็ก

การตรวจให้คะแนน

ผู้วิจัยมีเกณฑ์การตรวจให้คะแนนแบบวัดแต่ละฉบับดังนี้คือ

1. แบบสอบถามวัดทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดู สำหรับข้อความทางบวกถ้าผู้ตอบตอบเห็นด้วยกับข้อความที่ถามจะได้คะแนนมาก แต่ถ้าผู้ตอบตอบไม่เห็นด้วยกับข้อความที่ถามจะให้คะแนนน้อย ดังตัวอย่าง

พ่อแม่ที่ห่วงกังวลเด็กมากเกินไป อาจทำให้เด็กมีปัญหาได้

ถ้าตอบ	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ได้คะแนน	4 คะแนน
	เห็นด้วย	ได้คะแนน	3 คะแนน
	ไม่เห็นด้วย	ได้คะแนน	2 คะแนน
	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ได้คะแนน	1 คะแนน

สำหรับข้อความทางลบถ้าผู้ตอบตอบ เห็นด้วยกับข้อความที่ถามจะได้คะแนนน้อย แต่ถ้าผู้ตอบตอบไม่เห็นด้วยกับข้อความที่ถามจะได้คะแนนมาก ดังตัวอย่าง

การตามใจเด็ก คือการแสดงความรัก

ถ้าตอบ	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ได้คะแนน	1 คะแนน
	เห็นด้วย	ได้คะแนน	2 คะแนน
	ไม่เห็นด้วย	ได้คะแนน	3 คะแนน
	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ได้คะแนน	4 คะแนน

2. แบบสังเกตวัดลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็ก สำหรับข้อความทางบวก
ถ้าผู้ถูกประเมินแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ตลอดเวลาจะได้คะแนนมาก แต่ถ้าผู้ถูกประเมินไม่เคยแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ เลยจะได้คะแนนน้อย ดังตัวอย่าง

มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่กระทำในชั้นเรียน

ถ้าผู้ถูกประเมิน	แสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ตลอดเวลา	ได้คะแนน	5 คะแนน
	แสดงส่วนใหญ่	ได้คะแนน	4 คะแนน
	แสดงบ้างพอประมาณ	ได้คะแนน	3 คะแนน
	แสดงบ้างเล็กน้อย	ได้คะแนน	2 คะแนน
	ไม่เคยแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ เลย	ได้คะแนน	1 คะแนน

สำหรับข้อความทางลบ ถ้าผู้ถูกประเมินแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ตลอดเวลา จะได้คะแนนน้อย แต่ถ้าผู้ถูกประเมินไม่เคยแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ เลยจะได้คะแนนมาก ดังตัวอย่าง

ไม่ยอมเล่นกับใคร

ถ้าผู้ถูกประเมิน แสดงพฤติกรรมนั้น ๗ ตลอดเวลา	ได้คะแนน 1 คะแนน
แสดงส่วนใหญ่	ได้คะแนน 2 คะแนน
แสดงบ้างพอประมาณ	ได้คะแนน 3 คะแนน
แสดงบ้างเล็กน้อย	ได้คะแนน 4 คะแนน
ไม่เคยแสดงพฤติกรรมนั้น ๗ เลย	ได้คะแนน 5 คะแนน

3. แบบวัดความพร้อมในด้านการเรียนของเด็กก่อนวัยเรียน ถ้าเด็กสามารถตอบคำถามหรือกระทำตามคำสั่งของผู้วัดได้ถูกต้องจะได้คะแนน 1 คะแนน แต่ถ้าทำผิดหรือไม่ตอบจะได้คะแนน 0 คะแนน

วิธีจัดการกระทำกับข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การศึกษาความสัมพันธ์กันของตัวแปรที่เป็นข้อมูลพื้นฐานบางประการของปู่ย่าตายาย และของบิดามารดา กับประสบการณ์ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยใช้วิธีการทดสอบไค-สแควร์ (χ^2 -test)
2. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติของปู่ย่าตายายกับบิดามารดาในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ เพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)
3. การเปรียบเทียบความพร้อมในด้านการเรียน และลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ปริมาณความขัดแย้งระหว่างปู่ย่าตายายกับบิดามารดาในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน โดยใช้สถิติค่าที (t - test)
4. การเปรียบเทียบทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูระหว่างปู่ย่าตายาย บิดามารดา ที่มีความแตกต่างกันในด้าน

4.1 อายุ

4.2 ระดับการศึกษา

4.3 รายได้

โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One - way Analysis of Variance) ถ้าพบความแตกต่างระหว่างกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยจะทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีการทดสอบของ เชฟเฟ (Scheffe)

5. การเปรียบเทียบทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูระหว่างปู่ย่าตายาย บิดามารดา ที่มีความแตกต่างกันในด้าน

5.1 ถิ่นที่อยู่อาศัย

5.2 ประสบการณ์การเลี้ยงดู

โดยใช้สถิติค่าที (t - test)

6. การเปรียบเทียบความพร้อมในด้านการเรียน และลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กซึ่งอยู่ในครอบครัวที่ปู่ย่าตายายและบิดามารดามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One - way Analysis of Variance) ถ้าพบความแตกต่างระหว่างกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยจะทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีทดสอบของ เชฟเฟ (Scheffe)

7. การเปรียบเทียบความพร้อมในด้านการเรียน และลักษณะพฤติกรรมในการเข้าสังคมของเด็กที่มาจากครอบครัวซึ่งปู่ย่าตายาย บิดามารดา มีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันโดยใช้สถิติค่าที (t - test)

ในการวิเคราะห์ทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSSX (Statistical Package for the Social Science version 10)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการอภิปรายผล

ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 4 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เสนอผลข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับประสบการณ์ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กของกลุ่มปู่ย่าตายายและบิดามารดาที่ศึกษา

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องระหว่างทัศนคติของปู่ย่าตายายและบิดามารดาที่มีต่อกันในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็ก รวมถึงผลการเปรียบเทียบลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็ก และความพร้อมในด้านการเรียนของเด็กที่อยู่ในครอบครัวซึ่งปู่ย่าตายายและบิดามารดามีความขัดแย้งในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน และมีระดับการศึกษาต่างกัน

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กแยกเป็นกลุ่มปู่ย่าตายายและกลุ่มบิดามารดา ซึ่งมีความแตกต่างกันในด้าน

- ถิ่นที่อยู่อาศัย
- อายุ
- ระดับการศึกษา
- รายได้
- ประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็ก

ตอนที่ 4 ผลการเปรียบเทียบลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็ก และความพร้อมในด้านการเรียนของเด็กที่มาจากครอบครัวซึ่งปู่ย่าตายายมีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน และเด็กที่มาจากครอบครัวซึ่งบิดามารดามีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานบางประการเกี่ยวกับประสบการณ์ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กของกลุ่มปู่ย่าตายายและของกลุ่มบิดามารดา

ตาราง 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุของปู่ย่าตายาย กับบุคคลที่ตัดสินใจในเรื่องวิธีการดูแลเด็ก ตามการรายงานของปู่ย่าตายาย

อายุของปู่ย่าตายาย	ผู้ที่ตัดสินใจในเรื่องวิธีการดูแลเด็ก		
	ปู่ย่าตายาย	บิดามารดา	รวม
น้อย	13	15	28
ปานกลาง	12	23	35
มาก	2	28	30
รวม	27	66	93

$$\chi^2 = 11.87^* \quad df = 2$$

จากตาราง 1 แสดงว่าอายุของปู่ย่าตายายมีความสัมพันธ์กับบุคคลที่ตัดสินใจในเรื่องวิธีการดูแลเด็กตามการรายงานของปู่ย่าตายาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลที่ปรากฏจะเห็นว่า ปู่ย่าตายายที่อายุมากมีแนวโน้มที่จะรายงานว่า บิดามารดาของเด็กคือผู้ที่ตัดสินใจในเรื่องวิธีการดูแลเด็ก มากกว่าปู่ย่าตายายที่มีอายุน้อยกว่า

ตาราง 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุของบิดามารดา กับบุคคลที่ตัดสินใจในเรื่องวิธีการดูแลเด็ก ตามการรายงานของบิดามารดา

อายุของบิดามารดา	ผู้ที่ตัดสินใจในเรื่องวิธีการดูแลเด็ก		
	ปู่ย่าตายาย	บิดามารดา	รวม
น้อย	7	19	26
ปานกลาง	7	33	40
มาก	3	30	33
	17	82	99

$$\chi^2 = 3.26 \quad df = 2$$

จากตาราง 2 แสดงว่าอายุของบิดามารดาไม่มีความสัมพันธ์กับบุคคลที่ตัดสินใจในเรื่องวิธีการดูแลเด็ก ตามการรายงานของบิดามารดา

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลที่ปรากฏ จะเห็นว่าบิดามารดาทุกกลุ่มอายุส่วนมากรายงานว่า คนที่ตัดสินใจว่าจะดูแลเด็กอย่างไร

ตาราง 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาของปู่ย่าตายาย กับบุคคลที่ตัดสินใจในเรื่องวิธีการดูแลเด็ก ตามการรายงานของปู่ย่าตายาย

ระดับการศึกษาของปู่ย่าตายาย	ผู้ที่ตัดสินใจในเรื่องวิธีการดูแลเด็ก		
	ปู่ย่าตายาย	บิดามารดา	รวม
ประถมศึกษา	20	42	62
มัธยมศึกษา	5	13	18
อุดมศึกษา	2	10	12
รวม	27	65	92

$$\chi^2 = 1.21 \quad df = 2$$

จากตาราง 3 แสดงว่าระดับการศึกษาของปู่ย่าตายาย ไม่มีความสัมพันธ์กับบุคคลที่ทำหน้าที่ตัดสินใจในเรื่องวิธีการดูแลเด็ก ตามการรายงานของปู่ย่าตายาย

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลในตาราง จะเห็นว่าปู่ย่าตายายทุกระดับการศึกษามีแนวโน้มที่จะรายงานว่ บิดามารดาของเด็ก คือผู้ทำหน้าที่ตัดสินใจว่าจะดูแลเด็กอย่างไร

ตาราง 4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาของบิดามารดา กับบุคคลที่ตัดสินใจในเรื่องวิธีการดูแลเด็ก ตามการรายงานของบิดามารดา

ระดับการศึกษาของบิดามารดา	ผู้ที่ตัดสินใจในเรื่องวิธีการดูแลเด็ก		
	ปู่ย่าตายาย	บิดามารดา	รวม
ประถมศึกษา	7	26	33
มัธยมศึกษา	2	10	12
อุดมศึกษา	8	45	53
รวม	17	81	98

$$\chi^2 = 0.54 \quad df = 2$$

จากตาราง 4 แสดงว่าระดับการศึกษาของบิดามารดา ไม่มีความสัมพันธ์กับบุคคลที่ตัดสินใจในเรื่องวิธีการดูแลเด็ก ตามการรายงานของบิดามารดา

ข้อมูลที่ปรากฏในตารางให้แนวโน้มที่ว่า บิดามารดาในกลุ่มตัวอย่างทุกระดับการศึกษาจะรายงานว่าตนคือผู้ตัดสินใจในเรื่องการดูแลบุตร

ตาราง 5 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของนุ้ยตายาย กับบุคคลที่ตัดสินใจในเรื่องวิธีการดูแลเด็ก ตามการรายงานของนุ้ยตายาย

อาชีพของนุ้ยตายาย	ผู้ที่ตัดสินใจในเรื่องวิธีการดูแลเด็ก		
	นุ้ยตายาย	บิดามารดา	รวม
ประกอบอาชีพในบ้าน	10	16	26
ประกอบอาชีพนอกบ้าน	7	13	20
ไม่ได้ทำงาน	10	37	47
รวม	27	66	93

$$\chi^2 = 2.84 \quad df = 2$$

จากตาราง 5 แสดงว่าอาชีพของนุ้ยตายาย ไม่มีความสัมพันธ์กับบุคคลที่ตัดสินใจในเรื่องวิธีการดูแลเด็ก ตามการรายงานของนุ้ยตายาย

ข้อมูลได้ให้แนวโน้มว่านุ้ยตายายที่ประกอบอาชีพในบ้าน นอกบ้านก็ดี หรือไม่ได้ประกอบอาชีพก็ดี จะมอบให้บิดามารดาของเด็ก เป็นผู้ตัดสินใจเรื่องการดูแลเด็กเอง

ตาราง 6 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของบิดามารดา กับบุคคลที่ตัดสินใจในเรื่องวิธีการดูแลเด็ก ตามการรายงานของบิดามารดา

อาชีพของบิดามารดา	ผู้ที่ตัดสินใจในเรื่องวิธีการดูแลเด็ก		
	ปู่ย่าตายาย	บิดามารดา	รวม
ประกอบอาชีพในบ้าน	2	14	16
ประกอบอาชีพนอกบ้าน	15	65	80
รวม	17	79	96

$$\chi^2 = 0.36 \quad df = 1$$

จากตาราง 6 แสดงให้เห็นว่าอาชีพของบิดามารดา ไม่มีความสัมพันธ์กับบุคคลที่ตัดสินใจในเรื่องวิธีการดูแลเด็ก ตามการรายงานของบิดามารดา

ตามข้อมูลที่ปรากฏ บิดามารดาผู้ประกอบอาชีพทั้งในบ้านและนอกบ้านมีแนวโน้มที่จะรายงานว่าคนคือผู้ที่ตัดสินใจว่าจะดูแลบุตรอย่างไร

ตาราง 7 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุของปู่ย่าตายาย กับแหล่งที่ได้รับความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดูที่เชื่อถือมากที่สุดอันดับ 1

อายุของปู่ย่าตายาย	แหล่งที่ได้รับความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดูที่เชื่อถือมากที่สุดอันดับ 1				
	ญาติผู้ใหญ่	แพทย์	ประสบการณ์	อื่น ๆ	รวม
น้อย	14	5	9	4	32
ปานกลาง	18	6	6	5	35
มาก	11	6	7	3	27
รวม	43	17	22	12	94

$$\chi^2 = 1.89 \quad df = 6$$

จากตาราง 7 แสดงให้เห็นว่า แหล่งที่ได้รับความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เชื่อถือมากที่สุดอันดับ 1 ไม่เกี่ยวข้องกับอายุของปู่ย่าตายาย

แต่อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่ปรากฏก็ยังให้แนวโน้มที่กล่าวได้ว่า ไม่ว่าปู่ย่าตายายจะอยู่ในระดับอายุใด แหล่งที่ปู่ย่าตายายได้รับความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดูที่เชื่อถือได้มากที่สุดอันดับแรกก็คือ จากญาติผู้ใหญ่

ตาราง 8 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุของบิดามารดา กับแหล่งที่ได้รับความรู้เรื่องการ
อบรมเลี้ยงดูเด็กที่เชื่อถือมากที่สุด อันดับ 1

อายุของบิดามารดา	แหล่งที่ได้รับความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เชื่อถือมากที่สุดอันดับ 1				
	ญาติผู้ใหญ่	แพทย์	ประสบการณ์	อื่น ๆ เช่น ครู, สื่อมวลชน	รวม
น้อย	15	5	3	2	25
ปานกลาง	20	11	1	9	41
มาก	11	9	4	8	32
รวม	46	25	8	19	98

$$\chi^2 = 7.59 \quad df = 6$$

จากตาราง 8 แสดงให้เห็นว่า แหล่งที่ได้รับความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่
เชื่อถือมากที่สุดอันดับ 1 ไม่เกี่ยวข้องกับอายุของบิดามารดา

แต่ก็มีแนวโน้มพอที่จะกล่าวได้อีก เช่นกันว่า บิดามารดาในกลุ่มตัวอย่างทุกระดับอายุ
จะรายงานแหล่งที่ตนได้รับความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เชื่อถือมากที่สุดอันดับแรกก็คือ
ญาติผู้ใหญ่ ซึ่งก็เหมือนกับคำตอบของกลุ่มผู้เฒ่าตายายในตารางที่ 7

ตาราง 9 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาของปู่ย่าตายาย กับแหล่งที่ได้รับความรู้ เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เชื่อถือมากที่สุดอันดับ 1

ระดับการศึกษา	แหล่งที่ได้รับความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดูที่เชื่อถือมากที่สุดอันดับ 1				
	ญาติผู้ใหญ่	แพทย์	ประสบการณ์	อื่น ๆ	รวม
ประถมศึกษา	29	11	16	5	61
มัธยมศึกษา	11	3	3	3	20
อุดมศึกษา	3	2	3	4	12
รวม	43	16	22	12	93

$$\chi^2 = 7.42 \quad df = 6$$

จากตาราง 9 แสดงให้เห็นว่าแหล่งที่ได้รับความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เชื่อถือมากที่สุดอันดับ 1 ไม่เกี่ยวข้องกับระดับการศึกษาของปู่ย่าตายาย

ปู่ย่าตายายที่อยู่ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษาล้วนรายงานคล้ายกันว่าแหล่งที่ตนได้รับความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่น่าเชื่อถือมากที่สุดก็คือญาติผู้ใหญ่

ตาราง 10 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาของบิดามารดากับแหล่งที่ได้รับความรู้
เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เชื่อถือมากที่สุดอันดับ 1

ระดับการศึกษา	แหล่งที่ได้รับความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดูที่เชื่อถือมากที่สุดอันดับ 1				
	ญาติผู้ใหญ่	แพทย์	ประสบการณ์	อื่น ๆ	รวม
ประถมศึกษา	19	7	4	3	33
มัธยมศึกษา	6	2	1	2	11
อุดมศึกษา	20	16	3	14	53
รวม	45	25	8	19	97

$$\chi^2 = 6.99 \quad df = 6$$

จากตาราง 10 แสดงให้เห็นว่า แหล่งที่ได้รับความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เชื่อถือมากที่สุดอันดับ 1 ไม่เกี่ยวข้องกับระดับการศึกษาของบิดามารดา

บิดามารดาในกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษต่างกัน มีแนวโน้มที่จะรายงานคล้ายกันว่า ญาติผู้ใหญ่เป็นแหล่งสำคัญที่สุดอันดับแรกที่ตนได้รับความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดู แต่ก็มีแนวโน้มที่ว่า บิดามารดาที่อยู่ในระดับการศึกษาสูงสุด (อุดมศึกษา) จะรายงานว่านอกจากญาติผู้ใหญ่แล้ว แพทย์เป็นแหล่งที่ให้ความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดูที่น่าเชื่อถือมากที่สุด การกล่าวถึงแพทย์นี้ ปรากฏในกลุ่มพ่อแม่ที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษามากกว่าในระดับการศึกษาอื่น

ตาราง 11 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของปู่ย่าตายายกับแหล่งที่ได้รับความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดูที่เชื่อถือมากที่สุด อันดับ 1

อาชีพของปู่ย่าตายาย	แหล่งที่ได้รับความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดูที่เชื่อถือมากที่สุดอันดับ 1				
	ญาติผู้ใหญ่	แพทย์	ประสบการณ์	อื่น ๆ	รวม
ประกอบอาชีพในบ้าน	13	2	8	3	26
ประกอบอาชีพนอกบ้าน	13	4	3	2	22
ไม่ได้ทำงาน	17	11	11	7	46
รวม	43	17	22	12	94

$$\chi^2 = 6.14 \quad df = 6$$

จากตาราง 11 แสดงให้เห็นว่า แหล่งที่ได้รับความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เชื่อถือมากที่สุด อันดับ 1 ไม่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของปู่ย่าตายาย

ปู่ย่าตายายไม่ว่าจะประกอบอาชีพในบ้าน นอกบ้าน หรือไม่ได้ประกอบอาชีพใดก็ตาม มีแนวโน้มจะรายงานว่าญาติผู้ใหญ่เป็นแหล่งที่ให้ความรู้แก่ตนในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่น่าเชื่อถือมากที่สุด

ตาราง 12 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของบิดามารดา กับแหล่งที่ได้รับความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เชื่อถือมากที่สุด อันดับ 1

อาชีพของบิดามารดา	แหล่งที่ได้รับความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดูที่เชื่อถือมากที่สุดอันดับ 1				
	ญาติผู้ใหญ่	แพทย์	ประสบการณ์	อื่น ๆ เช่น ครู สื่อมวลชน	รวม
ประกอบอาชีพในบ้าน	10	1	2	3	16
ประกอบอาชีพนอกบ้าน	33	23	6	16	78
รวม	43	24	8	19	94

$$\chi^2 = 4.37 \quad df = 3$$

จากตาราง 12 แสดงว่าอาชีพของบิดามารดา ไม่มีความสัมพันธ์กับแหล่งความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่บิดามารดา รายงานว่าตน เชื่อถือมากที่สุดอันดับ 1

จากข้อมูลจะเห็นว่าบิดามารดาที่ประกอบอาชีพทั้งในบ้านและนอกบ้าน มีแนวโน้มจะรายงานเหมือนกันว่า ญาติผู้ใหญ่เป็นแหล่งที่ทำให้ความรู้แก่ตนอย่างน่าเชื่อถือที่สุด แต่ก็มิข้อยกเว้นได้ว่า นอกจากญาติผู้ใหญ่แล้ว บิดามารดาที่ประกอบอาชีพนอกบ้านยังรายงานว่า แพทย์ก็เป็นอีกแหล่งหนึ่งที่นำเชื่อถือที่สุดในเรื่องนี้ การรายงานเช่นนี้มีมากกว่าบิดามารดาที่ประกอบอาชีพในบ้าน

ตาราง 13 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุของปู่ย่าตายายกับการปฏิบัติตามแหล่งความรู้เรื่อง การอบรมเลี้ยงดูเด็กมากหรือน้อย

อายุของปู่ย่าตายาย	การปฏิบัติตามแหล่งความรู้ เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็ก		
	น้อย	มาก	รวม
น้อย	13	19	32
ปานกลาง	16	19	35
มาก	13	13	25
รวม	42	51	92

$$\chi^2 = 0.34 \quad df = 2$$

จากตาราง 13 แสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติตามแหล่งความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ไม่เกี่ยวข้องกับอายุของปู่ย่าตายาย

ปู่ย่าตายายไม่ว่าจะอยู่ในระดับอายุน้อย ปานกลาง หรือมาก มักจะมีการปฏิบัติตามแหล่งความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ได้รับน้อยมากไม่แตกต่างกัน

ตาราง 14 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุของบิดามารดากับการปฏิบัติตามแหล่งความรู้เรื่อง
การอบรมเลี้ยงดูเด็กมากหรือน้อย

อายุของบิดามารดา	การปฏิบัติตามแหล่งความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็ก		
	น้อย	มาก	รวม
น้อย	11	12	23
ปานกลาง	16	24	40
มาก	18	15	30
รวม	45	51	93

$$\chi^2 = 1.54 \quad df = 2$$

จากตาราง 14 แสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติตามแหล่งความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดู
เด็ก ไม่เกี่ยวข้องกับอายุของบิดามารดา

ไม่ว่าบิดามารดาในกลุ่มตัวอย่างจะอยู่ในระดับอายุ น้อย ปานกลาง หรือมาก ก็ตาม
ก็มักจะมีการปฏิบัติตัวตามแหล่งความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กไม่แตกต่างกัน

ตาราง 15 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ของปู่ย่าตายายกับการปฏิบัติตาม แหล่งความรู้ เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กมากหรือน้อย

รายได้ของปู่ย่าตายาย	การปฏิบัติตามแหล่งความรู้ เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็ก		
	น้อย	มาก	รวม
ต่ำ	12	16	28
กลาง	13	11	24
มาก	11	15	26
รวม	36	42	78

$$\chi^2 = 0.90 \quad df = 2$$

จากตาราง 15 แสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติตามแหล่งความรู้ เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ไม่เกี่ยวข้องกับ การมีรายได้ สูง ปานกลาง หรือต่ำ ของปู่ย่าตายาย

มีแนวโน้มที่ว่า ปู่ย่าตายายที่มีรายได้ต่ำและสูง จะมีการปฏิบัติตามแหล่งความรู้ เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ตนได้รับมากกว่ากลุ่มของปู่ย่าตายายที่มีรายได้ระดับปานกลาง

ตาราง 16 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง รายได้ของบิดามารดากับการปฏิบัติตามแหล่งความรู้ เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กมากหรือน้อย

รายได้ของบิดามารดา	การปฏิบัติตามแหล่งความรู้ เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็ก		
	น้อย	มาก	รวม
ต่ำ	8	11	19
กลาง	22	18	40
มาก	14	20	34
รวม	44	49	93

$$\chi^2 \quad 1.67 \quad df = 2$$

จากตาราง 16 แสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติตามแหล่งความรู้ เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดา ไม่เกี่ยวข้องกับ การมีรายได้ สูง ปานกลาง หรือต่ำ

มีแนวโน้มที่ว่าบิดามารดาที่มีรายได้ต่ำและมาก จะมีการปฏิบัติตามแหล่งความรู้ เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ตนได้รับมากกว่ากลุ่มบิดามารดาที่มีรายได้ปานกลางซึ่งปรากฏว่ามีผู้ที่บอกว่าตนปฏิบัติตามแหล่งความรู้ที่ได้รับนี้น้อย มีจำนวนมากกว่าผู้รายงานว่าตนปฏิบัติตามแหล่งความรู้มาก

ตาราง 17 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของปู่ย่าตายาย กับการปฏิบัติตามแหล่งความรู้ เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

อาชีพของปู่ย่าตายาย	การปฏิบัติตามแหล่งความรู้ เรื่องการอบรมเลี้ยงดู		
	น้อย	มาก	รวม
การประกอบอาชีพในบ้าน	15	12	27
การประกอบอาชีพนอกบ้าน	10	12	22
ไม่ได้ทำงาน	16	27	43
รวม	41	51	92

$$\chi^2 = 2.27 \quad df = 2$$

จากตาราง 17 แสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติตามแหล่งความรู้ เรื่องการอบรมเลี้ยงดู ไม่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของปู่ย่าตายาย

แต่ก็มีแนวโน้มที่แสดงว่า มีจำนวนของปู่ย่าตายายที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ มีการปฏิบัติตามแหล่งความรู้ เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็ก มากกว่าปู่ย่าตายายที่ประกอบอาชีพทั้งในและนอกบ้าน

ตาราง 18 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของบิดามารดากับการปฏิบัติตามแหล่งความรู้
เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

อาชีพของบิดามารดา	การปฏิบัติตามแหล่งความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็ก		
	น้อย	มาก	รวม
การประกอบอาชีพในบ้าน	9	7	16
การประกอบอาชีพนอกบ้าน	34	42	76
ไม่ได้ทำงาน	2	2	4
รวม	45	51	96

$$\chi^2 = 0.72 \quad df = 2$$

จากตาราง 18 แสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติตามแหล่งความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดู
เด็ก ไม่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของบิดามารดา

มีข้อสังเกตที่ว่า จากข้อมูลที่ปรากฏจำนวนบิดามารดาที่ประกอบอาชีพนอกบ้านจะมีการ
ปฏิบัติตามแหล่งความรู้ที่ได้รับในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก มากกว่าบิดามารดาที่ประกอบอาชีพใน
บ้านหรือไม่ได้ประกอบอาชีพ

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องระหว่างทัศนคติของปู่ย่าตายาย และบิดามารดาที่มีต่อกันในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยแบ่งแยกเป็นด้านย่อย 4 ด้านคือ

1. ด้านความเชื่อและปรัชญาในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ปู่ย่าตายายและบิดามารดาที่มีทัศนคติสอดคล้องกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = .3502$)
2. ด้านการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของเด็ก ปรากฏว่าปู่ย่าตายายและบิดามารดาที่มีทัศนคติสอดคล้องกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = .0904$)
3. ด้านกระบวนการอบรมเลี้ยงดูเด็กเพื่อให้เข้ากับสังคม ปรากฏว่าปู่ย่าตายายและบิดามารดาที่มีทัศนคติสอดคล้องกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = .1443$)
4. ด้านการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ปรากฏว่าปู่ย่าตายายและบิดามารดาที่มีทัศนคติสอดคล้องกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = .2876$)

และเมื่อรวมเรื่องการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 4 ด้าน ปรากฏว่าปู่ย่าตายายและบิดามารดาที่มีทัศนคติสอดคล้องกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = .3603$)

สำหรับผลการเปรียบเทียบลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของ เด็กและความพร้อมในด้าน การเรียนของเด็กที่อยู่ในครอบครัวซึ่งปู่ย่าตายายและบิดามารดาที่มีความขัดแย้งในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน และมีระดับการศึกษาต่างกัน ได้แสดงผลไว้ในตาราง 19 ดังนี้คือ

ตาราง 19 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กระหว่าง เด็กที่อยู่ในครอบครัวซึ่งมีปริมาณความขัดแย้งมากและน้อย

ลักษณะพฤติกรรม	กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{X}$	S.D.	t
ในชั้นเรียน	ครอบครัวมีความขัดแย้งมาก	36	32.58	8.16	-0.26
	ครอบครัวมีความขัดแย้งน้อย	64	33.03	8.16	
นอกห้องเรียน	ครอบครัวมีความขัดแย้งมาก	36	15.64	4.14	1.32
	ครอบครัวมีความขัดแย้งน้อย	64	14.58	3.69	

ตาราง 19 (ต่อ)

ลักษณะพฤติกรรม	กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{X}$	S.D.	t
ระหว่างเวลา	ครอบครัวมีความขัดแย้งมาก	36	19.56	3.54	-0.14
รับประทานอาหาร	ครอบครัวมีความขัดแย้งน้อย	64	19.67	4.22	
รวมทุกชนิด	ครอบครัวมีความขัดแย้งมาก	36	67.78	11.85	0.20
	ครอบครัวมีความขัดแย้งน้อย	64	67.28	11.90	

จากตาราง 19 แสดงให้เห็นว่า เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีปริมาณความขัดแย้งมากมีคะแนนเฉลี่ยลักษณะพฤติกรรมทางสังคม ในชั้นเรียน นอกห้องเรียน ระหว่างเวลารับประทานอาหาร และพฤติกรรมรวมทุกชนิด ไม่แตกต่างจาก เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีปริมาณความขัดแย้งน้อย

ตาราง 20 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความพร้อมในด้านการเรียนระหว่าง เด็กที่อยู่ในครอบครัวซึ่งมีปริมาณความขัดแย้งมากและน้อย

ความพร้อม	กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{X}$	S.D.	t
ด้านการปรับตัว เข้ากับสิ่งแวดล้อม	ครอบครัวมีความขัดแย้งมาก	36	12.83	3.49	-0.86
	ครอบครัวมีความขัดแย้งน้อย	64	13.41	3.04	
ด้านความคล่องทางภาษา	ครอบครัวมีความขัดแย้งมาก	36	8.19	2.14	-1.47
	ครอบครัวมีความขัดแย้งน้อย	64	8.88	2.27	
ด้านความรู้เกี่ยวกับจำนวน	ครอบครัวมีความขัดแย้งมาก	36	10.47	2.86	-1.46
	ครอบครัวมีความขัดแย้งน้อย	64	11.30	2.62	
ด้านการรู้ประสาทสัมผัส	ครอบครัวมีความขัดแย้งมาก	36	13.42	3.48	-1.10
	ครอบครัวมีความขัดแย้งน้อย	64	14.28	3.93	
ความพร้อมรวม	ครอบครัวมีความขัดแย้งมาก	36	44.92	10.31	-1.40
	ครอบครัวมีความขัดแย้งน้อย	64	47.86	9.94	

จากตาราง 20 แสดงให้เห็นว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีปริมาณความขัดแย้งมาก มีคะแนนเฉลี่ยความพร้อมทางด้านการปรับตัว เข้ากับสิ่งแวดล้อม ด้านความคล่องทางภาษา ด้านความรู้เกี่ยวกับจำนวน ด้านการรู้ประสาทสัมผัส และด้านความพร้อมรวมไม่แตกต่างจากเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีปริมาณความขัดแย้งน้อย

ตาราง 21 การวิเคราะห์ความแปรปรวนคะแนนพฤติกรรมทางสังคมของ เด็กโดยพิจารณาตาม ความแตกต่างของระดับการศึกษาระหว่างปู่หรือย่าหรือตาหรือยายกับบิดามารดา

ลักษณะพฤติกรรม	แหล่งความแปรปรวน	df	MS.	F
ในชั้นเรียน	ระหว่างกลุ่ม	2	154.29	2.38
	ภายในกลุ่ม	95	64.80	
นอกห้องเรียน	ระหว่างกลุ่ม	2	33.39	2.29
	ภายในกลุ่ม	95	14.59	
ระหว่างเวลารับประทานอาหาร	ระหว่างกลุ่ม	2	21.16	1.33
	ภายในกลุ่ม	95	15.89	
รวมทุกชนิด	ระหว่างกลุ่ม	2	458.97	3.41 *
	ภายในกลุ่ม	95	134.60	

* $p < .05$

จากตาราง 21 แสดงให้เห็นว่า เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ปู่ย่าตายายและบิดามารดา มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีคะแนนเฉลี่ยลักษณะพฤติกรรมทางสังคมรวมทุกชนิด แตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ของคะแนนเฉลี่ยลักษณะพฤติกรรมในชั้นเรียน นอกห้องเรียน และระหว่างรับประทานอาหาร

จากการที่พบว่าคะแนนเฉลี่ยลักษณะพฤติกรรมทางสังคมรวมทุกชนิดของเด็กแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยจึงนำคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมในชั้นเรียนของเด็กที่ ป่วยตายาย และบิดามารดา มีระดับการศึกษาแตกต่างกันคือ มาก ปานกลาง และน้อย มาเปรียบเทียบกันเป็นรายคู่เพื่อดูความแตกต่างโดยวิธีของ เชฟเฟ (Scheffe) ดังแสดงผลในตาราง 22

ตาราง 22 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมทางสังคมของเด็กที่ป่วยหรือตายหรือดาหรือยาย และบิดามารดามีระดับการศึกษาต่างกัน น้อย ปานกลาง มาก เป็นรายคู่

ความแตกต่างระหว่างระดับการศึกษา		มาก	ปานกลาง	น้อย
	$\bar{X}$	63.38	67.92	71.13
มาก	63.38	-	4.54	7.15 [*]
ปานกลาง	67.92		-	3.21
น้อย	71.13			-

* $p < .05$

จากตาราง 22 แสดงว่า เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ป่วยตายายและบิดามารดา มีระดับการศึกษาแตกต่างกันน้อย มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมทางสังคมรวมทุกชนิดสูงกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ป่วยตายายและบิดามารดามีระดับการศึกษาแตกต่างกันมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างเด็กที่อยู่ในครอบครัว

ที่ผู้ถ่ายทอดและบิดามารดามีระดับการศึกษาแตกต่างกันน้อย กับครอบครัวที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันปานกลาง และครอบครัวที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันปานกลาง กับครอบครัวที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมาก

ตาราง 23 การวิเคราะห์ความแปรปรวนคะแนนความพร้อมในด้านการเรียนของเด็ก โดยพิจารณาตามความแตกต่างของระดับการศึกษาระหว่างผู้ถ่ายทอดกับบิดามารดา

ความพร้อม	แหล่งความแปรปรวน	df	MS	F
ด้านความรู้ความสามารถในการปรับตัว เข้ากับสิ่งแวดล้อม	ระหว่างกลุ่ม	2	7.96	0.81
	ภายในกลุ่ม	95	9.77	
ด้านความคล่องทางภาษา การคิด และการแสดงออก	ระหว่างกลุ่ม	2	13.65	2.85
	ภายในกลุ่ม	95	4.76	
ด้านความรู้เกี่ยวกับจำนวนและตำแหน่งของสิ่งของ	ระหว่างกลุ่ม	2	1.00	0.14
	ภายในกลุ่ม	95	7.28	
ด้านการรับรู้ประสาทสัมผัสและความสามารถในการเลียนแบบ	ระหว่างกลุ่ม	2	10.42	0.76
	ภายในกลุ่ม	95	13.75	
รวมความพร้อมทุกด้าน	ระหว่างกลุ่ม	2	77.79	0.80
	ภายในกลุ่ม	95	97.15	

จากตาราง 23 แสดงว่า เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ผู้ถ่ายทอด และบิดามารดา มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในเรื่องคะแนนความพร้อมของเด็กในด้าน ความรู้ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมด้านความคล่องทางภาษา และการแสดงออก ด้านความรู้เกี่ยวกับจำนวนและตำแหน่งของสิ่งของด้านการรับรู้ประสาทสัมผัสและความสามารถในการเลียนแบบ และความพร้อมรวมทุกด้าน

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กแยกเป็นกลุ่มปู่ย่าตายาย

และกลุ่มบิดามารดา ซึ่งมีความแตกต่างกันในด้าน

- ถิ่นที่อยู่อาศัย
- อายุ
- ระดับการศึกษา
- รายได้
- ประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็ก

ผู้วิจัยได้เสนอผลไว้ดังตาราง 24 ดังนี้คือ

ตาราง 24 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กระหว่างปู่หรือย่าหรือตาหรือยาย บิดามารดา ที่อยู่ในกรุงเทพ และต่างจังหวัดใกล้เคียงกรุงเทพ

กลุ่มตัวอย่าง	ปู่หรือย่าหรือตาหรือยาย				บิดามารดา			
	n	$\bar{X}$	S.D.	t	n	$\bar{X}$	S.D.	t
กรุงเทพ	55	2.90	0.51	3.14 *	55	3.01	0.23	7.63 *
ต่างจังหวัดใกล้เคียงกรุงเทพ	45	2.60	0.38		45	2.65	0.24	

* $p < .05$

จากตาราง 24 จะพบว่าปู่หรือย่าหรือตาหรือยายของเด็กที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพ มีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กสูงกว่า ปู่ย่าตายาย ที่อยู่ต่างจังหวัดใกล้เคียง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทำนองเดียวกัน บิดามารดาของเด็กที่อยู่ในกรุงเทพ ก็มีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กสูงกว่า บิดามารดาที่อยู่ต่างจังหวัดใกล้เคียง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 25 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กของปู่หรือย่าหรือตาหรือยาย บิดามารดาที่มีอายุต่างกัน

ปู่หรือย่าหรือตาหรือยาย				บิดามารดา			
แหล่งความแปรปรวน	df	MS	F	แหล่งความแปรปรวน	df	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	.03	.14	ระหว่างกลุ่ม	2	.53	6.97
ภายในกลุ่ม	97	.23		ภายในกลุ่ม	97	.08	

*
p < .05

จากตาราง 25 แสดงให้เห็นว่าบิดามารดาที่มีอายุแตกต่างกัน มีคะแนนทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของคะแนนทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กในกลุ่มปู่ย่าตายาย ที่มีอายุแตกต่างกัน

จากการที่พบว่า บิดามารดาที่มีอายุแตกต่างกัน มีคะแนนทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยจึงนำคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดาที่มีอายุ มาก ปานกลาง และน้อย มาเปรียบเทียบกันเป็นรายคู่ เพื่อดูความแตกต่างโดยวิธีของ เชฟเฟ (Scheffe')

ตาราง 26 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดาที่มีอายุน้อย ปานกลาง และมาก เป็นรายคู่

อายุ		น้อย	มาก	ปานกลาง
	$\bar{X}$	2.68	2.88	2.93
น้อย	2.68	-	0.20 [*]	0.25 [*]
มาก	2.88		-	0.05
ปานกลาง	2.93			-

^{*} p < .05

จากตาราง 26 แสดงว่าบิดามารดาที่อายุน้อย ได้คะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กต่ำกว่าบิดามารดาที่อายุมาก และปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ในกลุ่มบิดามารดาที่มีอายุมากและปานกลางไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 27 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กของปู่หรือย่าหรือตาหรือยาย บิดามารดา ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน

ปู่หรือย่าหรือตาหรือยาย				บิดามารดา			
แหล่งความแปรปรวน	df	MS	F	แหล่งความแปรปรวน	df	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	1.66	8.33 [*]	ระหว่างกลุ่ม	2	2.23	53.67 [*]
ภายในกลุ่ม	96	0.20		ภายในกลุ่ม	96	0.04	

^{*} p < .05

จากตาราง 27 แสดงว่าปู่ย่าตายายที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีคะแนนทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับบิดามารดาที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันก็มีคะแนนทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการที่พบว่าปู่ย่าตายายที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน และบิดามารดาที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีคะแนนทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยจึงนำคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กของปู่ย่าตายาย และบิดามารดาที่มีระดับการศึกษา สูง ปานกลาง และต่ำ มาเปรียบเทียบกันเป็นรายคู่เพื่อดูความแตกต่างโดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe) ดังแสดงผลในตารางที่ 28 และ 29

ตาราง 28 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กของปู่หรือย่าหรือตาหรือยายที่มีระดับการศึกษาสูง ปานกลาง และต่ำ เป็นรายคู่

ระดับการศึกษา		ต่ำ	สูง	ปานกลาง
	$\bar{X}$	2.66	2.77	3.11
ต่ำ	2.66	-	0.11	0.45 *
สูง	2.77		-	0.34 *
ปานกลาง	3.11			-

* $p < .05$

จากตาราง 28 แสดงว่าปู่หรือย่าหรือตาหรือยายที่มีการศึกษาระดับปานกลาง มีคะแนนทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กสูงกว่ากลุ่มที่มีการศึกษาสูง และการศึกษาต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างกลุ่มที่มีการศึกษาสูงกับกลุ่มที่มีการศึกษาต่ำ

ตาราง 29 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดาที่มีระดับการศึกษา สูง ปานกลาง และต่ำ เป็นรายคู่

ระดับการศึกษา		ต่ำ	ปานกลาง	สูง
	$\bar{X}$	2.57	2.78	3.04
ต่ำ	2.57	-	0.21 [*]	0.47 [*]
ปานกลาง	2.78		-	0.26 [*]
สูง	3.04			-

^{*} p < .05

จากตาราง 29 แสดงว่าคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดาที่มีการศึกษาสูง สูงกว่าบิดามารดาที่มีการศึกษาระดับปานกลาง และต่ำ และบิดามารดาที่มีการศึกษาระดับปานกลางมีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กสูงกว่าบิดามารดาที่มีการศึกษาต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 30 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กของปู่หรือย่าหรือตาหรือยาย บิดามารดาที่มีรายได้ต่างกัน

ปู่หรือย่าหรือตาหรือยาย				บิดามารดา			
แหล่งความแปรปรวน	df	MS	F	แหล่งความแปรปรวน	df	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	0.68	3.30 [*]	ระหว่างกลุ่ม	2	1.48	28.25 [*]
ภายในกลุ่ม	82	0.21		ภายในกลุ่ม	94	0.05	

* $p < .05$

จากตาราง 30 แสดงให้เห็นว่าปู่ย่าตายายที่มีรายได้แตกต่างกัน มีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และบิดามารดาที่มีรายได้แตกต่างกัน ก็มีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกัน

จากการที่พบว่า ปู่ย่าตายาย และบิดามารดาที่มีรายได้แตกต่างกัน มีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยจึงนำคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กของปู่ย่าตายาย และบิดามารดา ที่มีรายได้สูง ปานกลาง และต่ำ มาเปรียบเทียบกันเป็นรายคู่เพื่อดูความแตกต่างโดยวิธีของ เชฟเฟ (Scheffe) ดังแสดงผลในตารางที่ 31 และ 32

ตาราง 31 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กของปู่หรือย่าหรือตาหรือยายที่มีรายได้สูง ปานกลาง และต่ำเป็นรายคู่

รายได้		ต่ำ	ปานกลาง	สูง
	$\bar{X}$	2.56	2.74	2.87
ต่ำ	2.56	-	0.18	0.31 [*]
ปานกลาง	2.74		-	0.13
สูง	2.87			-

* $p < .05$

จากตาราง 31 แสดงให้เห็นว่าปู่ย่าตายายที่มีรายได้สูงมีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กสูงกว่า ปู่ย่าตายายที่มีรายได้ต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างกลุ่มที่มีรายได้สูงกับปานกลาง และระหว่างกลุ่มที่มีรายได้ปานกลางกับรายได้ต่ำ

ตาราง 32 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาที่มีรายได้สูง ปานกลาง และต่ำ เป็นรายคู่

รายได้		ต่ำ	ปานกลาง	สูง
	$\bar{X}$	2.57	2.81	3.04
ต่ำ	2.57	-	0.24 [*]	0.47 [*]
ปานกลาง	2.81		-	0.24 [*]
สูง	3.04			-

* $p < .05$

จากตาราง 32 แสดงให้เห็นว่าบิดามารดาที่มีรายได้สูงมีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กสูงกว่า บิดามารดาที่มีรายได้ปานกลาง และรายได้ต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และบิดามารดาที่มีรายได้ปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กสูงกว่าบิดามารดาที่มีรายได้ต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 33 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กระหว่างปู่หรือย่าหรือตาหรือยาย บิดามารดา ที่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กมากและน้อย

กลุ่มตัวอย่าง	ปู่หรือย่าหรือตาหรือยาย				บิดามารดา			
	n	$\bar{X}$	S.D.	t	n	$\bar{X}$	S.D.	t
มีประสบการณ์มาก	51	2.73	0.50	-1.03	21	2.63	0.26	-2.99*
มีประสบการณ์น้อย	49	2.82	0.45		43	2.85	0.28	

* $p < .05$

จากตาราง 33 แสดงให้เห็นว่าบิดามารดาที่มีประสบการณ์มาเป็นจำนวนมากได้คะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ต่ำกว่าบิดามารดาที่มีประสบการณ์น้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ในกลุ่มของปู่ย่าตายายไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างผู้ที่มีประสบการณ์มาก กับผู้ที่มีประสบการณ์น้อย

ตอนที่ 4 ผลการเปรียบเทียบลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็ก และความพร้อมในด้านการเรียนของเด็กที่มาจากครอบครัวซึ่งปู่ย่าตายายมีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน และเด็กที่มาจากครอบครัวซึ่งบิดามารดามีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน ผู้วิจัยได้เสนอผลไว้ในตาราง 34 ดังนี้คือ

ตาราง 34 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กที่ปู่ย่าตายาย บิดามารดามีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูที่ตีมากและน้อย

ชนิดของพฤติกรรม กลุ่มตัวอย่าง		ปู่หรือย่าหรือตาหรือยาย				บิดามารดา			
		n	$\bar{X}$	S.D.	t	n	$\bar{X}$	S.D.	t
ในชั้นเรียน	ทัศนคติที่ตีมาก	49	32.53	7.59	-0.41	50	32.96	7.78	0.11
	ทัศนคติที่ตีน้อย	51	33.20	8.67		50	32.78	8.53	
สนามเด็กเล่น	ทัศนคติที่ตีมาก	49	14.02	3.23	-2.44 *	50	14.12	3.15	-2.21 *
	ทัศนคติที่ตีน้อย	51	15.86	4.23		50	15.80	4.34	
ระหว่างเวลา รับประทานอาหาร	ทัศนคติที่ตีมาก	49	18.84	3.86	-1.99 *	50	19.00	3.73	-1.60
	ทัศนคติที่ตีน้อย	51	20.39	3.96		50	20.26	4.14	
รวมทุกชนิด	ทัศนคติที่ตีมาก	49	65.39	10.95	-1.74	50	66.08	11.69	-1.17
	ทัศนคติที่ตีน้อย	51	69.45	12.39		50	68.84	11.91	

* $p < .05$

จากตาราง 34 แสดงให้เห็นว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ปู่ย่าตายายมีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูที่ดีมาก มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมทางสังคม ในสนามเด็กเล่น และระหว่างรับประทานอาหารต่ำกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ปู่ย่าตายายมีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูที่ด้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมทางสังคมในชั้นเรียน และพฤติกรรมรวมทุกชนิด

ส่วนเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่บิดามารดามีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูที่ดีมาก มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมในสนามเด็กเล่น ต่ำกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่บิดามารดามีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูที่ด้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมทางสังคมในชั้นเรียน ระหว่างรับประทานอาหาร และพฤติกรรมรวมทุกชนิด

ตาราง 35 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความพร้อมในด้านการเรียนของเด็กที่ปู่ย่าตายาย บิดามารดามีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูที่ดีมากและน้อย

ความพร้อม	กลุ่มตัวอย่าง	ปู่หรือย่าหรือตาหรือยาย				บิดามารดา			
		n	$\bar{X}$	S.D.	t	n	$\bar{X}$	S.D.	t
ด้านความรู้ความสามารถในการปรับตัว เข้ากับสิ่งแวดล้อม	ทัศนคติที่ดีมาก	49	14.02	2.66	2.58*	50	14.22	2.36	3.35
	ทัศนคติที่ด้อย	51	12.41	3.49		50	12.18	3.61	
ด้านความคล่องทางภาษา การคิดและการแสดงออก	ทัศนคติที่ดีมาก	49	9.37	1.97	3.40*	50	9.64	1.47	5.04
	ทัศนคติที่ด้อย	51	7.92	2.27		50	7.62	2.42	
ด้านความรู้เกี่ยวกับจำนวนและตำแหน่งของสิ่งของ	ทัศนคติที่ดีมาก	49	11.73	2.28	2.73*	50	11.88	2.02	3.40
	ทัศนคติที่ด้อย	51	10.29	2.94		50	10.12	3.06	

ตาราง 35 (ต่อ)

ความพร้อม	กลุ่มตัวอย่าง	ปู่หรือย่าหรือตาหรือยาย				บิดามารดา			
		n	$\bar{X}$	S.D.	t	n	$\bar{X}$	S.D.	t
ด้านการรับรู้ประสาท	ทัศนคติที่ดีมาก	49	15.02	3.60	* 2.82	50	15.30	2.57	* 3.75
สัมผัสและความสามารถในการเลียนแบบ	ทัศนคติที่ด้น้อย	51	12.96	3.70		50	12.64	4.31	
รวมความพร้อมทุกด้าน	ทัศนคติที่ดีมาก	49	50.14	8.52	* 3.41	50	51.04	6.22	* 4.60
	ทัศนคติที่ด้น้อย	51	43.59	10.56		50	42.56	11.47	

*
p < .05

จากตาราง 35 แสดงว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ปู่หรือย่าหรือตาหรือยาย รวมทั้งบิดามารดาที่มีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูที่ดีมาก มีคะแนนเฉลี่ยความพร้อมทางการเรียนแต่ละด้านและความพร้อมรวมทุกด้านสูงกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ปู่หรือย่าหรือตาหรือยาย รวมทั้งบิดามารดาที่มีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูที่ด้น้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยที่สำคัญในตอน 1 พบว่า ทั้งปู่ย่าตายายและพ่อแม่ ต่างก็รายงานว่า พ่อแม่คือบุคคลสำคัญที่จะกำหนดวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กในครอบครัว ข้อพบนี้สะท้อนให้เห็นบทบาทของสมาชิกในครอบครัวขยายของสังคมไทยในปัจจุบันที่ว่าผู้อาวุโสในครอบครัวไม่จำเป็นต้องเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดที่จะกำหนดหรือตัดสินใจในเรื่องสำคัญ เช่น เรื่องวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กดั่งสังคมไทยในสมัยก่อน แต่จะเป็นผู้ที่ให้อิสระเสรีแก่พ่อแม่ของเด็กที่จะอบรมบุตรหลาน โดยที่ปู่ย่าตายายเป็นเพียงผู้คอยช่วยเหลือ และเป็นที่ปรึกษาแก่พ่อแม่เท่านั้น

ส่วนการตัดสินใจในวิธีการอบรมเลี้ยงดู แหล่งที่ปู่ย่าตายายและพ่อแม่ได้รับความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดู รวมทั้งการปฏิบัติตามแหล่งความรู้ดังกล่าว ส่วนมากไม่พบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับตัวแปรอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ทั้งของปู่ย่าตายายและของพ่อแม่ อย่างไรก็ตามแหล่งสำคัญที่ให้ความรู้ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่บุคคลสองช่วงอายุได้อาศัยเป็นหลักในการตัดสินใจเรื่องนี้ได้แก่ ญาติผู้ใหญ่ซึ่งหมายรวมถึงพ่อแม่ของตน แพทย์ และจากประสบการณ์ตรงของตนเอง

ผลการวิจัยในตอน 2 พบว่าทัศนคติของปู่ย่าตายายกับพ่อแม่มีความสอดคล้องกันโดยส่วนรวม โดยเฉพาะในด้านความเชื่อและปรัชญาในการอบรมเลี้ยงดู และการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก แต่ไม่สอดคล้องกันอย่างมีนัยสำคัญในการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของเด็ก และกระบวนการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้เข้ากับสังคม

การที่พบว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีปริมาณความขัดแย้งมากและน้อยตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดนั้น ไม่ปรากฏว่ามีพฤติกรรมที่ศึกษาแตกต่างกัน ข้อพบนี้อาจเกิดจากเหตุที่ว่า ระดับความขัดแย้งจากกลุ่มคู่พ่อแม่และปู่ย่าตายายที่ศึกษา ยังไม่อยู่ในระดับที่สูงพอหรือมีการขัดแย้งกันอย่างแท้จริง กล่าวคือสิ่งที่พบในการวิจัยครั้งนี้เป็นแต่เพียงความแตกต่างทางความคิดเห็นระหว่างบิดามารดาในสองช่วงอายุ ซึ่งความแตกต่างในด้านความคิดนี้ ถ้ามีการสะสมมากขึ้นก็อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งที่แท้จริงในระยะต่อไปได้ นอกจากนั้นผลที่ไม่มีการขัดแย้งเกิดขึ้นอาจยังเกิดขึ้นจากความสามารถในการปรับตัวเข้าหากันระหว่างคู่ของปู่ย่าตายายและพ่อแม่ในกรณีของการอบรมเลี้ยงดู

เด็ก ดังสะท้อนให้เห็นจากผลที่พบข้างต้น คือบุคคลทั้งสองช่วงอายุมีความสอดคล้องกันในทัศนคติที่มีต่อการอบรมเลี้ยงดู

แต่น่าสนใจที่พบว่าเด็กในครอบครัวที่ปู่ย่าตายายและพ่อแม่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความพร้อมในการเรียนไม่แตกต่างกัน แต่มีลักษณะพฤติกรรมเชิงสังคมแตกต่างกัน กล่าวคือ เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีความแตกต่างกันทางการศึกษาน้อย เด็กนั้นจะมีพฤติกรรมทางสังคมในด้านบวกมากกว่าเพื่อนเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีความแตกต่างอย่างมากทางการศึกษาระหว่างพ่อแม่และปู่ย่าตายาย ข้อพบนี้แสดงให้เห็นชัดเจนถึงความสำคัญของตัวแปรทางด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ทั้งในส่วนของพ่อแม่และปู่ย่าตายาย อันจะส่งผลต่อไปยังตัวเด็ก โดยเฉพาะทางด้านการปรับตัวทางสังคม ซึ่งจัดเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาทางสติปัญญาต่อไปด้วย

ส่วนผลการเปรียบเทียบกลุ่มปู่ย่าตายายในตัวเมืองและต่างจังหวัด พบว่าทัศนคติของกลุ่มในตัวเมืองสูงกว่าของกลุ่มในต่างจังหวัด ข้อนี้อาจเนื่องมาจากปู่ย่าตายายในตัวเมืองหลวงมีโอกาสได้เข้าถึงสื่อต่าง ๆ มากกว่าในต่างจังหวัด โดยเฉพาะข่าวสารและกิจกรรมต่าง ๆ ในด้านการอบรมเลี้ยงดู ผลการเปรียบเทียบกลุ่มพ่อแม่ที่มาจากถิ่นที่อยู่ในตัวเมืองและต่างจังหวัดก็พบเช่นเดียวกับกลุ่มปู่ย่าตายาย เหตุผลที่ใช้ในการอธิบายก็คงเป็นเหตุผลเดียวกัน

ในการเปรียบเทียบกลุ่มพ่อแม่ที่มีอายุแตกต่างกันว่ามีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันหรือไม่นั้น พบว่าพ่อแม่ในกลุ่มอายุปานกลาง (30 - 34 ปี) และมาก (35 - 45 ปี) มีทัศนคติไม่แตกต่างกัน แต่มีทัศนคติทางบวกสูงกว่าพ่อแม่กลุ่มอายุน้อย (ต่ำกว่า 29 ปี) ข้อพบนี้อาจอธิบายได้ว่า เนื่องมาจากการที่พ่อแม่ที่มีอายุสูงกว่ามีประสบการณ์มากขึ้น ทำให้มีความอดทนต่อความซบเซาใจที่เกิดขึ้นในเวลาเลี้ยงดูเด็กมากขึ้น ส่วนพ่อแม่ที่มีอายุน้อยอาจยังมีความมุ่งหวังสูงในการเลี้ยงเด็กและมีประสบการณ์น้อย เมื่อการอบรมเลี้ยงดูไม่ออกมาดังความประสงค์ ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อเรื่องนี้ได้ง่าย

สำหรับปู่ย่าตายายที่มีอายุน้อย (ต่ำกว่า 55 ปี) ปานกลาง (56 - 65 ปี) และมาก (66 ปีขึ้นไป) พบว่ามีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะไม่ว่าปู่ย่าตายายจะมีอายุมากหรือน้อยก็ได้ผ่านประสบการณ์การมีบุตรมาเป็นเวลาพอสมควรแล้ว และการที่หลานเกิดขึ้นในครอบครัวก็ย่อมมีผลดีโดยทั่วไปต่อจิตใจของผู้เป็นปู่ย่าตายายไม่ว่าจะอยู่ในระดับอายุใดก็เป็นได้

สำหรับผลการเปรียบเทียบทัศนคติของกลุ่มปู่ย่าตายายที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ปรากฏว่ามีแตกต่างกัน และพบต่อไปว่าปู่ย่าตายายที่มีระดับการศึกษานกลางคือ ระดับมัธยมศึกษา จะมีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กทั้ง 4 ด้านดีกว่า ปู่ย่าตายายที่มีระดับการศึกษาสูง (อุดมศึกษา) และต่ำ (ประถมศึกษา) ข้อค้นพบนี้อาจสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของบุคคลชั้นกลางที่มีต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งมักจะมีสูงกว่าบุคคลในระดับการศึกษาต่ำ

ส่วนผลการเปรียบเทียบในกลุ่มพ่อแม่ พบว่าพ่อแม่ที่มีการศึกษาสูง จะมีทัศนคติในการอบรมเลี้ยงดูเด็กสูงกว่าพ่อแม่ที่มีระดับการศึกษานกลางและต่ำ ข้อพบนี้ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของการศึกษาว่าเป็นตัวแปรที่สำคัญยิ่งตัวแปรหนึ่งที่ส่งผลให้เกิดทัศนคติที่แตกต่างกันได้ในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยเฉพาะการศึกษาที่อยู่ในระดับกลางและสูง

จากการเปรียบเทียบทัศนคติของปู่ย่าตายายที่มีระดับรายได้ต่างกันพบว่า ปู่ย่าตายายที่มีรายได้สูงมีคะแนนทัศนคติสูงกว่าพวกที่มีรายได้ต่ำ ข้อพบนี้อาจตีความได้ว่า ผู้ที่อยู่ในฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า น่าจะได้เป็นผู้ที่ยินดีต้อนรับเด็กที่เกิดใหม่ในครอบครัว โดยไม่รู้ลึกลงว่าเด็กนั้นเพิ่มหรือเป็นภาระให้แก่ตน เหมือนกับพ่อแม่ที่ฐานะเศรษฐกิจยากจน จึงยังให้ทัศนคติหรือการมองเด็กเป็นไปในแง่ลบมากกว่า ส่วนผลการเปรียบเทียบพ่อแม่ที่มีรายได้ต่างกัน พบเช่นเดียวกับของปู่ย่าตายายว่า พ่อแม่ที่มีฐานะเศรษฐกิจสูง มีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูสูงกว่าพ่อแม่ที่มีเศรษฐกิจปานกลางและต่ำ เหตุผลที่อาจนำมาอธิบายก็คงใช้อย่างเดียวกับที่อธิบายในส่วนของปู่ย่าได้

ผลที่ได้อีกอย่างหนึ่งที่น่าสนใจ คือ ประสิทธิภาพในการเลี้ยงดูเด็ก (ซึ่งวัดจากจำนวนเด็กที่เคยเลี้ยงดูมา) พบว่า พ่อแม่ที่เคยเลี้ยงดูเด็กมาเป็นจำนวนมาก (คือจำนวนตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป) จะมีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กต่ำกว่าพ่อแม่ที่เคยเลี้ยงดูเด็กมาเป็นจำนวนน้อยกว่า (คือจำนวนน้อยกว่า 3 คนลงไป) ข้อพบนี้อาจอธิบายหรือตีความต่อไปได้ว่า การมีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กมากขึ้น ไม่ได้ทำให้ทัศนคติที่มีต่อการเลี้ยงดูเด็กดีขึ้นตามไปด้วย พ่อแม่ผู้ผ่านประสบการณ์มากอาจประสบกับความลำบากและปัญหาในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก จึงยังให้เกิดทัศนคติหรือท่าทีต่อการอบรมเลี้ยงดูในเชิงลบได้มากกว่า ผู้ที่มีประสบการณ์น้อยกว่าในเรื่องนี้ แต่ข้อพบนี้ไม่ปรากฏในกลุ่มของปู่ย่าตายาย ซึ่งโดยวัยของบุคคลเหล่านี้ ได้ล่วงพ้นอายุของการมีบุตรมานานพอสมควร การผ่านประสบการณ์มาจะน้อยหรือมากก็ตามจึงไม่มีผลทำให้เกิดความแตกต่างในกลุ่มของปู่ย่าตายาย

ที่เกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อการอบรมเลี้ยงดูเหมือนกับพ่อแม่ที่ยังต้องเกี่ยวข้องโดยตรงกับสภาพปัญหาที่อยู่ กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ บุคคลในช่วงอายุของการเป็นปู่ย่าตายายจะมีทัศนคติทางบวกหรือเชิงปรับต่อเรื่องนี้มากกว่าพ่อแม่

จากผลการเปรียบเทียบลักษณะพฤติกรรมทางด้านสังคมของเด็กที่มาจากครอบครัวที่ปู่ย่าตายายมีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน พบว่าลักษณะพฤติกรรมในการเข้าสังคมของเด็กที่ปู่ย่าตายายมีทัศนคติในระดับที่ดีมาก มีคะแนนพฤติกรรมทางสังคมนอกห้องเรียน และพฤติกรรมการรับประทานอาหารต่ำกว่าของเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ปู่ย่าตายายมีทัศนคติในระดับที่ด้อยต่อการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งเมื่อมีการเปรียบเทียบผลลักษณะพฤติกรรมทางด้านนี้ในเด็กที่มาจากครอบครัวที่พ่อแม่มีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน ก็ปรากฏผลเช่นเดียวกัน คือ เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่มีทัศนคติดีมาต่อการอบรมเลี้ยงดู กลับมีคะแนนพฤติกรรมที่เข้าสังคมนอกห้องเรียนต่ำกว่าของเด็กที่พ่อแม่มีทัศนคติที่ด้อยต่อเรื่องนี้ ข้อพบนี้อาจตีความได้ว่า ปู่ย่าตายายก็ดี พ่อแม่ก็ดี ที่มีทัศนคติดีมาต่อการอบรมเลี้ยงดู อาจปล่อยเด็กหรือไม่ค่อยเข้มงวดกวดขันกับเด็กมากเท่ากับกลุ่มที่มีทัศนคติที่ด้อยกว่า หรือเป็นเพราะในครอบครัวเช่นนี้ เด็กเล็กสามารถแสดงออกได้เต็มที่ และเป็นตัวของตัวเอง จึงยังให้ลักษณะการประพฤติปฏิบัติของเด็กที่สังคมโดยเฉพาะครูคาดหวังเอาไว้ ถูกประเมินให้อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าของเด็กอีกกลุ่มหนึ่งที่ปู่ย่าตายายและพ่อแม่มีทัศนคติที่ด้อยกว่าในเรื่องนี้

ในด้านลักษณะพฤติกรรมทางความพร้อมด้านการเรียน มีข้อค้นพบที่น่าสนใจคือ เด็กที่มาจากครอบครัวที่ปู่ย่าตายายก็ดี หรือพ่อแม่ก็ดี มีทัศนคติที่ดีมาต่อการอบรมเลี้ยงดู ได้แสดงความพร้อมทางด้านการเรียนแต่ละด้าน และความพร้อมทุกด้านสูงกว่าของเด็กที่มาจากครอบครัวที่ปู่ย่าตายายหรือพ่อแม่ที่มีทัศนคติที่ด้อยกว่าต่อการอบรมเลี้ยงดู สิ่งสำคัญที่ได้จากข้อพบนี้อาจตีความได้ว่า เด็กที่อยู่กับปู่ย่าตายายและพ่อแม่ที่มีทัศนคติดีมาต่อการอบรมเลี้ยงดู มีโอกาสได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐาน และมีโอกาสได้บุกเบิกสภาพแวดล้อมต่าง ๆ มากกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่หรือปู่ย่าตายายมีทัศนคติที่ด้อยกว่าในเรื่องนี้ พ่อแม่หรือปู่ย่าตายายที่มีทัศนคติที่ดีมากกว่าในการอบรมเลี้ยงดู อาจยังไม่คาดหวังให้เด็กแสดงพฤติกรรมเชิงสังคมในระดับมาตรฐานของผู้ใหญ่ หากส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาตามวัย และส่งเสริมเขาในด้านของการเตรียมตัวเพื่อพร้อมที่จะเติบโตอย่างดีและมีความสุขต่อไปในวันข้างหน้า

บทที่ 5

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญอยู่ 8 ประการคือ

1. ศึกษาความสอดคล้องระหว่างทัศนคติของปู่ย่าตายายกับบิดามารดาในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็ก 4 ด้านคือ ด้านความเชื่อ และปรัชญาในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ด้านการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของเด็ก ด้านกระบวนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เพื่อให้เข้ากับสังคม และด้านการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก
2. เปรียบเทียบความพร้อมในด้านการเรียน และลักษณะพฤติกรรมในการเข้าสังคมของเด็ก ที่อยู่ในครอบครัวที่มีปริมาณความขัดแย้งระหว่างปู่ย่าตายายกับบิดามารดาในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน
3. เปรียบเทียบทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูระหว่างปู่ย่าตายายที่มีความแตกต่างกันในด้าน
 - 3.1 ถิ่นที่อยู่อาศัย
 - 3.2 อายุ
 - 3.3 ระดับการศึกษา
 - 3.4 รายได้
 - 3.5 ประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็ก
4. เปรียบเทียบทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูระหว่างบิดามารดาที่มีความแตกต่างกันในด้าน
 - 4.1 ถิ่นที่อยู่อาศัย
 - 4.2 อายุ
 - 4.3 ระดับการศึกษา
 - 4.4 รายได้
 - 4.5 ประสบการณ์การเลี้ยงดู

5. เปรียบเทียบความพร้อมในด้านการเรียน และลักษณะพฤติกรรมทางเข้าสังคมของเด็กซึ่งอยู่ในครอบครัวที่ปู่ย่าตายายและบิดามารดามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน

6. เปรียบเทียบความพร้อมในด้านการเรียน และลักษณะพฤติกรรมทางเข้าสังคมของเด็กที่มาจากครอบครัวซึ่งปู่ย่าตายายมีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน

7. เปรียบเทียบความพร้อมในด้านการเรียน และลักษณะพฤติกรรมทางเข้าสังคมของเด็กที่มาจากครอบครัวซึ่งบิดามารดามีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยบุคคลในสามช่วงอายุของแต่ละครอบครัวขยาย ซึ่งประกอบด้วย เด็กก่อนวัยเรียนจำนวน 100 คน แบ่งเป็นชาย 52 คน หญิง 48 คน บิดามารดาของเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน ปู่หรือย่าหรือตาหรือยายของเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ร่วมกับบิดามารดาในการอบรมเลี้ยงดูเด็กจำนวน 100 คน และครูประจำชั้นของเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลเด็กอยู่ที่โรงเรียนจำนวน 20 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ในการสุ่มโรงเรียนอนุบาลทั้งในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัดใกล้เคียงกรุงเทพมหานคร ได้จำนวนโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร 5 โรงเรียน และต่างจังหวัดจำนวน 4 โรงเรียน จากนั้นคณะผู้วิจัยได้ติดต่อกับโรงเรียนเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีการตกลงเกี่ยวกับเกณฑ์ในการคัดเลือกเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 1 เพื่อใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างดังนี้คือ ต้องเป็นเด็กที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขยายซึ่งมีปู่หรือย่าหรือตาหรือยายและบิดามารดา ร่วมกันให้การอบรมเลี้ยงดูเด็ก ปรากฏว่าได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 100 คน แบ่งเป็นในเขตกรุงเทพมหานคร 55 คน และต่างจังหวัดใกล้เคียงกรุงเทพมหานคร 45 คน

เครื่องมือที่ใช้

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม 3 ฉบับดังนี้

1. แบบสอบถามวัดทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งประกอบด้วยส่วนสำคัญดังนี้คือ (ก) ความเชื่อ ปรัชญา และวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่สำคัญ ๆ (ข) การตอบสนองความต้องการพื้นฐานของเด็ก (ค) กระบวนการอบรมเลี้ยงดูเด็กเพื่อให้เข้ากับสังคม ระเบียบวินัย และจริยธรรม และ (ง) การส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก
2. แบบสังเกตวัดลักษณะพฤติกรรมในการเข้าสังคมของเด็ก ซึ่งวัดพฤติกรรมของเด็กใน 3 สถานการณ์คือ (ก) ในห้องเรียน (ข) นอกห้องเรียน และ (ค) ระหว่างเวลารับประทานอาหาร
3. แบบวัดความพร้อมในด้านการเรียน ซึ่งประกอบด้วยการมีวุฒิภาวะ 4 ด้าน คือ (ก) ด้านความรู้ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม (ข) ด้านความคล่องแคล่วทางภาษา การคิด และการแสดงออก (ค) ด้านความรู้เกี่ยวกับจำนวนและตำแหน่งของสิ่งของ และ (ง) ด้านการรับรู้ทางประสาทสัมผัส และความสามารถในการเลียนแบบ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์หรือเล่าหรือคาหรือยาย และบิดามารดาของเด็กในกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับเรื่องการอบรมเลี้ยงดู วัดความพร้อมในด้านการเรียนของเด็กเป็นรายบุคคล และให้ครูประจำชั้นเป็นผู้ประเมินลักษณะพฤติกรรมในการเข้าสังคมของเด็ก

การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ไค-สแควร์ สถิติค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. บิดามารดาเป็นผู้ตัดสินใจเองว่าจะอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างไร ส่วนการตัดสินใจในเรื่องการอบรมเลี้ยงดู แหล่งที่ได้รับความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดู รวมทั้งการปฏิบัติตามแหล่งความรู้ดังกล่าว พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ทั้งของปู่ย่าตายาย และของบิดามารดา
2. เมื่อพิจารณาารวมทุกด้าน ปู่ย่าตายายและบิดามารดา มีทัศนคติทางบวกในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กสอดคล้องกัน แต่เมื่อพิจารณาเฉพาะแต่ละด้าน พบว่าทัศนคติของบุคคลสองช่วงอายุสอดคล้องกันอย่างมีนัยสำคัญในด้านความเชื่อและปรัชญาในการอบรมเลี้ยงดู และด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ส่วนในด้านการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของเด็ก และด้านกระบวนการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้เข้ากับสังคมนั้น บุคคลสองช่วงอายุมีทัศนคติสอดคล้องกันแต่ยังไม่ถึงขั้นมีนัยสำคัญ
3. เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีปริมาณความขัดแย้งระหว่างปู่ย่าตายายกับบิดามารดาในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูในระดับที่แตกต่างกัน มีความพร้อมในการเรียน และมีลักษณะพฤติกรรมทางเข้าสังคมไม่แตกต่างกัน
4. ผลการเปรียบเทียบทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูภายในกลุ่มของปู่ย่าตายาย พบว่า
 - 4.1 ปู่ย่าตายายที่มีถิ่นที่อยู่ในกรุงเทพ มีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กดีกว่าปู่ย่าตายายที่อยู่ในต่างจังหวัด
 - 4.2 ปู่ย่าตายายที่มีระดับการศึกษานานกลาง มีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กดีกว่าปู่ย่าตายายที่มีระดับการศึกษาสูงและต่ำ ส่วนปู่ย่าตายายที่มีระดับการศึกษาสูงและต่ำมีทัศนคติที่ไม่แตกต่างกัน
 - 4.3 ปู่ย่าตายายที่มีรายได้สูง มีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กดีกว่าปู่ย่าตายายที่มีรายได้ต่ำ เมื่อเปรียบเทียบปู่ย่าตายายที่มีรายได้สูง กับปานกลาง และปานกลางกับต่ำ พบว่าทัศนคติที่ไม่แตกต่างกัน

4.4 ปู่ย่าตายายที่มีอายุแตกต่างกันมีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กไม่

แตกต่างกัน

4.5 ปู่ย่าตายายที่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กมาก มีทัศนคติในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กไม่แตกต่างจากปู่ย่าตายายที่มีประสบการณ์น้อย

5. ผลการเปรียบเทียบทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูภายในกลุ่มของบิดามารดา พบว่า

5.1 บิดามารดาที่มีถิ่นที่อยู่ในกรุงเทพ มีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กดีกว่าบิดามารดาที่อยู่ต่างจังหวัด

5.2 บิดามารดาที่มีอายุมากและปานกลาง มีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กดีกว่าบิดามารดาที่มีอายุน้อย ส่วนบิดามารดาที่มีอายุมากและปานกลางมีทัศนคติไม่แตกต่างกัน

5.3 บิดามารดาที่มีระดับการศึกษาสูง มีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กดีกว่าบิดามารดาที่มีระดับการศึกษาปานกลาง และต่ำ และบิดามารดาที่มีระดับการศึกษาปานกลาง มีทัศนคติดีกว่าบิดามารดาที่มีระดับการศึกษาต่ำ

5.4 บิดามารดาที่มีรายได้สูง มีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กดีกว่าบิดามารดาที่มีรายได้ปานกลางและต่ำ และบิดามารดาที่มีรายได้ปานกลางมีทัศนคติดีกว่าบิดามารดาที่มีรายได้ต่ำ

5.5 บิดามารดาที่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กน้อย มีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กดีกว่าบิดามารดาที่มีประสบการณ์มาก

6. เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ปู่ย่าตายาย และบิดามารดา มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความพร้อมในด้านการเรียนไม่แตกต่างกัน แต่พบว่าเด็กที่ปู่ย่าตายายและบิดามารดา มีระดับการศึกษาแตกต่างกันน้อย มีพฤติกรรมทางสังคมสูงกว่าเด็กในครอบครัวที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมาก

7. เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ปู่ย่าตายายมีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูที่ดีมากกว่า มีความพร้อมในการเรียนสูงกว่าเด็กที่ปู่ย่าตายายมีทัศนคติที่ด้อยกว่า แต่เด็กสองกลุ่มนี้มีพฤติกรรมทางสังคมโดยรวมไม่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่าพฤติกรรมในสนามเด็กเล่นและพฤติกรรมเวลารับประทานอาหาร เด็กในกลุ่มแรกได้คะแนนน้อยกว่าเด็กในกลุ่มหลัง

8. เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีคามารตามิทศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูที่ตีมากกว่า มีความพร้อมในการเรียนสูงกว่าเด็กที่มีคามารตามิทศนคติที่ตีน้อยกว่า แต่เด็กสองกลุ่มนี้มีพฤติกรรมทางสังคมโดยส่วนรวมไม่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่ามีเฉพาะพฤติกรรมในสนามเด็กเล่นเท่านั้นที่เด็กกลุ่มแรกได้คะแนนน้อยกว่าเด็กในกลุ่มหลัง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้คณะผู้วิจัยได้เห็นประเด็นที่จะเสนอแนะในแง่ของการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ และในแง่ของการวิจัยต่อไปในเรื่องบทบาทของครอบครัวขยายต่อวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กในด้านต่าง ๆ ต่อไปในอนาคตดังนี้

1. ผลการวิจัยนี้ช่วยให้เกิดความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีช่วงอายุต่างกันมากขึ้น กล่าวคือ ภายในครอบครัวขยายที่ประกอบด้วยบุคคลหลายช่วงอายุนั้น แม้ว่าจะมีความคิดเห็นแตกต่างกันไปในเรื่องการอบรมเลี้ยงดู แต่ก็ไม่จำเป็นว่าความแตกต่างเหล่านี้จะทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกันเสมอไป ถ้าบุคคลในแต่ละกลุ่มช่วงอายุรู้จักบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของตน และเต็มใจที่จะเรียนรู้ประสบการณ์จากกัน ตลอดจนมีทัศนคติเชิงปรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยมุ่งให้เกิดพัฒนาการในตัวเด็กเป็นสำคัญแล้ว ผลดีก็จะย่อมตกอยู่ที่ตัวเด็กที่ได้รับการดูแลฝึกอบรมจากบุคคลต่าง ๆ เหล่านั้นในครอบครัว

2. การวิจัยครั้งนี้ได้ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติและระดับการศึกษาโดยเฉพาะได้ให้ข้อสังเกตสำคัญในเรื่องของตัวแปรทางการศึกษา ซึ่งพบว่าบุคคลที่มีระดับการศึกษาดำรงมีทัศนคติที่ไม่เหมาะสมหรือถูกต้องในเรื่องของการอบรมเลี้ยงดู ดังนั้นถ้าหน่วยงานของรัฐหรือของเอกชนที่ทำงานทางด้านการพัฒนาชีวิตครอบครัว จะได้คำนึงถึงเรื่องการจัดการอบรมหรือให้การศึกษาเป็นพิเศษแก่กลุ่มบุคคลที่มีระดับการศึกษาจำกัดในเรื่องของการเตรียมตัวเป็นพ่อแม่หรือการเป็นพ่อแม่ที่มีประสิทธิผลในครอบครัวและจัดเป็นการอบรมแบบสืบเนื่อง ก็จะช่วยปรับปรุงทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการปฏิบัติของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็กทั้งทางตรงและทางอ้อมให้มีประสิทธิภาพขึ้นด้วย

3. สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัย จากผลการวิจัยที่พบว่า ปู่ย่าตายายและบิดามารดามีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูที่สอดคล้องกันมากกว่าที่จะขัดแย้งกันนั้น อาจเนื่องจากผู้วิจัยได้สอบถามบุคคลทั้งสองกลุ่มในเรื่องใหญ่ ๆ ที่สำคัญ ซึ่งกว้างและครอบคลุมวิธีการอบรมเลี้ยงดูโดยทั่ว ๆ ไป แต่ถ้าผู้ที่สนใจจะศึกษาถึงเรื่องที่บุคคลสองช่วงอายุนี้มีความขัดแย้งกันอย่างจริงจัง ก็คงจะต้องศึกษาเจาะลึกเป็นเรื่อง ๆ ไป เช่น เรื่องการควบคุมพฤติกรรมทางเพศ หรือการให้เด็กแสดงเสรีภาพเชิงความคิดเห็น เพราะในการอบรมเลี้ยงดูโดยส่วนรวมทั่วไป เราอาจยังไม่พบความขัดแย้งอย่างแท้จริงหรือเด่นชัด แต่ถ้ามีการเจาะลึกลงไปอีกก็อาจพบในส่วนที่เป็นรายละเอียดเฉพาะบางเรื่องได้

4. ส่วนผลการวิจัยอีกข้อหนึ่งที่พบว่าทัศนคติของปู่ย่าตายายและบิดามารดามีความสอดคล้องกันโดยส่วนรวมนั้น อาจเป็นเพราะอีกสาเหตุหนึ่งคือ ในช่วงที่เด็กอยู่ในวัยก่อนเรียน เด็กยังช่วยตัวเองได้น้อยมาก ประกอบกับที่บิดามารดาเองก็ต้องออกทำงาน ปู่ย่าตายายจึงต้องทำหน้าที่แทนบิดามารดาของเด็กมากกว่าช่วงอื่น แต่เมื่อเด็กโตขึ้น บทบาทของปู่ย่าตายายก็อาจเปลี่ยนไปในอีกลักษณะหนึ่งที่ใช้ตัวแทนบิดามารดาเหมือนเดิม และด้วยสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก จึงน่าสนใจที่จะติดตามศึกษาว่าปู่ย่าตายายจะมีความขัดแย้งกับบิดามารดาในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูหลานที่เติบโตจากการเป็นเด็กเล็กมาสู่ช่วงที่เข้าสู่วัยรุ่นอย่างใดหรือไม่

5. การที่จะอธิบายปรากฏการณ์ในครอบครัวที่มีบุคคลหลายช่วงอายุในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวิธีการอบรมเลี้ยงดู หรือลักษณะพฤติกรรมอย่างใดของบุคคลที่มีผลกระทบต่อสมาชิกในครอบครัว ถ้าได้มีการวิเคราะห์วิจัยเชิงคุณภาพอย่างเป็นระบบ ก็จะทำให้เข้าใจความสัมพันธ์ภายในครอบครัวซึ่งเป็นเรื่องละเอียดอ่อนได้มากยิ่งขึ้น ทั้งจะเป็นการเสริมความรู้ที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณอย่างมากด้วย ดังนั้นแนวการวิจัยแบบการศึกษารายกรณี (Case study) อาจให้คำตอบที่ละเอียดลึกซึ้งในการวิจัยเรื่องความขัดแย้งระหว่างบุคคลสองช่วงอายุในการอบรมเลี้ยงดูเด็กได้มากกว่าที่กระทำอยู่ในการศึกษาครั้งนี้

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

จรรยา สุวรรณทัต แบบฉบับการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่กำลังเปลี่ยนแปลงของครอบครัวรายได้น้อย

ที่อยู่ในตัวเมือง รายงานการวิจัยฉบับที่ 24 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, 2524.

ละม้ายมาศ ศรทัตต์ และ จรรยา สุวรรณทัต อิทธิพลของสังคมต่อการพัฒนาการของเด็กที่ด้อย

นาป่า อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา รายงานการวิจัยฉบับที่ 9 สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก, 2510

สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก อิทธิพลของสังคมต่อการพัฒนาการของเด็ก ที่ด้อย

นาป่า อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา รายงานการวิจัยฉบับที่ 7, 2509.

สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก อิทธิพลของสังคมต่อการพัฒนาการของเด็กที่หมู่บ้าน

พรานเหมือน ตำบลบ้านขาว อำเภอมะนัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี และหมู่บ้านอุเม็ง ตำบลลพบุรี
อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ รายงานการวิจัยฉบับที่ 12, 2512, 458 หน้า

สนิท สมัยการ "ครอบครัว ระบบครอบครัว และการเมืองไทย" ในเอกสารวิชาการชุด

สังคมและวัฒนธรรมในการเมืองไทย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, กรุงเทพฯ : ประชาชน
จำกัด, 2528.

Bengtson, V. "The generation gap : A review and typology of social -
psychological perspectives," Youth and Society. 2 : 7-32, 1970.

Bengtson, V., Furlong, M.J., & Laufer, R.S. "Time, aging, and the
continuity of social structures : Themes and issues in generational
analysis," Journal of Social Issues. 30:6-11, 1974.

Bengtson, V. & Kuypers, J.A. "Generational differences and the develop-
mental stake," Aging and Human Development. 2:246-260, 1971.

Bischof, L.J. Adult Psychology. 2nd ed., New York : Harper & Row,
Publishers, 1976.

Block, J.H., Block, J., and Morrison, A. "Parental agreement-disagreement
on child-rearing orientations and gender-related personality correlates
in children," Child Development. 52:965-974, 1981.

Broderik, C.B. (ed.) A Decade of Family Research and Action 1960-69.
Minneapolis : National Council on Family Relations, 1971.

- Brubaker, T.H. (ed.), Family Relationships in Later Life. Beverly Hills: Sage Publications, 1983.
- Burgess, E.W. "The family as a unity of interacting personalities," Family. 7 : 3-9, 1926.
- Christensen, H.T. "Development of the family field of study." In H.T. Christensen (ed.) Handbook of Marriage and the Family. Chicago:Rand McNally, 1964.
- Cohler, B.J. & Grunebaum, H.U. Mothers, Grandmothers and Daughters : Personality and Childcare in Three - Generation Families. New York: Wiley, 1981.
- Cohler, B.J., Gruenbaum H.U., Weiss, J.L., & Moran, D.L. The Childcare Attitudes of Two Generations of Mothers. Merril Palmes Quaterly, 3-17, 1972.
- Decker, D.L. Social Gerontology : An Introduction to the Dynamics of Aging. Boston : Little, Brown and Company, 1980.
- Dick, W. & Hagerty, N. Topics in Measurement : Reliability and Validity. New York : McGraw-Hill Book Company, 1971.
- French, J.R.P., Jr., Rogers, W.L., & Cobb, S. "Adjustment as person-environment fit," In G. Coelho, D. Haberg, & J. Adams (eds.) Coping and Adaptation. New York : Basic Books, 1974.
- Hagstad, G.O. "Patterns of communication and influence between grandparents and grandchildren in a changing society." Presented at the World Congress of Sociology, Uppsala, Sweden, 1978.
- Harris, L. et al. The Myths and Realities of Aging in America. Washington, DC : National Council on Aging, 1975.
- Hetherington, E.M., Cox,M.,& Cox, R. "Effects of divorce on parents and children." In M.E. Lamb (ed.) Nontraditional Families:Parenting and Child Development. Hillsdale, NJ : Earlbaum, 1982.
- Hill, R., Foote, N., Aldous, J., Carlson, C., & MacDonald, R. Family Development in Three Generations. Cambridge : Schenkman, 1970.
- Ho, D.Y.F. & Kang, T.K. "Intergenerational comparisons of child-rearing attitudes and practices in Hong Kong," Developmental Psychology. 20(6) : 1004-1016, 1984.
- Lopata, H.Z. Widowhood in an American City. Cambridge : Schenkman, 1973.
- Mannheim, K. "The problem of generations." In K. Mannheim (ed.) Essays on the Sociology of Knowledge. London : Rontledge & Keagan, 1952.

- Mehrens, W.A. & Lehmann, I.J. Measurement and Evaluation in Education and Psychology. New York : Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1973.
- Nye, F.I., Carlson, J. & Garrett, G. "Family size, interaction, affect, and stress," Journal of Marriage and the Family. 32 : 216-226, 1970.
- Potter, J.M. Thai Peasant Social Structure. Chicago : The University of Chicago Press, 1976.
- Stevens, J.H. "Black grandmothers' and adolescent mothers' knowledge about parenting," Developmental Psychology. 20 : 1017-1025, 1984.
- Troll, L. "Grandparents : The family watchdogs." In T.H. Brubaker(ed.) Family Relationships in Later Life. Beverly Hills : Sage Publications, 1983. pp.63-74.
- Troll, L., Miller, S.J., & Atchley, R.C. Families in Later Life. Belmont, CA : Wadsworth, 1979.
- Williamson, D. "Personal authority via termination of the intergenerational hierarchical boundary : Part II - the consultation process and The therapeutic method," Journal of Marital and Family Therapy. 8:23-39, 1982.
- Wood, V. & Robertson, J.F. "The significance of grandparenthood," In J. Gubrium (ed.) Time, Roles and Self in Old Age. New York : Human Sciences Press, 1976.

ภาคผนวก
แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

ภาคผนวกที่ 1

เรียน ท่านผู้ปกครองที่เคารพทุกท่าน

ท่านได้รับการเลือกให้เป็นตัวแทนของ ผู้ปกครองเด็กของประเทศไทย โดยสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ขอให้ท่านตอบคำถาม และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของท่าน ผู้ปกครองแต่ละท่านอาจตอบคำถามได้แตกต่างกัน ตามความคิดเห็นของแต่ละคน คำตอบแต่ละข้อจึงไม่มีข้อใดถูกข้อใดผิด คำตอบของท่านมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ทางวิชาการ ดังนั้นจึงขอให้ท่านผู้ปกครองได้โปรดตอบตามความรู้สึกที่แท้จริง และกรุณาตอบให้ครบทุกข้อด้วย

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านผู้ปกครองทุกท่าน ที่กรุณาสละเวลาตอบคำถาม เหล่านี้
ถ้าท่านมีความสงสัยในคำถามตอนใด กรุณาถามผู้วิจัยได้ทันที

คณะผู้วิจัย

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

แบบสอบถาม "ทัศนคติของปู่ย่าตายาย และบิดามารดาที่มีต่อกัน ในเรื่องการอบรม
เลี้ยงดูเด็กและผลที่มีต่อลักษณะพฤติกรรมบางประการของเด็ก"

ตอนที่ 1 คำถามทั่วไป (กรุณาเติมคำตอบในที่เว้นไว้ให้ หรือขีด ✓ ในช่อง ☐)

1. ท่านเกี่ยวข้องกับ ☐ ปู่ ☐ ย่า ☐ ตา ☐ ยาย
☐ พ่อ ☐ แม่ ของนักเรียนชื่อ.....
2. ท่านดูแลเด็กคนนี้อย่างไร.....จบ ถึง.....จบ
3. ท่านดูแลเด็กคนนี้อย่างไร
☐ เลี้ยงเองตลอดเวลา ไม่มีคนช่วย
☐ เลี้ยงเองตลอดเวลา แต่มีคนช่วย คือ.....
4. คนที่ดูแลเด็กคนนี่มากที่สุด คือ
รองลงมาคือ.....
5. ส่วนใหญ่ผู้ที่ตัดสินใจว่าควรเลี้ยงดูเด็กอย่างไร คือ
6. แหล่งหรือบุคคลที่ข้าพเจ้าได้รับความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งข้าพเจ้าเชื่อถือมากที่สุดคือ
(เรียงลำดับจากแหล่ง หรือบุคคลที่ข้าพเจ้าได้รับความรู้มากที่สุด)
ลำดับที่ 1. 4.
2. 5.
3.
7. จากแหล่งหรือบุคคลเรียงลำดับดังกล่าวในข้อ 6 ท่านได้ปฏิบัติตามมากน้อยเพียงใด
☐ มากที่สุด ☐ มาก ☐ พอสมควร ☐ น้อย
☐ ไม่ทำเลย
8. ท่านเคยเลี้ยงเด็กมาแล้วจำนวน.....คน
เด็กคนนี้เป็นหลาน/ลูกคนที่.....

9. ขณะนี้ท่านอายุ.....ปี ☐ ประกอบอาชีพ (ในบ้าน) คือ.....
☐ ประกอบอาชีพ (นอกบ้าน) คือ.....
☐ ไม่ได้ประกอบอาชีพ
10. ท่านมีการศึกษาระดับ
☐ ไม่ได้รับการศึกษา ☐ ประถมศึกษา
☐ มัธยมศึกษา ☐ อุดมศึกษา
11. ปัจจุบันท่านมีรายได้หรือมีเงินใช้จ่ายต่อเดือนประมาณ.....บาท
เงินจำนวนนี้ข้าพเจ้าได้มาจาก.....
จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ใช้จ่ายเงินจำนวนนี้.....คน
12. ผู้ที่เป็นหลักในการหารายได้มาสู่ครอบครัวคือ ผู้ที่เป็น.....ของเด็ก
ผู้ที่รับผิดชอบในการเสียค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ในบ้านคือผู้ที่เป็น.....ของเด็ก
13. ผู้ที่ได้รับการยกย่องให้เป็นหัวหน้าครอบครัวในบ้านคือผู้ที่เป็น.....ของเด็ก
14. บ้านที่ท่านอาศัยอยู่เป็นของ
☐ พ่อแม่ของเด็ก ☐ นุ่ย่าตายายของเด็ก
☐ เช่าคนอื่นอยู่ ☐ อื่น ๆ
15. เจ้าของบ้านที่ท่านอาศัยอยู่ คือผู้เป็น.....ของเด็ก

ตอนที่ 2 ทศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

คำแนะนำในการตอบ ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กแต่ละครอบครัว ต่างก็มีความคิดเห็นและความเชื่อแตกต่างกันออกไป ยังทำให้เกิดวิธีการฝึกอบรมเด็กที่ไม่เหมือนกัน จึงขอให้ท่านพิจารณาข้อความต่อไปนี้ด้วยความระมัดระวังและเลือกตอบโดยขีด ✓ เพียงคำตอบเดียวในแต่ละข้อความ ซึ่งท่านเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. ที่ปรึกษาที่ดีที่สุดของพ่อแม่ในการเลี้ยงลูก คือ ปู่ย่าตายาย				
2. เป็นเวอร์เป็นกรรมของพ่อแม่ที่มีลูกเกิดมา ไม่ดี				
3. เด็กดี คือ เด็กที่อยู่ในโอวาทของพ่อแม่ และปู่ย่าตายาย				
4. ถ้าเด็กจะดีเสียอย่าง เลี้ยงดูแบบ ทิ้งขว้างเด็กก็ยังมีดี				
5. ควรจะเลี้ยงลูกแบบมดไม่ให้ไต่ ไรไม่ให้ ไต่คอม เพราะลูกเป็นหัวใจของพ่อแม่				
6. การตามใจเด็ก คือ การแสดงความรัก				
7. ดูข้างให้ดูหาง ดูนางให้ดูแม่ ถ้าจะดูให้ แน่ก็ต้องดูถึงยาย				
8. การอบรมสั่งสอนลูก ควรเป็นความ รับผิดชอบของแม่โดยลำพัง				
9. เอาลูกเขามาเลี้ยงเหมือนเอาเมีย เขามาอม				

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
10. รักวัวให้ผูก รักลูกให้ดี				
11. เด็กถูกข่มขู่จะเกลียด				
12. พ่อแม่เลี้ยงลูกเมื่อเด็ก ลูกจึงต้องเลี้ยง พ่อแม่เมื่อแก่				
13. ในฐานะที่เป็นพ่อแม่ เรามีสิทธิกำหนด อนาคตให้เด็กได้				
14. เด็กอาจเรียกร้องความสนใจจากพ่อแม่ได้ ด้วยการไม่ยอมกิน				
15. เด็กเล็กต้องการเพียงแต่ให้กินอิ่มนอนหลับ				
16. การให้นมขวดแก่ลูกทำลายความใกล้ชิด ระหว่างลูกกับแม่				
17. เมื่อให้เด็กเกิดมาแล้ว เด็กมีสิทธิได้รับ ความรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย				
18. เด็กเล็กรู้เท่าทันความรู้สึกของผู้ใหญ่ เสมอ เช่น เมื่อแม่เต็มใจหรือไม่เต็มใจ ให้นม				
19. การดูคนแม่ นั้นมีความสำคัญต่อจิตใจของ เด็ก				
20. เด็กรับรู้อารมณ์ของผู้ใหญ่ได้ง่ายโดยเฉพาะ พ่อแม่				
21. วิธีที่ช่วยให้เด็กอารมณ์ดี คือ ให้พ่อแม่อยู่ ใกล้ลูก				

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
22. เด็กเล็ก ๆ ก็คิดเป็น ผู้ใหญ่จึงควรรับฟัง ความคิดของเด็ก				
23. การร้องเป็นธรรมชาติของเด็ก จึงควร ปล่อยให้ร้องตามสบาย				
24. การนำเด็กปัญหาอ่อนเข้าโรงเรียน ช่วย ให้สติปัญญาดีขึ้น				
25. การถูกซ้ำเติมจากผู้ใหญ่ ทำลายจิตใจเด็ก มากขึ้น				
26. การเปรียบเทียบเด็กที่เป็นพี่น้องกัน ว่า ใครดีกว่าใคร ทำลายหัวใจเด็กที่ด้อยกว่า				
27. เด็กที่ร้องไห้ คือ เด็กอ่อน จึงไม่ควรอุ้ม				
28. พ่อแม่ที่ห่วงกังวลเด็กมากเกินไป อาจทำ ให้เด็กมีปัญหาได้				
29. ความเข้มงวดในการอบรมเลี้ยงดูทำให้ เด็กพูดติดอ่างได้				
30. เมื่อเด็กมีปัญหา พ่อแม่ควรนำเด็กไปหา หมอทันที				
31. การมองข้ามความสำคัญของเด็กเป็น ต้นเหตุแห่งปัญหา				
32. การรู้เป็นสิ่งจำเป็นที่ทำให้เด็กเล็กเชื่อฟัง				
33. การเข้าโรงเรียนเป็นเรื่องใหญ่โตทาง ด้านจิตใจสำหรับเด็กเล็ก ๆ				

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
34. วิธีการอบรมควรขึ้นอยู่กับอารมณ์ของ ผู้เลี้ยงดู				
35. เด็กจะแก้ปัญหาของตัวเองได้ง่ายขึ้น ถ้าอยู่ในครอบครัวที่มีความสุข				
36. การขัดแย้งระหว่างพ่อแม่และปู่ย่าตายาย อาจเป็นต้นเหตุของปัญหาในตัวเด็กได้ ..				
37. พ่อแม่ที่ไม่ยอมให้ลูกของตนทำอะไรด้วย ตนเอง จะเป็นโทษกับเด็กนั้นในภายหน้า ..				
38. การฝึกเด็กในหลายเรื่องจะง่ายเข้า ถ้า พ่อแม่และผู้ใหญ่รู้จักใช้เหตุผล				
39. การฝึกเด็กเรื่องการขับถ่ายแต่เล็กนั้น ไม่จำเป็นแต่อย่างใด				
40. การตามใจที่มีขอบเขต ถือว่าเป็นการ รักลูกที่ถูกทาง				
41. เด็กจะยอมทำตามคำสั่งของผู้ใหญ่ มากกว่าการขอร้อง				
42. การเลี้ยงเด็กให้พบแต่ความสมหวังทุก อย่างเป็นการเลี้ยงลูกที่ถูกต้อง				
43. การรักษาสุขภาพกับเด็กเป็นเรื่องไม่สำคัญ ..				
44. เวลาเด็กทะเลาะกัน ผู้ใหญ่ควรรีบ เข้า ไปห้ามปราม				
45. พ่อแม่และปู่ย่าตายายควรเป็นผู้เลือก เพื่อนให้เด็กเล่น				

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
46. เมื่อเด็กทำผิด พ่อแม่ควรสอนโดยการ เปรียบเทียบ กับ เด็กพี่น้องหรือ เด็กอื่น เสมอ				
47. อดทนต่อเสียงร้องไห้ของเด็ก ดีกว่าตามใจ เด็กโดยไม่มี เหตุผล				
48. เด็กเล็กทำผิดเพราะยังไม่มีเหตุผล จึงไม่ ควรลงโทษ				
49. การบังคับเด็กให้ทำตามความ เชื่อของผู้ใหญ่ ยังเป็นสิ่งจำเป็น				
50. การกระทำของพ่อแม่ที่มีต่อลูก มีส่วนผลักดัน ให้เด็กออกมา เป็นเด็กดีหรือไม่ดีก็ได้				

ภาคผนวกที่ 2

โครงการวิจัยเรื่อง "ทัศนคติของปู่ย่าตายาย และบิดามารดาที่มีต่อกัน ในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และผลที่มีต่อลักษณะพฤติกรรมบางประการของเด็ก"

1. ชื่อและนามสกุลของครูหรือผู้ดูแลเด็ก
2. ชื่อและนามสกุลของเด็กที่ถูกสังเกต
- อายุ.....ปี.....เดือน
- เพศ ☐ ชาย หรือ ☐ หญิง
3. ชื่อศูนย์หรือโรงเรียน.....
4. เวลาที่เด็กได้เข้ามาอยู่ที่ศูนย์หรือโรงเรียน.....วัน หรือ.....เดือน หรือ...ปี
-

คำชี้แจง

จากการที่ท่านได้สังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ของเด็กแต่ละคนขณะที่อยู่ในสถานการณ์ต่าง ๆ กัน เช่น ขณะอยู่ในห้องเรียน สนามเด็กเล่น และระหว่างรับประทานอาหารนั้น ขอให้ท่านได้กรณียบรรณาค่าพฤติกรรมแต่ละอย่างของเด็กดังต่อไปนี้โดยตรงไปตรงมาตามข้อเท็จจริง

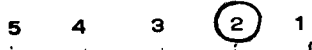
ในแต่ละพฤติกรรม จะมีอัตราส่วนประเมินค่า 5 จุด เริ่มตั้งแต่

- 1 หมายถึง เด็กไม่เคยแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ เลย
- 2 หมายถึง แสดงบ้างเล็กน้อย
- 3 หมายถึง แสดงบ้างพอประมาณ
- 4 หมายถึง แสดงส่วนใหญ่
- 5 หมายถึง แสดงตลอดเวลา

โปรดกรณียบรรณาค่าเครื่องหมายวงกลม ล้อมรอบตัวเลขที่แสดงถึงความหมายถึงความถี่น้อยของพฤติกรรมแต่ละพฤติกรรมของเด็กที่กำลังถูกประเมิน

ตัวอย่าง เช่น

ร้องไห้เมื่อมาถึงชั้นเรียน

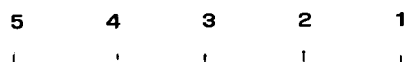
หมายความว่า ท่านประเมินพฤติกรรมนี้ของเด็กคนที่ท่านสังเกตว่า การร้องไห้ของเด็ก

เมื่อมาถึงชั้นเรียนมีบ้างเล็กน้อย

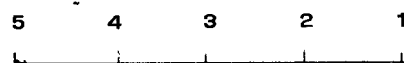
ชนิดของพฤติกรรม

ในชั้นเรียน

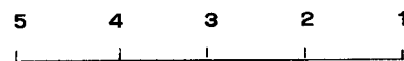
1. ให้ของใช้หรือของเล่นแก่เพื่อน

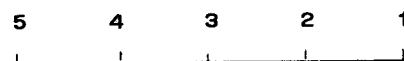
2. ช่วยเพื่อนในการตอบคำถามของครู

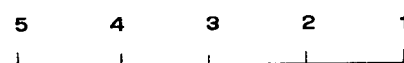
3. ขอร้องไห้เพื่อนช่วยเหลือเพื่อนอีกคนหนึ่งในการทำกิจกรรมบางอย่าง

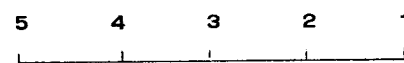
4. มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่กระทำในชั้นเรียน

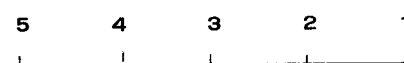
5. ทักทายครูหรือผู้ดูแลเด็กด้วยกริยาวาจาที่เหมาะสม

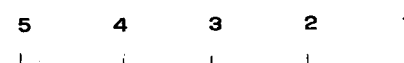
6. แสดงการตัดสินใจได้โดยการพูดหรือการกระทำ

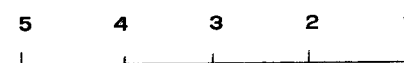
7. แสดงความพยายามในการช่วยเหลือดูแลเพื่อน

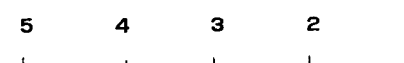
8. ให้ความร่วมมือกับหัวหน้ากลุ่มของคน

9. ประพฤติปฏิบัติตัวตามกฎระเบียบของชั้นเรียน

10. รู้จักรอจังหวะของตนเวลาตอบคำถามหรือตั้งคำถาม

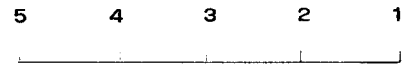

นอกห้องเรียน (สนามเด็กเล่น)

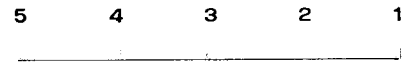
11. ไม่ยอมเล่นกับใคร

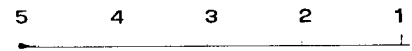
12. เล่นโดยลำพัง

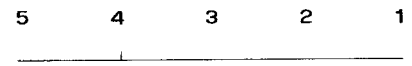
13. มองดูเพื่อนเล่น

14. เล่นไปพร้อม ๆ กับที่เพื่อนเล่น

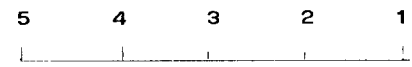

15. ร่วมเล่นกับเพื่อนได้อย่างดี

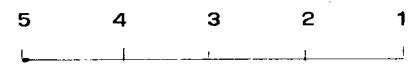

ระหว่างเวลารับประทานอาหาร

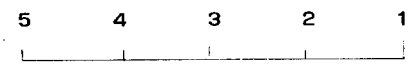
16. ล้างมือก่อนรับประทานอาหารโดยไม่ต้องเตือน

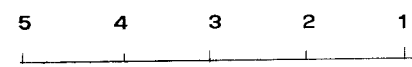
17. ใช้ช้อนรับประทานอาหารโดยไม่ต้องขอให้ใครช่วย

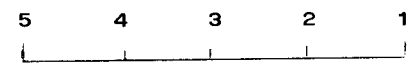
18. ดื่มน้ำได้เองโดยไม่หกเลอะเทอะ

19. รู้จักเก็บภาชนะที่ตนรับประทานอาหารเข้าที่

20. รู้จักช่วยรักษาความสะอาดเมื่อรับประทานอาหารเสร็จแล้ว

ภาคผนวกที่ 3

คะแนนที่ได้

ชื่อเด็ก.....นามสกุล.....
 เริ่มเวลา.....เสร็จเวลา.....
 รวม.....นาที

ก	
ข	
ค	

แบบบันทึกคำตอบ

การวัดความพร้อมในด้านการเรียนของเด็กก่อนวัยเรียน

จัดทำโดย ศจ.ดร.จรรยา สุวรรณทัต และ ผศ.วันเพ็ญ พิศาลพงศ์

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

1. หนูชื่ออะไรคะ?	ก	ข	ค
2. หนูอายุเท่าไรแล้วคะ?	ก	ข	ค
3. หนูนามสกุลอะไรคะ?	ก	ข	ค
4. ชี้อีไลค์ของหนูให้ดูหน่อยสิคะ	ก	ข	ค
5. ชี้อะไรของหนูให้ดูหน่อยสิคะ	ก	ข	ค
6. นี่เรียกว่าอะไรคะ? (หนูมีมือขึ้นหนึ่งนิ้ว)	ก	ข	ค
7. นี่เรียกว่าอะไรคะ? (ชี้นิ้วชี้)	ก	ข	ค
8. นี่เรียกว่าอะไรคะ? (ชี้ที่หัวเข่า)	ก	ข	ค
9. ไหนหนูกำลังยืนข้างหนึ่งสิคะ	ก	ข	ค
10. หนูลองกระโดดให้ดูหน่อยสิคะ	ก	ข	ค
11. หนูพูดคำ สวัสดีค่ะดัง ๆ (สวัสดีครับ) ให้ฟังหน่อยสิคะ	ก	ข	ค
12. หนูลองทำท่ากระดุกกระดิกหน่อยสิคะ	ก	ข	ค

13. หนูช่วยเอารถสามคันใส่ในจานใบใหญ่หน่อยสิคะ	ถ	ผ	ม
14. หนูเอารถสี่เขี้ยวใส่ในจานสีแดงสิคะ	ถ	ผ	ม
15. หนูเอารถสี่เหลี่ยมใส่ในจานใบเล็กสิคะ	ถ	ผ	ม
16. หนูเอารถสีน้ำเงินไว้ใต้จานสีฟ้าสิคะ	ถ	ผ	ม
17. หนูเอารถ 2 คันวางข้างหลังจานอันกลางสิคะ	ถ	ผ	ม
18. หนูช่วยเก็บของทั้งหมดมาให้ด้วยนะคะ	ถ	ผ	ม
19. ถ้าหนูป่วยหนูต้องไปให้ใครรักษา (หมอ, พยาบาล)	ถ	ผ	ม
20. ถ้าหนูต้องการจะดูเรือ จะไปดูที่ไหนคะ (ทะเล, แม่น้ำ)	ถ	ผ	ม
21. ถ้าหนูต้องการซื้อไม้ขีดไฟ จะไปซื้อได้ที่ไหนคะ (ร้านขายของ)	ถ	ผ	ม
22. พระอาทิตย์ขึ้นตอนไหนคะ? (ตอนเช้า)	ถ	ผ	ม
23. ถ้าหนูอยากเขียนหนังสือ หนูจะต้องมีอะไรคะ? (ดินสอ, ปากกา)	ถ	ผ	ม
24. ถ้าหนูอยากเห็นช้าง หนูจะต้องไปดูที่ไหนคะ?	ถ	ผ	ม
25. แม่ของหนูทำอะไร? (กิจกรรมที่ทำเป็นประจำ)	ถ	ผ	ม
26. หมอฟันทำอะไรคะ? (รักษาฟัน, ทำฟัน)	ถ	ผ	ม
27. ครูทำอะไรคะ? (สอนหนังสือ)	ถ	ผ	ม
28. ฝนตกจากที่ไหนไปที่ไหนคะ? (ฟ้าลงมาดิน)	ถ	ผ	ม
29. พัดลมที่ติดเพดานหมุนยังไงคะ? (ทำมือเป็นวงกลมโดยขวาง)	ถ	ผ	ม
30. ลูกล้อรถยนต์หมุนยังไงคะ? (ทำมือเป็นวงกลมโดยตั้ง)	ถ	ผ	ม
31. หนูมีตาที่ตาคะ?	ถ	ผ	ม
32. ไทหนูลองนับนิ้วมืองี้ ๆ ให้ฟังหน่อยสิคะ? (นับ 1 - 5)	ถ	ผ	ม
33. หนูมีมือที่มือคะ?	ถ	ผ	ม
34. รถจักรยานมีลูกล้อรวมกี่ล้อคะ? (2 - 3 ล้อ)	ถ	ผ	ม
35. รถยนต์มีลูกล้อรวมกี่ล้อคะ? (4 ล้อ)	ถ	ผ	ม
36. รถสามล้อมีลูกล้อรวมกี่ล้อคะ?	ถ	ผ	ม

37. กระดาษแผ่นนี้มีมุมกี่มุมคะ?	ถ	ผ	ม
38. หนูนี้นิวเท่ากี่นิ้วคะ?	ถ	ผ	ม
39. ต้นไม้กับดอกไม้อันไหนใหญ่กว่ากันคะ?	ถ	ผ	ม
40. รถยนต์กับรถจักรยานอันไหนวิ่งช้ากว่ากันคะ?	ถ	ผ	ม
41. อีรุ 1 แผ่นกับรองเท้า 1 ข้าง อันไหนหนักกว่ากันคะ?	ถ	ผ	ม

42 - 48 ใช้ผ้าขาว

42. หนูใช้ผ้าขาวอันกลางให้ดูหน่อยสิคะ	ถ	ผ	ม
43. หนูใช้ผ้าขาวอันที่หนึ่งให้ดูหน่อยสิคะ	ถ	ผ	ม
44. หนูใช้ผ้าขาวอันสุดท้ายให้ดูหน่อยสิคะ	ถ	ผ	ม
45. หนูใช้ผ้าขาวอันที่สองให้ดูหน่อยสิคะ	ถ	ผ	ม
46. ในสองกองนี้ กองไหนมีผ้าขาวมากกว่ากันคะ? (2 กับ 8)	ถ	ผ	ม
47. ในสองกองนี้กองไหนมีผ้าขาวน้อยกว่ากันคะ? (6 กับ 4)	ถ	ผ	ม
48. กองไหนมีผ้าขาวมากกว่ากันคะ? (5 กับ 5)	ถ	ผ	ม

49 - 51 ดูรูป

49. ในบรรดารูปเหล่านี้ รูปไหนคล้ายลูกล้อรถมากที่สุด จงชี้สิคะ	ถ	ผ	ม
50. รูปไหนคล้ายท่อนไม้มากที่สุด จงชี้สิคะ	ถ	ผ	ม
51. รูปไหนคล้ายกองทรายมากที่สุด จงชี้สิคะ	ถ	ผ	ม
52. โหนดูลองเขียนเส้นให้เหมือนกับครูเขียนนี้สิคะ (เส้นตรงหรือคด เล็กน้อยก็ได้)	ถ	ผ	ม
53. โหนดูลองเขียนให้เหมือนรูปนี้สิคะ (รูปวงกลม)	ถ	ผ	ม
54. โหนดูลองเขียนให้เหมือนรูปนี้สิคะ (รูปสี่เหลี่ยม)	ถ	ผ	ม
55. โหนดูลองเขียนให้เหมือนรูปนี้สิคะ (รูปสามเหลี่ยม)	ถ	ผ	ม
56. (ดินสอสี) อันนี้สีอะไรคะ? (สีดำ)	ถ	ผ	ม

